

7865

శ్రీమత్పురదేవతామైసమః.
గురుకట్నము.

(శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారి వష్టిపూర్తి జుహోత్సవ సందర్భమున
భక్తిపూర్వకముగా సమర్పించినది).

స్నేహలతా కవితా సాము,

కొల్లా పురం,

శ్రీ జటప్రోలు సంస్థానం.

—శ్రీమదాచార్య—

ప్రకటనకర్త,

పెరి సిడెంటు,

వాజిపేయయాజుల రామసుబ్బారాయడు, బి.ఎ.

1933.

శ్రీగౌరీముద్రాక్షరశాల, నూజివీడు.

శ్రీమత్పరమేశ్వరాయనమః.

గురు కట్టము.

చ. గురులఋణంబుఁ దీర్చుటకుఁగోరి ప్రయత్నమునేయఁ బోయినన్
సరిపడఁదెతనూత్రమును జస్మశతాలకునై నఁగాని, స
ద్గురులఋణంబుతీరునె? యకుంతభక్తి నమస్కృతుల్ నిరం
తరము నొసంగినన్ గలుగుఁ దధ్యము సర్వశుభంబు లెప్పుడున్. 1

సీ. పలుకప్టములకుఁ బాల్పడి కవిత్రయము వా
రెంతొ కాంక్షను సృజించినారు
సవరసంబుల నాంధ్రకవితా పితామహుం
డంచితరీతిఁ బోషించినాడు
క్రమమైనగతి నలంకారముల్ సహజసాం
డిత్యుండు మేన నిండించినాడు
కసకంపుఁ బల్లకిన్ గవిసార్వభౌముండు
దేశదేశములఁ ద్రిప్పినాడు

గీ. అట్టి మనయాంధ్ర కవితాలతాంగి నేడు
బావనాతీతమైన నతానధాన
వైభవంబునుగాంచి భాస్వత్ప్రదీప్తి
వలయుచుండుటలెల్ల మీనలనఁగాదె? 2

మ. సకలస్థానములన్ జరించెయట మీనామర్థ్యమున్ జూపి, జం
కకయెవ్వారికి సర్వదిగ్విజయమున్ గావించి పేరందినా
రు, కివుల్ చాల నిరంకుశత్వములనియార్చుల్ పల్కుటల్ దెల్పి, యో
యకలంక ప్రతిభావిశేష నిఘలారా! మీరు సామాన్యులే? 3

సీ. వాణివిలాసిని రాణించి నిజహ్వ
నాటపట్టుగఁజేసె ఛాటిగాను
దశదిక్కులందు నీధిపశక్తిర్దులు నిండు
ద్విష్ణువు పెంపొంది లేజరిల్లె

సర్వాగమామ్నాయ సమధికనారంబు
 కవితలములకమ్మై నటలెసేకు
 అనేతుహిమగిరి భాసురబై నీదు
 విమల విజ్ఞానంబు నెలసెభువిని

గీ. శతవిశశతావధానంబు సకలరాజ
 రాజరాజస్య లోకంబులోడఁ బొగడ
 నవరసాలం-కృతంబుగాఁగవి పులంబు
 మెచ్చఁగాఁజేసినావు నిన్నిగఁగలదె?

4

సీ. శ్రీసరస్వతిసీకు చిన్నాఁ బొమ్మయై
 చిలాలస్కాయమునాఁడె చెలిమిగాంచె
 శ్రీసరస్వతినిన్ను స్నేహంబు రమివార
 కౌమారమునఁ జేరి ఘటతఁగాంచె
 శ్రీసరస్వతిసీకుఁ జేదోహగా యశాన
 సంబుర సునుఁగూడి నాట్యమాడె
 శ్రీసరస్వతిసీకుఁ జెలువుగా ముదిమిని
 పితృభక్తిఁ దగఁజూపి పేరువడసె

గీ. భద్రకల్యాణి నీవాణి భస్యవాణి
 మధురమంజుల గీర్వాణి మగ్నమయ్యె
 నీదు వాక్కుధాలహరిలో నాదరమున
 సకల కలలందు నెక్కుఁడు బాణగాన.

5

సీ. కనులు విప్పిననాఁడె కవితామతల్లిక
 సవననోద్భాసయై నవ్వజొచ్చె
 ప్రేళ్లువిప్పిననాఁడె విద్యావినోదిని
 ధన్యాత్మయై తాను భాత్రినిలచె
 పలుకనేర్పిననాఁడె భవ్యశతావధా
 స ప్రభాసంబు మాన్యతనుఁగాంచె

సమగ్రజెట్టిసనాఁడె యశులకలావతం

సులక్ష్మి సన్నమై సురుగనయ్యె

గీ. కవిజనాశ్రయ కారుణ్య కల్పవృక్ష!
వేదవేదాంత విజ్ఞాన విబుధగేయ!
సరస సారస్వత విజయ సదయ హృదయ!
చెల్లపిల్ల వేంకటశాస్త్రి! చిత్స్వరూప!

6

సీ. అనమానులని సంస్కృతాధృ భాషలయందు
వీరుచంబుఁగై కొన్న వీరులెవరు?
రాజసంస్థాన మర్యాదలనువడసి
విజ్ఞానీగిసయట్టి విజ్ఞులెవరు?
గద్యాలమున్ను గాంగల రాజధానుల
సభలందు గెలిచిన జ్ఞానులెవరు?
పండితకవులకుఁ బరమమోదముఁగూర్చి
విజయంబుఁగాంచిన విజయులెవరు?

గీ. ధర్మని తిరుచి వేంకటేశ్వరులుగారె
యనుచుఁ బ్రజలెల్లపొమ్మెప్పు వినుతినేయ
శాశ్వతానంద సౌఖ్యమీ విశ్వమందుఁ
గాంచుచున్నరు జగదీశు కరుణాదేసి.

7

సీ. సరనాశు కవితా విశాదులనుటకు
సలిపిన యపధాన చయమెసాక్షి
సరిలేని పాండిత్య సంపన్నులనుటకు
వ్రాసిన గ్రంథంపు ప్రతతిసాక్షి
ధర్మమార్గానువర్తనులనుటకు మీదు
శాశ్వతమగు పాఠశాలసాక్షి
సరిరారు మీకేరు జగతిలోననుటకు
నచ్చిరా! దిగ్దయయాత్రసాక్షి

గీ. అట్టి మీకీర్తి జగముల నెల్లుకోనగ
ఘనతఁగాంచినయట్టి సత్కవులటంచు
దిరిగి మేమిటబావురే! తెల్పుటనగ
దినకరునిమోల నిడునట్టి దివ్యకాచ:

సీ. తిరిగిరెవ్వరనేక దేశంబులను దను
పాండిత్య విస్ఫూర్తి ప్రబలజేయ
కావించిరెవరు శతావధానములెన్నో
కవులకెంతేని దిగ్భ్రమజనింప
వాగ్దాసిరెవ్వరు సత్ప్రబంధములెన్నో పా
క్కవులఘక్కిని మించి ఘనతఁజూప
ననుభవించిరె వార లధికభోగంబులఁ
బృహ్మీపతులకెంతో వెడపుగొలుప

గీ. నట్టి కవిసార్వభౌములనట్టి శతన
ధానధనులనట్టి గుణవిజ్ఞానములు
నట్టి తిరుపతి వేంకటేశాఖ్యులఁ గవి
తాగురువుల, నుతింపఁగాఁ దరముగాదు.

9

క. శ్రేణజానందము జదివెన
శ్రేణజానందంబుంగల్గుఁ జతురతమీరుకొ
గవికోలులలో మీకో
కవికేసరులార! నాటికలరె? ధర్మలిక్.

10

గీ. భారతంబంత నాటక ఘక్కినెంతో
మృదుమధురశైలిగా వాగ్దాసి ముదముగూర్చి
జనులకువకారమునుజేసి వినుతిఁగంటి
చిలను మీసాటిగలరె కవీంద్రులార!

11

మ. ధరణీశుల్ కడుమెచ్చి మొగ్గిక్కులిడ విద్వన్మాన్యులగ్గించి య
బృహరపాటొందఁ గవీంద్రపాలె ప్రమదస్ఫూర్తిఁ బ్రవర్తిల్లి, ను

స్వీకీర్త్యస్తతులఁ జగద్వలయ ముద్దీపింపఁగా వేంకటేశ
శ్రీనివాసాస్త్రి! కరినెక్కినిక్కితివి నీసామార్థ్యమేలాటిదో? 12

మ. కనిలించుచు బ్రహ్మనంశమున విఖ్యాతుండవై పుట్టి, నే
ర్బలరారంగ శతావిధాన నిపుణవ్యాపార పారీణతఁ
కలఁకొనియు నీమకావ్యకలనా కల్పంబులఁ ధాత్రిపై
నెలయఁ జేసిన పుణ్యమూర్తివిగదా! విజ్ఞాన చింతామణి! 13

మ. ఒక వోముదులుమూటఁగట్టు నొక వోనోహా! యనఁమించు, వే
టొక వో నాంపులునింపుదుండు నొక వోనుద్వేగముఁ జూపునిం
కొక వో చౌఢగతిఁ హఠాయల్ గులుకఁగా నొయ్యారముఁ
[జిల్లు ; జం
కకరాడిల్లునుగాదె! మీసుకవితా కంఠాక్షిలీలాగతిఁ. 14

ఉ. ఆరయ సర్వశాస్త్రములయందసమానులటన్న సాహితీ
ఘోరణిఁగాంచి సర్వవిబుధుల్ గొనియాడ, కవిత్వవిద్య కా
ధారముమీరిలన్న నుడి ధారుణినిల్చెను నేడు నిత్యశో
భారమణియమై కవులభాగ్యము సెప్పఁగ శక్యమానోకో! 15

ఉ. మానిరికీర్తికీర్తులు సమస్తజగంబులఁ బ్రాప్తించుండ, ప్ర
జ్ఞానిధులంచుఁజేర్గొని రసజ్ఞులు మెచ్చుఁ బ్రబంధరాజముల్
మానుగఁగూర్చినార లసమాన కవిత్వపటుత్వ తత్త్వ సు
శ్రీనియమంబుఁజూటి భళిరేయని సర్వజనుల్ నుతింపఁగఁ. 16

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణులిర్వరె సత్కవీంద్రులా
తిరుపతిశాస్త్రిశ్రేణి వెలితిఁగననయ్యెను నేడు వేంకటేశ
శ్వరునకు పద్మపూర్తియని చాఁటెడువార్తనొకింతవిన్న సు
బరమునుదుఃఖముఁ బెనఁగి పైకొనుటబ్రమ! పండితాళికిఁ. 17

చ. అనునదియేమిటయో సగమాయువుదాఁటె నమోఘువై ఖరిక
దిరమగునీర్తినిల్చె బుదేశమునందు స్వదేశముందు, భా

నురముగఁ బండితోత్తములు సూరిజనుల్ నినుఁబూజనేయఁగా
సరసులు నహ్వరేయనఁగ సర్వసమర్థుడవైతి ధారుణిక్. 18

చ. తిరువతి పంకశేఖ కవిదిగ్గజరాజములెల్ల దేశముల్
తిరిగి శతావధానమున లేరుసమానులు వీరికంచు నె
ల్లగుఁ దలలూఁపమెచ్చునటులన్ బొసరింపఁగఁ గాంచనట్టియా
కొఱతనుదీర్చుకొంట కొనగూడిను మాకిప్పుడీవిధమునన్. 19

సీ. భారతియెంచాక వ్యాపించియున్నదో
యంచాక మీను రాజ్యంపుహద్దు
హరిణశాబకచిత్ర వగ్గముద్రితంబగు
చంద్రనింబంబె మీజయపతాక
పండితుల్ లక్షణశాసీలును భవ
వీయరాజ్యంబునఁ దిరుగు ప్రజలు
పాఠితోషికముగాఁ బడయుధనంబె మీ
ప్రజనుండిగొనెడు కిప్పంపునామ్ము

గీ. ధరను దిరువతి పంకశేఖరుల కనురు
నీచు రారన్న సత్కిన్ సనఁగునట్లు
ఈకవీశ్వరలోకంబుఁ బ్రాకటముగ
నేలుఁజొచంద్రతారార్క- మచయునట్లు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీయైనామ.

ప్రార్థన.

ఉ. సారములేని సంసరణ సంగతిఁ గాలముఁ బుచ్చుబోక వి
స్తార కథా సుధా మధుర సారముఁ జల్కెడు భారతంబుల
నేరితిఁ గొన్ని నీతులను నేర్పడునట్లు జగద్ధితంబుగఁ
నేరువు చాలకున్న జననీ ! నిరసింపకుమమ్మ శాంకరీ !

(వా. మహాలక్ష్మి.)

ఆశయము.

ఉ. భారత మాదిగ్రంథమును భక్తిమెయిన్ బతించి కైతలో
ధోరణి కొంత గాంచి విబుధుల్ కడు మెచ్చెడు లీల శ్రద్ధతో
భారత నీతులఁ దగిన పద్ధతి నెత్తి లిఖించు మర్మభా
వారక ప్రోచుతఁ విజయ భాగ్యము లిచ్చి రమేశుఁ డెంతయుఁ.

శ్రీ. చేబోలు సరస్వతీదేవి, (యం. ఇ.)

అంధమారాంధ్రపండిత,

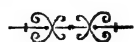
వైకుంఠాగ్రామము,

స్నేహాంబుల కదిలిన కుసుమము.

శ్రీ కామేశ్వరైశ్వరము.

ఉ పో ద్ధా త ము.

భారతఖండ మహాద్వానమునకు శ్రీమహాభారతము కల్ప ద్రుమము వంటిది. అష్టాదశ పురాణములలో నది యగ్రస్థానము నాక్రమించుచున్నది. అమవలననే “భారతిః సంచమోవేద” యని శాశ్వత యశంబు నొందఁగలిగెను. సమగ్రముగా భారతమును బఠించిన సాధారణముగ నేగ్రంథమునైన మఱలఁ బఠింప నవసర ముండదు. ఇందుఁ బొందుపఱుపంబడని ధర్మములు లేవు. ఇతిహాసములు లేవు. ఉపాఖ్యానములు లేవు. సుధాసాగర చూడామణివలె నీగ్రంథము గంభీరమై సవిత్రిమై యున్నది. ప్రపంచము నందలి యేభాషా సారస్వతమునందు నిట్టి యుత్తమ గ్రంథము లేదనిన నశిశయోక్తి కాదు. అణువు మొదలు బ్రహ్మము దాకఁ గల సమస్త విదార్థ తత్త్వములు నీగ్రంథము ప్రస్తుటముగాఁ జూపుచున్నది. నేమేల? యిది సకల పండిత సామర జనుల పాలిఁటి పారిజాతము.

భారతము నందలి కథలను విడదీసి కవులు ప్రశ్నేక కావ్యములుగ వెలయించిరి. ఇందలి యితిహాసములను గొందఱు నాటకములుగ మార్చిరి. కొందఱిందలి పాత్రములఁ బ్రశ్నేకముగఁ బోషించి గద్యగ్రంథములుగ వ్రాసిరి.

ఎన్నికథ లెన్నియితిహాసములు చెదవినను కడకు నేర్పికొని జ్ఞప్తి నిడవలసిన వందలి నీతులు. ప్రతికథలోఁ గొన్ని నీతు లిమిడి యుండును. లోకములోనివారు ప్రపంచానుభవము పేర్కొనదయంతకుఁ దామే నీతివిశేషములను గనుఁగొన వలెననినఁ గాలయాప

నిశాత ప్రతిభా వశమున నేర్చి కూర్చి మహానుభావులు గ్రంథములలో సోదాహరణముగ స్థాపించిన నీతులను జదివి తెలివిగొంచుట సులభము. ప్రతిమనుజుడును బొరవడక, మెలకువ గలిగి యుండ నవకాశ మొదవుచున్నది. కావున జనోపయోగమునకై పూర్వ గ్రంథరాజములనుండి నీతిపద్యముల నేర్చి యొకచో జేర్చుటయు సవనరకార్యమే యగుచున్నది. పాఠకులు శ్రమపడక చదివి గ్రహించి పద్యరూపమున నున్నందున లోకోక్తులవలె సులభముగ జ్ఞప్తి నుంచుకొనఁ గలరు.

శ్రీమతి వాజపేయయాజుల మహాలక్ష్మీదేవి “ భారత నీతు”లను పేర మహాభారతమునందలి యుత్తమ నీతిపద్యములను దీసి యీ చిన్ని ప్రాత్రమునందు ముద్రింపించి యున్నది. ఈ మహాలక్ష్మీ వాజపేయయాజుల రామసుబ్బారాయఁడు. బి. ఏ., గారి యర్థాంగ లక్ష్మి. ఆంధ్రదేశమున నీయనగారిపే రెఱుంగనివా రుండరు. ప్రొద్దుటూరికి వచ్చినప్పు డీదంపతులు మాకు జరిపరిచితులు. సుకవియైన భర్తృసాన్నిధ్య సాహాయ్యముల వశమున నీమె కవితా విషయముల శ్రద్ధ వహించి భాషాసేవ చేయ నెంచుట ప్రశంసార్హము.

అవకాశము లభించినపుడెల్లఁ గూలసతులు కలము నారాధించి సారస్వత సేవకు దొరకొనినపుడు దేశము కల్యాణ మండపము భారీ బ్రీకాశింపక పోదు. గ్రంథము చిన్నదైనను విలువయెడఁ బెద్దదియ.

బాలికా పాఠశాలలలో విద్యాధికారు లిట్టి గ్రంథములు నియోగించి ప్రారంభముననే బాలికలకు నీతి నలవడఁ జేయుట శ్రేయోదాయకము.

పరమేశ్వరుఁ డీమహాలక్ష్మీదేవి కాయు రారోగ్య భాగ్యము
 లొసంగి కాపాడునుగాక. పద్యములు భారతమునందలి వగుటచే
 శైలీప్రదర్శనార్థ మిందుదాహరింపఁ బనిలేదని యింతటితో నుపర
 మించుచున్నారము.

ఇట్లు,

ప్రొద్దుటూరు, }
 1-3-33. }

కవిసింహ అవధానిపంచానన,
 రాజశేఖర వేంకట శేషకవులు,
 శతావధానులు.

అభిప్రాయము.

ఆంధ్ర) వాఙ్మయమున పంచమవేద మనఁబరగు భారత ము మూల్య రత్నతుల్యములగు సీతుల కాలవాలము. ఉద్గ్రంథములయందు మిడిమున్న రత్నముల నేరి పండిత పామరులకుఁ గరతలామలక మొనర్చుటలోఁగల భాషాసేవ, నైతికోన్నతికై సంఘమునకిచ్చు చేయూత, యభిలషనీయము. అందును నైహికమే యాదర్శముగ గల నేటి విద్యావిధానమందొట్టి రత్న సంచయమునకుఁగల ప్రాముఖ్య ముపారము.

స్నేహలతా కవితాసంఘమున కధ్యక్షులు శ్రీముసులు వాజ పేయమూర్తు రామసుబ్బారాయణుడు, బి. ఏ., గారొనర్చుచున్న కృషి ప్రశంసాపాత్రము. భాషాసేవయందు వారికిఁ జేదోడు వాదోడు నగు వారిధర్మిపత్ని శ్రీమతి, మహాలక్ష్మమ్మగారిచేర్చు కూర్చిన “భారతి సీతు” లను శతక సంపుటి చక్కని సీతుల ఖని, విద్యార్థుల దృష్టి యిట్టి సీతివిషయముల నాకిర్పించి వారి వృత్తదృష్టుల సప్టిజములు నాటుటినాఁడవశ్యకర్తవ్యము. ఆంధ్రలోక మీ సతీరత్నముయొక్క కృషికి సర్వదా కృతజ్ఞత చూపుఁగాలి.

పిద్వాక్ యస్. విశ్వనాథశాస్త్రి, యం. ఏ., గారు,

ఆంధ్ర) గీర్వాణ ప్రభానోపన్యాసకులు,

నెహ్రూకాలేజీ, హైదరాబాద్.

శ్రీ గాజరాజేశ్వర్యై నమః.

భారతనీతులు.

[భారతమహిమ.]

- క. బహు భావల బహు విధముల
బహు జనముల నలన వినుచు భారత బద్ధ
స్పృహలుగ వారికి నెవ్వడు
బహు యాగంబుల ఫలంబు పరమార్థ మగుకా. 1

[జ్ఞానము.]

- క. జ్ఞానంబు వడయుటకు వా
జ్ఞానసములు నునియతములు గావించురు స
మ్యానిత శాంతినికొనుట వి
జ్ఞానంబున నాత్మనియతి నల్పుదురు బుధుల్. 2

[పాడి.]

- కే. పాడి గలిగిన నిహలోక ఫలము లెల్లఁ
జేరుటయకాదు కీర్తియుఁ జెందు పురుషు
ధరణిఁ బొగడిత యెందాఁకఁ బరఁగు నంత
కాలమును బుణ్యలోకంబు గల్గు నందు. 3

[ఓర్పు.]

- క. అలిగిన నలుగక యెగులు
పలికిన మఱి విననియట్లు ప్రతిపచనంబుల్
నలుకక బన్నము వడి యెదఁ
దలఁవక యున్నతఁడ చూపె ధర్మజ్ఞఁ డిలకా. 4

[సుతుండు.]

క. తనయుండు దల్లిదండ్రులు

పనిచిన పని నేయఁడేని పలుకెదలోఁ జే

కొనఁడేని వాఁడు తనయుం

డనఁబడునే పితృ ధనమున కర్హుండగునే.

5

తే. తనయుఁ గని తల్లి దండ్రులు దమకు నతఁడు

భక్తుడగుటకు ధర్మానురక్తుఁ డగుట

కాసపడుదురు విను ఘట్టి యాస సిద్ధిఁ

బొందఁ జేయునతఁడ చువ్వె నందనుండు.

6

[సత్యము.]

చ. నుతజల పూరితంబులగు నూతులు నూటిటికంటె సూన్యత
వ్రతి యొక బావి మేలు మఱిబావులు నూటిటికంటెనొక్క స
త్త్వితవది మేలు తత్త్విత శతంబునకంటె సుతుండు మేలు త
త్సుతశతకంబుకంటెనొక సూన్యతివాక్యము మేలు సూడఁగన్.

క. వెలయుంగ నశ్వమేధం

బులు వేయును నొక్క సత్యమును నిరుగడలం

దుల నిడి తూఁపఁగ సత్యము

వలనన ములుసూపు గౌరవంబున పేర్చున్.

8

తే. సర్వ తీర్థాభిగమనంబు సర్వ వేద

సమధిగమము సత్యంబుతో సరియుఁ గావు

యెఱుఁగు మెల్లధర్మంబుల కెందుఁ బెద్ద

యందు) సత్యంబు ధర్మజ్ఞులైన మునులు.

9

క. సత్యమ తపమును యజ్ఞము

సత్యమ వేదంబు దాంతి శాంతులు నగుటన్

సత్యము దొడగుట నిర్మల
నిత్యానుష్ఠానములును నిష్ఫలము లగుట. 10

[భూ దా న ము.]

క. దానము లన్నిటికిని భూ
దానం బెక్కుడు సమస్త ధాన్యములుఁ బ్రభూ
తానేక వస్త్ర ధన ర
త్నానూసత్వమును భూమి నపుట కతమునక. 11

[ప్రజ్ఞ.]

క. ప్రజ్ఞయ ప్రతిష్ఠ లాభము
ప్రజ్ఞయ నాకం బనంగఁ బ్రజ్ఞయ చువ్వే
ప్రజ్ఞయ కైవల్యంబును
ప్రజ్ఞా సాధ్యములుగాని పనులుం గలవే. 12

[రాజు - ప్రజ.]

క. రాజునకుఁ బ్రజ శరీరము
రాజు ప్రజకు నాత్మ గాన రాజుం బ్రజయుక
రోజోత్తమ యన్యోన్య వి
రాజితులై యుండవలయు రక్షార్చనలక. 13

[అర్థ ము.]

క. అర్థ మనర్థ మూలం
బర్థమ మాయావిమోహ నాహవము నరుం
డర్థార్జన దుఃఖమునన
పార్థిక్యత కర్మడగుట పరమార్థ మిలక. 14

[తపము.]

క. తప మనఁగ నకల విషయ

వ్యపేత మగునట్టి బుద్ధి వైభవము సుమీ
తపమున సుస్థిరుడగు యో
గవరునకుం గలవె యొందు కర్తవ్యంబుల్.

15

[భార్య.]

క. పాతివ్రత్యము గలిగిన

నాతియనఁగ దైవమన జనస్తుత వేతే
యాతత ధర్మార్థ సుఖ
భ్యాతులు సద్భార్యవలనఁ గాదే కలుగున్.

16

సీ. ధర్మార్థ కామ సాధన కుపకరణంబు

గృహనీతి విద్యకు గృహము విమల
చారిత్ర శిక్ష కాచార్యకం బన్వయ స్థితికి
మూలంబు సద్గతికి నూత
గౌరవంబున కేకకారణం బున్నత

స్థిరగుణమణుల కాకరము హృదయ
సంతోషమునకు సంజనకంబు భార్యయ
చూచె భర్తకు నొండ్లుగావు ప్రియము

ఆ. లెట్టి ఘట్టములను నెట్టి యాపదలను

నెట్టి తీతములను ముట్టబడిన

వంతలెల్లఁ బాయు నింతులఁ బ్రజలను

నొనరఁ జూడఁ గనిన జనుల కెందు.

17

క. సంతత గృహమేధి ఫలః

బంతయుఁ బడయంగ నోపు ననుగుణ భార్య

వంతుండగువాఁడు క్రియా.

వంతుఁడు దాతుండు పుత్రీవంతుండు నగున్.

18

[సఖ్యము.]

చ. ధనవతితో దరిదురైనకుఁ దత్త్వవిదుండగు వానితోడ మూ
ర్ఖునకుఁ బ్రశాంతుతోడఁ గడుఁగ్రూరునకుఁ రణశూరుతోడ భీ
రునకు వరూధితోడన వరూధికి సజ్జనుతోడఁ గష్టదు
ర్జనునకు నెవ్విధంబునను సఖ్యము దానొడఁగూడ నేర్పునే. 19

క. సమ శీల శ్రుత యుతులకు

సమ ధనవంతులకు సమ సుచారిత్రులకుం

దమలో సఖ్యమును వివా

హము నగుఁగా కగునె రెండు నసమానులకున్.

20

[మూర్ఖుఁడు.]

క. మఱచినఁ దలపింపఁగ నగు

నెఱుంగనినాఁ డెల్లపాట నెఱింగింప నగున్

మఱి యెఱిగి యెఱుంగ నొల్లని

కఱటిం దెలుపంగఁ గమల గర్భుని వశమే.

21

[వార్త.]

ఆ. వార్తయంద జగము వర్తిల్లు చున్నది

యదియు లేనినాఁడ యఖిల జనులు

సంధికారమగున్ లగుదురు గావున

వార్త నిర్వహింప వలయుఁ బఠికి.

22

[విద్య.]

తే. విద్య యిచ్చుట సత్పాత్ర విషయమైన

సవ్యయానంద పదముఁ జేయంగఁ జాలుఁ

దగఁగ దక్షిణ యిచ్చి పేదలకు విద్య
యీ నియోగించుటయుఁ దత్సమాన కృత్యము.

23

[శ్రో ధ ము.]

క. శ్రోధమ తపముం జెటుచును
గోధమ యణిమాదులైన గుణముల బావుం
గోధమ ధర్మ క్రియలకు
బాధ యగుం గోధిగాఁ దపస్వికిఁ జన్నే.

24

క. అనువమ నియమాన్వితములై
యనూన దక్షిణలఁ గ్రతు సహస్రింబులు సే
సిన వారికంటె నశ్రో
ధనుఁడ గరం బధికుఁ డందుఁ తత్త్వ విధిజ్ఞుల్.

25

[అ న్న దా న ము.]

ఆ. అన్నదాన సదృశమగు దానమెందు నె
న్నఁడును లేదు గావునను విధేయ
మన్నదాన మధిక యత్న పూతంబుగాఁ
బూని దానిచేత పుణ్యతమము.

26

ఆ. అన్నమిడిన మణిమయావాస శయ్యాస
నములు నమృత భోజనంబు హృద్య
మౌల్య లేవనములు మహనీయ మహిళాను
భవముఁ జరత నొందు దివమునందు.

27

క. దానార్హ వస్తువులలో
మానిత మన్నంబ యన్నమయము లసువులుగా
మేనుఁ దదీయ బలంబును
గాన బుదులుఁ దానిఁ దద గె కొందుఁ మజ్జి.

28

[మహాపాతకములు.]

తే. కల్లు ద్రావుట గురుపత్ని గవయుటయును
విప్రుఁ జంపుట బ్రహ్మస్వ విషయమైన
ముచ్చిలుటయును నివిగల కూరజనులఁ
బ్రీతిఁ బొందుటయును మహాపాతకములు.

29

[కులఘ్నులు.]

క. కుల నాశము నేసినఁ ద
త్కుల ధర్మము లడఁగు నష్టకుల ధర్మలకుం
గలుగును దుస్సంకర ము
క్కులఘ్ను లేఁగుదురు సరక కూపంబులకుఁ.

30

[గృహస్థధర్మము.]

క. తక్కిన మూఁడాశ్రమములు
నొక్కదెస గృహస్థధర్మ మొకదెసఁ దులయం
దెక్కింప వానితో స
య్యొక్కటి సరిదూఁగ నందు రువ్వీశ బుధుల్.

31

[కన్యాదానము.]

క. కులమును శీలము విద్యయుఁ
గలవానిం బిలిచి ప్రీతిఁ గన్నియ నీఁగా
వలయు నుదకవృదానా
కలితంబుగ బ్రాహ్మకర్మ గతియిది యధిపా.

32

[కీర్తి.]

ఉ. కీర్తియ యిచ్చుఁ బుణ్యగతిఁ గీర్తియతల్లియుఁబోలెఁ బ్రాచు స
త్కీర్తియ యాయువుఁ సరియుఁగీర్తివిహీనుఁడచూశవంబు దు
ష్కీర్తను నెల్లచేటులను గిట్టి హరించు ననండా తొల్లి భ
క్తార్తి హరుండు నాఁబరగు నంబుజసూతి జగద్ధితంబుగఁ. 33

పాదిల్లక తక్కపు పూ

రోవ్విడయ కర్మమున నెట్టి యోగికి నయినా.

45

[సంసారము.]

క. నలసారము సంసార మ

ఖల దుఃఖావహ ముభయ నికేతన మతిచం

చలము పరాధీనం బిం

దుల జీవన మేల నమ్ముదురు తత్త్వవిదుల్.

46

క. మతిఁ దలపఁగ సంసారం

బతి చంచల మెండమావులట్టుల సంప

త్పృతతు లతిక్షణికంబులు

గతకాలము మేలు వచ్చుకాలము కంటె.

47

క. కదియుం గాఢముఁ గాఢము

నదిలో మఱి కొంత సేపునకు బాటును నె

మ్మది నట్లుగఁ దలపఁగ వల

వదె పితృ పుత్రాది బంధువర్గము నధిపా.

48

[పురుషుడు - దైవము.]

క. విను పురుషుడు గావింపని

పనులకు దైవ మది యెట్లు ఫల మొనరించు

జనములు గార్యము నడపఁగ

ననుకూలత నిచ్చుఁగాక యయ్యె ఫలముల్.

49

తే. పౌరుషమ్ము దైవంబు తోడ్పాటు లేక

ఫలముఁ బొందంగ నేరదు పార్థివేంద్ర)

విత్తు సహకారి గాకున్న రిత్తనేల

వంధ్య మగుఁగాక తా ఫలవంత మగునె.

50

[బ్రహ్మ హత్య.]

అ. పలు సదువులు సదివి పండితమూనియై
తనదూ విద్య నొరుల ఘనయశంబుఁ
దూలవుచ్చు నట్టి దుష్టాత్మకుని బ్రహ్మ
హత్య వొందు సందియంబు లేదు.

51

[శీ ల ము.]

తే. సత్కులంబునఁ బుట్టుట సకల వేద
ములుఁ బురాణంబులును శాస్త్రములును జదువు
టయును సద్గతిఁ జేయఁ బౌఢములు గావు
శీలసామగ్గిలేని దుశ్చేష్టితునకు.

52

[కి ల్పి ష ము.]

క. విను గురు పూజన విప్ర
ర్చనము లధిక పుణ్యములు ధరావల్లభ వి
పుని నిందించుటయును న
గ్ని నివేదము విడుచుటయును గిల్పిషతమముల్.

53

[గం గ.]

క. మే నించుక సోకిన గం
గానదితోయములు జనుల కల్మష కోటిం
బోనడిచి పురందరలో
కానందముఁ బొందఁ జేయు నాగమవేదీ.

54

క. జనులకు నిందుగ్గిడు గ్రహముల
కినుఁడును బితరులకు నోవధీశుఁడు పోలెఁ
మనుజోత్తమ కడు నెక్కుడు
వినుము సదులకెల్ల జాహ్నువి మహాత్వమునగా.

55

[అ ధృ వ ము లు.]

క. క్షమలేని తపసి తపమును

బ్రమత్తు సంపదయు ధర్మబాహ్యప్రభు రా

జ్యము భిన్నకుంభమున తో

యములట్టుల యధృవంబులగు నినియెల్లఁ.

56

[అ స్మ త ము.]

ఆ. సభకు వచ్చి ధర్మ సందేహ మడిగిన

నెఱిగి చెప్పకుండిరేని సభ్యు

లస్మత దోష ఫలమునం దర్థమొందుదు

రని ధర్మవేదులైన మునులు.

57

[క్ష త్రి య ధ ర్మ ము.]

ఉ. శత్రుల నాజిహ్నులయు స్వర్థకుంబులఁ బొందకుండఁగా

ధాత్రీబరగ్రహించి యుచితస్థితిఁ గాచుటయుం బ్రయంబుతో

బాత్రుల కర్థవిఘ్నముఁ బ్రాప్తానపూజయుఁ జూన్చె యుత్తిమ

క్షత్రీయధర్మముల్ సుగతికారణముల్ విప్రలారములముల్. 58

ఆ. పరులవలన బాధ వారయ కుండఁగ సాధు

జనుల ధనము గాచు జనవిభుండు

గరుణ దప్పి తాన హరియించు వాడగు

నేని సాధు లోక మేమి నేయు.

59

[ఉ త్ర ముండు.]

తే. ఉత్తమజ్ఞాన వృద్ధునానుండేనేని

బాలుఁ డయ్యును బూజ్యుండు బ్రాహ్మణుండు

క్షత్రీయుండు పూజ్యుఁ డమిత వికృమ సమృద్ధి

నుర్విషతులలో నధికుడై యుండేనేని.

60

[ధనము.]

క. ఇచ్చునది ధనము పాతున
కచ్చుగ నొరువేడకుండునది యభిముఖులై
వచ్చిన యాశాద్ధుల వృథ
పుచ్చక చేయునది సర్వభూత ప్రీతి.

61

[వికృమము.]

క. కులరూప గుణ ద్రవ్యం
బులు వికృమ వంతునందు భూవిదితములై
నిలుచు నవికృమునకు నవి
గలిగియు లేని క్రియ నప్రకాశంబు లగున్.

62

చ. ఘనమగు విక్రమంబుననకాదె జగత్రితయంబుఁ బాక శా
సనుఁడుజయించె భూతలము సర్వముమున్ భరతుండువిక్రమం
బుననజయించె వికృమము భూరియశఃప్రియులైన రాజనం
దనులకు సర్వసాధనము ధక్కువు శత్రుని బర్హణంబులన్. 63

[క్రోధ లోభ ములు.]

తే. వాపముల కెల్ల నెక్కుడు పాతికములు
సువ్వె క్రోధ లోభంబులు సువృతాత్మ
వాని రెంటి జయించిన వాఁడు గాని
యెందుఁ బరమ ధార్మికుఁ డని యెన్నఁబడడు.

64

[ఇంద్రియ నిగ్రహము.]

చ. అరదము చేహమింద్రియములశ్వములాత్తుఁడుసూతుఁడప్తుహా
తురగచయంబు ధైర్యమను తోరపుఁ బగ్గములన్ దృఢంబుగా
నురవడిఁ పోకయుండ వెరవొప్పగఁ బట్టిన వాఁడు సేమపుం
దెరువున నేగునప్పరమధీరుఁడు సువ్యయదారఁ డెయ్యెడన్. 65

[ధర్మము.]

ఉ. ధర్మము నల్పుచుం దగిలి ధర్మ వధంబునఁ జేసి యర్థముం
బేర్చియుఁ గాంచి ధర్మ విధిఁ బెండిలియై ప్రజలకా నృజించి స
త్తర్కములం బ్రశస్తములుగాఁ గ్రతువుల్ దనరించు సజ్జనుల్
ధర్మజయిందునందునుముదంబునఁగాంతురభీష్టసౌఖ్యముల్. 66

తే. ఓపి ధర్మార్థ కామంబు లొకటి నొకటి
నాశ మొందింప కుండంగ నడవవలయుఁ
గాక ధర్మంబు సెడ నర్థ కామములను
గోరు వురుషుండు నిందకుఁ గుదురుకాకె. 67

ఆ. అర్థ సిద్ధికంటె నరయ నెక్కుడు ధర్మ
సిద్ధి దాన సకల సిద్ధులును బ్ర
శస్తభంగిఁ జేరు శాశ్వత కీర్తియు
సంభవించుఁ గలుగు సద్గతియును. 68

[ఉత్తమ జన్మము.]

ఉ. ఆపదఁ దూలపోక సిరిసంది మదింపక శౌర్యవృత్తిమైఁ
బావుల గెల్చి యార్జవము బంధు జనానికి నార్యకోటికిం
జావుడు దీనులం గరుణఁ జూచి తగంగలమాత్రఁ బ్రోచుచుం
గోపములేక మన్త్రి గలుగుక దివిజాంశమునకా జనించినకా. 69

[వైరాగ్యము.]

ఆ. విడువు వలయు సకల విషయ వాంఛలయందు
విడువుఁ బోలు గుణము వెదకి యెందుఁ
గానరైరి బుధులు గలదె పరిత్యాగ
శీలునకు నసాధ్య సిద్ధియెందు. 70

[నస్తవ్యసనములు.]

తే. వెలది జూదంబు పాసంబు వేట పలుకు
 ప్రిల్లదంబును దండంబు బరుసదనము
 సొమ్ము నిష్ప్రయోజనముగ వమ్మునేత
 యనెను నస్తవ్యసనముల జనదు తగుల.

71

[కార్యసాధనము.]

తే. మాలకరి పుష్పముల గోయుమాడ్కిఁ దేటి
 పుష్పదేనియఁ గొనియెడు పోల్కి నెదురు
 గండకుండఁగఁ గొనునది కార్యఫలము
 బొగ్గులకుఁ బోలె మొదలంటఁ బొడువజనదు.

72

[అసూయ.]

క. పరుల ధనమునకు విద్యా
 పరిణతికిం దేజమునకు బలమునకు మనం
 బెరియఁగ నసహ్యపడు న
 న్నరుఁడు దెవులులేని వేదసంబడు నధిపా.

73

[యతి.]

క. దండము కాపాయంబును
 ముండితయుఁ గమండలువును మోక్ష మొనఁగ వే
 ట్లండేని లింగములకు న
 ఖండ జ్ఞాన ప్రదత్వ కలనము గలదే.

74

[తృప్తి.]

క. గతమునకును వగవక నా
 గతమునకును నోరు దెఱచి కడుఁ గోరక దీ
 నతఁ బొందక దైవం బే
 గతిఁ బుచ్చిన దానఁ బోదుఁగా కనవలయుకా.

75

[శత్రుత్వ యము.]

క. తెగదీర్పక తగ నార్పక

తెగటార్పక కడమ కొంత ద్విక్కంగనున్న

జగతీశ యవ్వ నగ్నియుఁ

బగయును గడుఁ బెరుగుఁ గీడు వాటిల్లుఁ మదిన్. 76

[దత్తావహరణము.]

ఆ. పూర్వదత్తయైన భూమి నెవ్వఁడు పుచ్చి

కొనియె నశఁడు తనదు కులముచాచి

నిరువదొక్క తగము నరక చాసులఁ జేయు

చాను నెమముగాఁగ ధర్మ నిరత. 77

[పలుకు.]

చ. పలుకక యుండుకంటె దగఁ బల్లుట మేలు వినుండు సత్యముం

బలుకుట ధర్మమార్గమునఁ బల్లుట సర్వ జనప్రియంబుగాఁ

బలుకుట యోలి నెక్కుడగు భంగులు వీని నెఱింగి యెందుమైఁ

బలుకక నాల్గుచందములఁ బల్లఁగ మెత్తురు వాని జీవతల్. 78

[దమము.]

క. తమముం గడచిన నద్ది

ర్మము లేదని విందు నాశ్రమము లన్నిటికిన్

దమవంతుఁడు గామముఁ గోల్

ధము లోభము మత్సరంబు దర్పము గెల్పున్. 79

[సుశృతము.]

ఆ. ఉత్సవంబు మీఁద సుశృత చుండుచు

సుఖము మీఁద సుఖము సొప్పడంగఁ

బుణ్య పదము మీఁదఁ బుణ్య పదంబున

కరుగు నకుఁడు సుశృతియైన నధిప. 80

[స త్త్వ ము.]

తే. సర్వ సంకల్ప రహితుడై సత్త్వమునవి
నిశ్చలంబుగఁ జిత్తంబు నిలుప వలయు
సత్త్వ సక్త చిత్తంబు ప్రసాద మొసఁగు
దానఁ గాలంబు నడపు టుత్తమ విధంబు. 81

[క ర్వ ము.]

క. సరనాథుఁ గొలిచి యలవడఁ
దిరిగితి నాకేమి యనుచుఁ దేకువ లేమిన్
మరియాద దప్పమెలఁగినఁ
బురుషార్థంబునకు హాని పుట్టక యున్నే. 82

[ధీ రుఁ దు.]

ఉ. ధీరుఁడు నిర్జితేంద్రియుఁడు దెల్లముగాఁ దనుఁగాంచు భూత వి
స్తార నిరూఢమైన పరతత్త్వముగాఁ దనయందు భూత వి
స్తారము నెల్లఁ గాంచు సతత స్ఫుట దర్శనఁడై సమగ్ర చి
త్పరముఁ బొందినిర్మలతపంబులయందుఁజలినకెన్నఁడు. 83

[దు ర్మ తి.]

క. సతియును గుణవతియుఁ బ్రజా
వతియు ననునౌతియు నైన వనిత నవజ్ఞా
న్విత దృష్టిఁ జూచు సతి దు
ర్మతి కిహముం బరముఁ గలదె మదిఁ బరికింపన్. 84

క. ధృతిసెడి వేడెడు వానిని
సతిధిని సభ్యాగతుని భయస్థుని శరణా
గతుఁ జంపఁగ నొడఁబడు దు
ర్మతి కిహముం బరముఁ గలదె మదిఁ బరికింపన్. 85

[కృతజ్ఞత.]

క. కృత మెఱుఁగుట పుణ్యము న
 నృతిదానికి సమమునేత మధ్యము మఱి త
 త్కృతమున కగ్గలముగ న
 త్కృతి నేయుట యుత్తమంబు కృతబుద్ధులకుఁ. 86

[సత్సంగత్యము.]

క. ఎఱుక గలవారి చరితలు
 గఱచుచు నజ్ఞుల గోష్ఠిఁ గదలక ధర్మం
 బెఱుగుచు నెఱిఁగిన దానిని
 మఱవ కనుష్ఠించునది సమంజస బుద్ధిఁ. 87

[నిర్లక్ష్యము.]

క. తన కవకారము మును జే
 సిన జనుఁ డల్పుఁడని నమ్మి చేకొని యుండం
 జన దొక యింతుక ముల్లఱు
 నను బాద తలముననున్న నడవఁగ నగునే. 88

[స్వస్థానము.]

క. కులపాంసనఁలై యహితం
 బులె నేయుచు నుండుచుట్టములఁ బొందక యి
 మ్ముల నుండువాఁడ పుణ్యఁడు
 వెలయుఁగ గ్రామస్థితైక వృక్షముల పోలెఁ. 89

[అన్యోన్యము.]

క. పరహిత ధనవంతులు ను
 స్థిర మూలాన్వితులు పాపధీరతులు పర
 స్పర సంశ్రియమున జీవిం
 తురు మనుజులు వనములోని దుర్మముల పోలెఁ. 90

[ఉదాసీనుడు.]

తే. ఎఱుక గలఁడేని మఱి శక్తుఁడేని యన్యు
 లన్యులకు హింస గావించు నపుడ దానిఁ
 బూని వారింపకున్న నప్పురుషుఁ డేఁగు
 హింస నేసిన వారల యేఁగు గతికి.

91

[వాక్పారుష్యము.]

క. భూరి గుణోన్నతు లనఁదగు
 వారికి ధీరులకు ధరణి వల్లభులకు చా
 క్పారుష్యము చన్నె మహా
 దారుణ మది విషము కంటె దహనము కంటె.

92

[మద్యము.]

ఆ. మొదలి పెక్కు జన్మములఁ బుణ్య కర్మముల్
 పరఁగఁ బెక్కు నేసి పడయఁ బడిన
 యట్టి యెఱుక జనుల కాక్షణ మాత్ర)న
 చెఱుచు మద్యసేవ సేయ నగునె.

93

[నిరాశ.]

క. దొరకొనినవానిఁ గోరక
 దొరకొని నందును మమత్వ తుప్త హృదయతం
 బారయక విగత స్పృహులగు
 పురుషులు శుచు లేల తీర్థములు వారలకుఁ.

94

[మాతృపితృగురుభక్తి.]

క. జననీ జనక గురులయెడ
 నొనరించిన మేలుఁ గీడు నొడవించు సుఖం
 బునకును దుఃఖమునకు నిం
 తని కొలఁది యిడక వశంబె యజునకు నైనక.

95

క. మాతృ పితృ గురులు దక్కంగ
నేతెరువునఁ బాప మొలసెనేనియు దానిం
బాతురు పోయి శ్చిత్త
స్థితులు దద్దివయమైనఁ జెడ దల్పములక. 96

[దా న ము.]

ఉ. భూసుర కోటికేక విసయ పూర్వకముగా ధనధాన్య గోమణి
హ్మ సలిలాన్ని ముఖ్యములు సమృత్తి నీగి సుయజ్ఞ మాననో
ద్భాసితసత్త్రియన్ నడపుభవ్యుడు యజ్ఞములుం దపంబులుం
జేసినపుణ్యముంబడయుఁ జేయుముదానములో పినిత్యమున్. 97

[కు ల ధ ర్మ ము.]

క. తన కులధర్మము విడువక
మనుట పరిమ ధర్మ మండు) మూన్యలు చిత్తం
బునఁ గృపఁ గలుగుట ముఖ్యపుఁ
బని సైరణ వలయు నఖిల భావము లంచున్. 98

[నై వ ము.]

ఆ. హణియములుఁ గనక మయములు రజత మ
యములు మజియు మృణ్మ యాదికములు
నైన పెక్కు పూసలందుఁ ద్రోడున్నట్లు
భూతకోటియందుఁ బురుషుఁ డుండు. 99

[ఫ ల శ్రు తి.]

ఉ. భారత మర్థితో వినిన భక్తిఁ బఠించిన శ్రీయు నాయువున్
భూరి యశంబునం బ్రమదమున్ దృఢనిద్రయుఁ గల్గు వారికే
కోరికలైన వేగ మొసఁగూఁడు సుపుత్రునిఁగాంచు సద్వరున్
గారవ మొప్పఁగాఁబడయుగర్భిణి యుగవరుసక గుమారియున్.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

సమా ప్తము.

శ్రీ. టిప్పణి.

- 1 బద్ధ = కట్టబడిన ; స్పృహలు = కోరికగలవారు ; పరమార్థము = మోక్షకారణము.
- 2 సునియతములు = నిశ్చలములు.
- 4 బన్నము = అవమానము.
- 7 సూన్యతవాక్యము = నిజమగుచూట.
- 9 నమధిగమము = వేదసమధిగమము (చదువుట).
- 10 అనుష్ఠానము = నిత్యకర్మ (సంధ్యావందనాదులు)
- 11 అనూనత్వము = లెక్కవకాకుండుట.
- 14 ఆఠార్జన దుఃఖమున పార్థీకృతకర్మఁడగుట = ధనార్జనకై నెట్టి క్రియలు చేయకుండుట మంచిది.
- 15 వ్యపేతము = తొలగినది.
- 17 ఉపకరణము = సాధనము.
- 19 తత్త్వవిదుండు = సత్యమును తెలిసినవాఁడు ; ప్రశాంతుఁడు = శాంతముగలవాఁడు ; పరూధి = సేనగలవాఁడు.
- 21 కఱటి = మూర్ఖుఁడు.
- 24 అణిమ = సూక్ష్మరూపము ధరించు శక్తి.
- 27 మాల్యలేపనములు = పూలదండలు, చందనము.
- 29 బ్రహ్మన్వము = బ్రాహ్మణాధనము ; ముచ్చిలుట = దొంగిలించుట.
- 30 కులఘ్నులు = కులము చెడిపినవారు.
- 34 ఏకుగడ (ఏడు+కడ) రక్షకుఁడు. (గురువు, తల్లి, తండ్రి, పతి, దాత, విద్య, దైవము.) ఇట్లేకువిధముల రక్షించువాఁడు.

- 36 పతిగడవంగ = పతికన్న హెచ్చు.
- 38 పక్కంబు = తోడు.
- 39 విశిష్టము = సదాచారము ; నెట్టన = తప్పక.
- 43 ఐహికము = ఇహలోకసంబంధమైనది ; ఆవిర్భూత = పుట్టిన.
- 44 నాస్తిక్యము = పరలోకము లేద నడు బుద్ధి.
- 45 ద్వంద్వములు = రెండు. (సుఖదుఃఖములు, కలిమిలేములు)
మొదలగు జంటపదములు.
- 46 నికేతనము = ఇల్లు.
- 50 వంధ్య = ఫలింపనిది.
- 54 పురందరలోకము = ఇంద్రలోకము.
- 55 ఇనుడు = సూర్యుడు ; ఓషధీశుడు = చంద్రుడు ; జాహ్నువి =
గంగ.
- 56 క్రమ = ఓర్పు ; తోయము = నిరు.
- 58 ఓర్పుట = ఓడించుట.
- 61 అభిముఖులై వచ్చిన = తమంత వచ్చిన.
- 63 శత్రుని బర్హణము = పగవారిఁ జంపుట.
- 65 అరదము = తేరు ; సూతుడు = తేరుగడపువాడు ; ఉరవడి =
అతివేగము. (ఉరవు + వడి).
- 67 నిందకుఁ గుదురుకాడె = నిందకు పాత్రుఁడగును.
- 69 ఆపదఁ దూలపోక = ఆపదయందు ధైర్యము వీడక ; మన్ని =
వసించుట.
- 71 సామ్రు నిష్ప్రయోజనముగవచ్చునేలే = సామ్రు వృథావ్యయము
చేయుట.
- 72 మాలకరి = పూలదండలు గుచ్చువాడు ; తేటి = తేనెటీగ ;
కందకుండఁగ = తపింపకుండ.

- 73 ఎరియంగ = పరితపించంగ.
- 74 ముండితయు = తల బోడియైయుండుట.
- 75 ఆగతమునకు = రాబోవుదానికి.
- 76 ద్విక్కంగనున్నా = మిగిలియున్నయెడల.
- 78 ఓలి = కళిమముగ.
- 79 దనువంతుడు = ఇందియన్నిగహముఁ గలవాఁడు.
- 80 సొప్పడు = సరిపడు.
- 81 రహితుడు = లేనివాఁడు.
- 82 తేకువ = భయము ; పురుషార్థము = పురుషప్రయోజనము.
(ఇనినాలుగు ధర్మము, అర్థము, కామము, మోక్షము).
- 83 నిరూఢమైన = నువ్వొసిద్ధమైన ; సమగ్ర = సంపూర్ణమైన ;
చిత్పరము = జ్ఞానముయొక్క అంతము.
- 84 ప్రజావతి = సంతానముకలది ; అవజ్ఞాన్విత=తిరస్కారముతో
కూడిన.
- 85 ధృతి = ధైర్యము ; అతిథి = విందునకు వచ్చినవాఁడు ; అభ్యా
గతుఁడు = భోజనసమయమున వచ్చిన అతిథి.
- 87 కలచుచు = అభ్యసించుచు ; సమంజసము = న్యాయము.
- 89 కులసంసనులై = కులదూషకులై ; ఇమ్ము = గృహము,
స్థానము ; గ్రామస్థితైకవృక్షము = గ్రామములోనున్న చెట్టు.
- 90 సంశ్రయమున = ఆశ్రయమున ; దుగ్ధము = చెట్టు.
- 91 ఎఱుకఁ గలఁడని = ఎఱిగినవాడైనచో.
- 92 వాక్పారుష్యము = పరుసపుమాటలు.
- 93 ఎఱుక = జ్ఞానము.
- 94 దొరకొననిదాని = దొరకనిదానిని ; మమత్వతుష్టహృదయతం
బొరయక = హృదయమునందు మమకారమును పొందక ;
విగతస్పృహులు = కోరిక లేనివారు.

పద్యము.	తెప్ప.	ఒప్ప.
14	నానావము	నావనాము
18	దాతుండు	దాంతుండు
85	మనవు	మనువు
86	ధనదాన్య	ధనధాన్య
79	తమము	దమము
94	దొరకొనిన	దొరకొనని
97	పూర్వకముగా	పూర్వముగా

శ్రీమత్పర దేవశామైనమః.

పోతన్నభక్తివైరాగ్యములు.

అష్టావళి

శ్రీమతి, వాజపేయయాజుల మహాలక్ష్మి,

స్నేహలతా కవిశాసనము,

కొల్లా పురం.

(కర్నూలుజిల్లా.)

పెంటపాడు,

శ్రీవైష్ణవ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడియె.

1933.

కాపీరైట్ రిజర్వ్డ్.]

[వెలదు 0-2-0 లు.

తొలి పలుకు.

సోదర సోదరీ మణులారా !

ఈ ప్రపంచమున మానవ జన్మ మత్యుత్తమంబు. అందు సదమలవిజ్ఞానము గలిగిన బహుజన్మ ముక్త తపఃఫల భాగ్యవిశేష మని చెప్పక తప్పదు. ఇట్టి విజ్ఞానసంపన్నులగు మానవులు నీటిబుగ్గలవలె మాయమగు నాయుఃపరిమాణంబును, సాదామిసీ లలికవలె క్షణములో మార్పుజెందు భోగభాగ్యములకును గట్టువడి, సంసార చక్రంబులో దిరుగుచు దారియుఁ దెన్నును గానక వృథాప్రయాసంబున జీవితంబు గడవం దలపెట్టక, చిరతరావంద సంధాయకంబును నైహికాముష్మిక సౌఖ్యంబునుగూర్చు సద్యఃప్రభావ జనితంబగు కృత్యంబు లనేకంబులు సేయుచుందురనియు, నట్టి యుత్కృష్టమగు మానవజీవితమందు నిత్యకృత్యములలో నగ్రస్థానము వహించునది సకలకారణ కారణభూతుడైన యావర మేశ్వర పాదారవింద భ్యాన మనియు ధర్మజ్ఞులు బలుక వింటి.

సరస్వతీ కరుణాకటాక్ష శీలచే లభించు సహజ వాగ్ధోరణి వలన స్తుతించుదమున్న నట్టి శక్తి సాకలవదకుండుటండేనియు, సహజ పాండిత్య సంపన్నుండై కేవల మావరబ్రహ్మ స్వరూప మనందగు పోత నార్యుని వాగ్దీలకుండు నాకుంగల యభిమానముచేతను, సులభ మార్గంబున ముక్తిమార్గంబుఁ బొందుటకు భక్తి, నీతి, జ్ఞాన, వైరాగ్యంబుల కాలచాలమగు భాగవతము పవిత్రమగు గ్రంథరాజ మగు టచేతను

శ్లో. భక్త్యా త్వనన్యయా శక్య అహ మేవం విధోర్జ్వల,
జ్ఞాతం ద్విష్టం చ తత్త్వేన ప్రవేష్టం చ పరంతప.

అను గీతావాక్య ప్రమాణము ననుసరించి కేవలము భక్తిచేతనే
 పరంధామునిఁ జేరవచ్చునను నాశయముచేతను, అట్టి భక్తి భాగ
 వతము పుట్టినిల్లగుటచేతను, నందుండి కొన్ని భక్తి వైరాగ్య పద్యం
 బులను నిత్యప్రార్థన కనుకూలించునట్లు సంగ్రహించితిని. ఇయ్యది
 ఘనకార్యము కాదని నేనెఱుంగుదును. “ ఉదరనిమిత్తో బహుకృత
 వేషః ” యనునట్లు “ నిజదార నుతోదర పోషణార్థమై ” మాన
 వులు విశేషకాలము వెచ్చింపవలసిన వారలయ్యుఁ దుదకు జీవిత తర
 లోపాయము వెదకుకొన వలయును గదా ! అట్టిచో నట్టిశక్తియు
 లేని నాకు పరప్రసాదలబ్ధులును.వాక్సిద్ధిగలవారును నగు ప్రాకృత
 గ్రంథరాజములే శరణ్యంబులయ్యె. దీపచర్యలు ముగిసిన వెనుక
 నిత్యము బహుస్వల్పకాలమైనను దైవతారాధనకై నియోగించిన
 చాలునను నమృతముతో క్లుప్తముగ నియ్యది సమకూర్చితిని. పరమ
 భాగవతోత్తములగు పాతకమహాశయు లెల్లరును నాయీ యుద్యమ
 మునకుఁ దగిన ప్రోత్సాహ మిత్తురుగాక.

క. భక్తి భాగవతంబును .

శక్తికొలందిని పఠించు శాంతాత్ములకుఁ

ముక్తి బహు సులభమగు, వే

దోక్తంబగు మార్గమిది బహూక్తు లిఁకేలా ?

ఇట్లు,

వా. మహాలక్ష్మి.

శ్రీమత్పరమేశ్వరాయనమః.

పోతన్నభక్తి

—నిఘంటు—

౧. ఎవ్వనిచే జనించు జగ మెవ్వనిలోపల నుండు లీనమై
యెవ్వనియందు డిందుఁ బరమేశ్వరుఁ డెవ్వఁడు మూలకారణం
బెవ్వఁడనాది మధ్యలయుఁ డెవ్వఁడు సర్వముఁ దానయైనవాఁ
డెవ్వఁడు నాని నాత్మభవు నీశ్వరు నే శరణులు వేడెదన్. 1

౨. ఏవిభు వందనార్చనము లేవిభు చింతయు నామకీర్తనం
లేవిభు లీల లద్భుతము లేవ్వుడు సంశ్లేషణంబు సేయ దో
మావళిఁ బాసి లోకము శుభాయతవృత్తిఁ జెలంగు వండు) నే
నావిభు నాశ్రయించెద నఘోషు నివర్తను భద్రకీర్తనన్. 2

౩. ఏవరమేశు పాదయుగ మెవ్వఁడుఁ గోరి భజించి నేర్పకుల్
లోపలి బుద్ధిఁ నుభయ లోకములందుల జడ్డుఁబాసి యే
తాపము లేక బ్రహ్మగతిఁ దారు గతశ్రమములై చరింతు లే
నావరమేశు మ్రొక్కెద నఘోషు నివర్తను భద్రకీర్తనన్. 3

౪. తనములఁ జేసియైన మఱి దానము లేన్నియుఁ జేసియైన నే
జవములఁ జేసియైన ఫలసంచయ మెవ్వనిఁ జేర్చకున్న హే
యవదనములై దురంగ వివదంచిత రీతిగ నొప్పుచుండు న
య్యుపరిమితున్ భజించెద నఘోషు నివర్తను భద్రకీర్తనన్. 4

సీ. నీగృహంగణభూమి నిలలంబు మోవంగ
మోదించి నిత్యంబు మ్రొక్కఁడేని
నీమంగళస్తవ నికర వర్ణంబులు
పలుమాట నాలుకఁ బలుకఁడేని

నీయధీనములుగా నిఖల కృత్యంబులు
 వీరభావమున సమర్పింపఁ జేసి
 నీవదాంబుజముల నిర్మల మృతయుండై
 చింతించి ముక్కువఁ జిక్కఁజేసి

గీ. విన్నుఁ జెవులార వివఁడని నీకు నెవ
 నేయరాఁడని బ్రహ్మాంబుఁ జెందఁగలఁడె
 యోగియైనఁ దపోవృత్తి యోగియైన
 వేదియైన మహాతత్త్వ వేదియైన.

5

గీ. చేతులారంగ శివునిఁ బూజింపఁడని
 నోరు నొవ్వంగ వారికీర్తి నుడువఁడని
 దయయు సత్యంబు లోనుగాఁ దలఁపఁడనిఁ
 గలుగఁ నేటికిఁ దల్లుల కడుపుచేటు.

6

మ. పరుండై యీశ్వరుండై మహామహిముండై పొదుర్భవస్థాన సం
 వారణ కీరదనుండై త్రిశక్తియుతుండై యంతర్గత జ్యోతియై
 వరమేష్ఠి ప్రేముఖామరాగులకును బ్రాపింప రాకుండు దు
 స్తర మార్గంబునుఁ జేజరిల్లు వారికిం దత్పార్థినై ముక్తిదా.

సీ. మందారమకరంద మాధుర్యమునఁ జేలు
 మధువంబు వోపునే మదనములకు
 నిర్మల మంచాకినీ వీచికలఁ దూఁగు
 రాయంచ సమనె తరంగిణులకు
 లలిత రసాల పల్లవభాదియై చొక్కు
 కోయిల నేరునే కుట్రములకుఁ
 బూర్ణేందు చంద్రికా స్ఫురిత చకోరకం
 బరుగునే సాంద్రీ నీహారములకు

గీ. సంబుజోదర దివ్య పాదారవింద
చింతనామృత పాన విశేష మత్త
చిత్త మేరీతి నితరంబుఁ జేరనేర్పు
వినుతి గుణశీల మాటలు వేయునేల ?

8

సీ. కమలాక్షు నర్పించు కరములు కరములు
శ్రీనాథు వర్ణించు జిహ్వ జిహ్వ
సురరక్తకునిఁ జూచు చూడ్కులు చూడ్కులు
శేషశాయికి మ్రొక్కు శిరము శిరము
విష్ణునాకర్ణించు వీనులు వీనులు
మధువైరిఁ దవలిన మనము మనము
భగవంతు వలగొను పదములు పదములు
పురుషోత్తముని మీఁది బుద్ధి బుద్ధి

గీ. జేవజేవునిఁ జింతించు దినము దినము
చక్కవాస్తునిఁ బ్రకటించు చదువు చదువు
కుంభినిధవుఁ జెప్పెడి గురుఁడు గురుఁడు
తండ్రి వారిఁజేకు మనియెడి తండ్రి తండ్రి.

9

క. కలఁడందురు దీనులయెడఁ
గలఁడందురు పరమయోగి గణముల పాలం
గలఁడందు రన్నిదిశలను
గలఁడు కలండనకు వాఁడు గలఁడో లేడో.

10

సీ. కలుగఁజే నాపాలి కలిమి సంజేహింపఁ
గలిమిలేములు లేక కలుగువాఁడు
నాకడ్డపడ రాఁడె నలినసాధువులచేఁ
బడిన సాధుల కడ్డపడెడు వాఁడు

చూడఁడే నాపాటుఁ జూపులఁ జూడక

చూచువారలఁ గృపఁ జూచువాఁడు

లీలతో నామొఱుఁగింపఁడే మొఱుఁగుల

మొఱుఁగెఱుంగుచు దన్ను మొఱుఁగువాఁడు

గీ. అఖిలరూపముల్ దనరూప మైనవాఁడు

అదిమధ్యాంతములు లేక యడరువాఁడు

భక్తజనముల దీనుల పాలివాఁడు

వినఁడే చూడఁడే తలఁపఁడే వేగరాఁడే.

11

శా. లావోక్తింతయు లేదు ధైర్యమువిలోలంబయ్యెఁ బ్రాణంబులున్

తావుల్ దప్పెనుమూర్ఖువచ్చె దఁనువుకడస్కెళిమంబయ్యెడిక

నీ వేతప్ప నితఃపరం బెఱుంగ మన్నింపందగున్ దీనునిక

రావె యీశ్వర కావవే వరద సంరక్షింపు భద్రాత్మకా. 12

మ. మది నూహింపఁగ యోగివర్యులు భవన్మాయా లతాబద్ధులై

యిదమితమైన లేరు తామసులమై యేసారు మాబోటి దు

ర్మదు లేరీతి నెఱుంగఁ జాలుదుగు నమృతానంద భీముక్తి నీ

వనముల్ సేరెడి తోవఁ జూపి భవకూపంబుం దరింపింపవే? 13

శ్రీమన్నారాయణ కవచము.

శ్లోకము

చ. గరుడుని మూఁపునైఁ బదయుగంబు ఘటిల్లఁగ శంఖ చక్ర వ

ర్మరుచిర శార్ఙ్గ ఖడ్గ శర రాజిత పాశ గదాది సాధనో

త్కర నికరంబు లాత్మకరకంజములన్ ధరియించి భూతి సం

భరిత నుహాష్టబాహుఁడు గృహమతితో ననుఁ గాచుఁ గాపుతన్.

ఆ. వ్రేకట మకర వరుణ సాశంబులందుల

జలములందు నెందుఁ బోలియకుండఁ

గాచుఁగాక నన్ను ఘనుఁ డొక్కఁడైనట్టి

మత్స్యమూర్తి విద్యమాన కీ రి.

క. వటుఁడు సమాశ్రిత మాయా

నటుఁడు బలిప్రబల శోభన ప్రతిఘటనో

దృఢుఁడు తివికృమ దేవుఁడు

చటుల సలమందు నన్ను సంరక్షించుకొ.

చ. అడవుల సంచటస్థలుల నాజముఖంబుల నన్నికీలలం

దెడరులనెల్ల నాకు నుతికెక్కఁగ దిక్కగుఁగాక శ్రీ సృసిం

హుఁడు సురశత్రుయాధవ వధోగుఁడు విస్ఫురితాటహాన వ

క్తుఁడు ఘనదంష్ట్ర పావక విహత దిగంతరుఁ డప్రమేయుఁడై.

చ. అరయఁగ నెల్లలోకములు నంకిలి నొంద మహార్ణవంబులో

నొరగి నిమగ్నమైన ధర నుద్ధతిఁ గొమ్మన నెత్తినట్టి యా

కిరివతి యగ్నికల్పుఁ డురుభేలుఁడు నూర్జిత మేదిసీ మనో

హరుఁడు గృహవిధేయుఁడు సదాధ్వముల న్ననుఁ గాచుఁ గావుతెకొ.

క. రాముఁడు రాజకులైక వి

రాముఁడు భృగు సత్కులాభి రాముఁడు సుగుణ

స్తోమఁడు నను రక్షించును

శ్రీమహితోన్నతుఁడు నదిశిఖరము లందుకొ.

సీ. తాటక మర్దించి తపసి జన్మము గాది

హరువిల్లు విఱచి ధైర్యమున మెఱసి

ప్రబలులైనట్టి విరాధ కబంధోగ్ర

ఖరదూషకాది రాక్షసులఁ దునిమి

వానరవిభు నేలి వాలిఁ గూలఁగ నేసి

జలరాశి గర్వంబుఁ జక్కఁ జేసి

నేతువు బంధించి చేరి రావణ కుంభ

కర్ణాది వీరులఁ గడిమిఁ ద్రొంచి

గీ. యల విభీషణు లంకకు నధిపుఁ జేసి

భూమిసుతఁ గూడి సాకేత పురమునందు

రాజ్యసుఖములు గైకొన్న రామ విభూషు

వరుస ననుఁ బోయిచుచుండుఁ బ్రవాసగతుల.

మఱియు నఖిల ప్రామాదంబులైన యభిచార కర్మంబువలన నారా
యణుండును గర్వంబువలన నగుండును యోగభ్రంశంబువలన యోగ
నాధుండయిన దత్తాత్రేయుండును గర్వబంధమువలన గణేశుండైన
కపిలుండును గామధేవునివలన సనత్కుమారుండును మార్గంబుల దేవ
హేళనంబు సేయుటవలన శ్రీహయగ్రీవ మూర్తియును దేవతా నమ
స్కార తిరస్కార దేవపూజాచ్ఛిద్రంబులవలన నారదుండును నశేష
నిరయంబువలన గూర్మంబును నవిధ్యంబువలన భగవంతుండైన ధన్వం
తరియును ద్వంద్వంబువలన నిర్జితాత్ముండైన ఋషభుండును జనాప
వాదంబువలన నగ్ని దేవుండును జనన మరణాదులం గలుగఁజేయు
కర్మంబువలన బలభద్రుండును గాలంబువలన యముండును సర్పగ
ణంబులవలన శేషుండును నప్రబోధంబువలన ద్వైపాయనుండును
బామండ సమూహంబువలన బుడదేవుండును శనైశ్చరునివలన గల్కి
యునై ధర్మరక్షణ పరుండయిన మహావతారుండు నన్ను రక్షించు
గాతఁ బ్రాప్తా మధ్యాహ్న వరాహ సాయంకాలంబులను బ్రదోషో
ర్ధరాత్రావరరాత్రా ప్రత్యూషానుసంధ్యలను బ్రభాతంబునను గదా
ద్యాయాధంబుల ధరియించి కేశవ నారాయణ గోవింద విష్ణు మధు
సంహర త్రివిక్రమ నామన హృషీకేశ పద్మనాభ శ్రీవత్సభామ సర్వే

శ్వరేశ జనార్దన విశ్వేశ్వర కాలమూర్తులను నామరూపంబులు గల
 దేవుండు నన్ను రక్షించుగాక. పౌశయకాలానలాతితీక్ష్ణ సంభ్రమ
 భ్రమణనిర్వక్త విక్రమ వక్రీకృత దనజ చక్రంబైన సుదర్శన నామ
 చక్రంబ! మహావాయు ప్రేరితుండై హుతాశనుండు నీరస తృణాట
 పుల భస్మీభూతంబు సేయుభంగి భగవత్ప్రియుక్తంబవై మద్వైరినై
 న్యంబుల దగ్ధంబుఁ గావింపుము. జగత్సంహారకాల పటుఘటిత
 చటుల మహూత్పాత గర్జారవ తర్జన దశదిశాభివర్జిత ఘనఘనాం
 తర నిష్ఠూత నిష్ఠురకోటి శతకోటి సంస్పర్శ స్ఫురద్విస్ఫులింగ నిర్గ
 మానర్గళభుగభుగాయమాన మూర్తి విస్ఫూర్తి నారాయణ కంఠము
 లవర్తి గదాయుధోత్తమ! మదీయ వైరితండ్రివలండ్లంబుల భండనం
 బునం జండగతిం బిండిపిండిగాఁ గూశ్మాండ వైనాయక యక్ష రక్షో
 భూతగ్రహంబులు చూర్ణంబులుగాఁ గొండొక వినోదంబు సలుపుము.
 దరేంద్రంబవైన పాంచజన్యంబ! సర్వలోక జిష్టుండైన శ్రీకృష్ణుని నిఖిల
 పుణ్యైక సదన వదన నిష్ఠూత నిశ్వాసాధర వేణుపరిపూరితంబవై
 యున్నతై భూతి ప్రేత పిశాచ విప్ర గృహాని కూరమర్మహంబులు
 విద్రావణంబుగా నస్తృత్పరివీర మండలంబుల గుడియలతోఁ దదీయ
 మానినీ దుర్భర గర్భంబులు గర్భస్థార్భక నిర్భేదంబుగా భూరి
 బ్రహ్మాండభాండ భీకరంబులు భూరినాదంబున మోరింపు ముతీతీవ్ర
 ధారాదళిత నిశాతకోటి కఠోగ కంఠ కరాళ రక్తధారా ధౌత మలీ
 మన విసరంబవైన సందక మహాసిశేఖరంబ! జగదీశ ప్రేరితంబవై
 మద్విడ్విషను వ్యూహంబుల మెండు గండికండలుగఁ జెడి చెండా
 డుమా. నిష్కళంక నిరాతంక సాంద్ర చంద్రమండల పరిమండిత
 సర్వాంగ లక్షణ విచక్షణ ధర్మనిరతింబవైన చర్మంబ! దుర్మృద మద్వై
 రిలోక భీకరాలొకంబులను సమాకుల నిబిడ నీరంధ్ర నిష్ఠుర తమః
 పటల పటుఘటనంబులం గుటిల పటుపుము. నిఖిల పాపగ్రహంబు
 లవలనను సకల నర మృగ సర్ప కొండ భూతాదులవలనను నగు

భయంబులు భగవన్నామరూప యాన దివ్యాస్త్రంబులవలనం బొంద
తుండుగాక. బృహద్రీధంతరాది సామంబులచేత స్తోత్రంబు సేయం
బడుచున్న ఖగేందుగిండు రక్షణ దక్షుండై నన్ను రక్షించుగాక.
శ్రీహరినామ రూప వాహన దివ్యాయుధ పార్షదోత్తమ ప్రముఖంబు
లస్మదీయ బుద్ధింద్రియ మనఃస్థానంబుల సంరక్షించు భగవంతుం
డైన శేషుండు సర్వోపద్రవంబుల నాశంబుసేయు. జగదైక్య భావం
బయిన ధ్యానంబుఁ గలవానికి వికల్పరహితుండై భూషణాయుధ లిం
గాఖ్యులగు శక్తులం దనమాయ చేత ధరియించి తేజరిల్లుచుండు లక్ష్మీ
కాంతుండు వికల్ప విగ్రహంబులవలన నన్ను రక్షించుగాక. లోక
భయంక రాట్టహాస భాసుర వచనగర్వాదుండగు సమస్త తేజోహ
రణ ధురీణ తేజఃపుంజ సంజాతి దివ్య సృసిహావతారుండగు నప్పర
మేశ్వరుండు సర్వదిగ్భాగంబులవలన సమస్త బహిరంతరంబులవలన
నన్ను రక్షించుచుండుఁ గాతమని నా వాయునాత్మక కవచ పృథావం
చితిహాసరూపంబున నిండుండు తెలిసికొని ధ్యానంబు సేసి తద్విద్యా
ధారణ మహిమవలన నరాతుల నిర్జించెఁ గావున నెవ్వరేని నిర్మలా
త్ము లగువార లేతద్విద్యాధారణులై యనుదినంబును బ్రతీచిస నతి
ఘోర రణంబుల సత్కుత్సల సంకటంబులను సర్వగ్రహ నిగ్రహ
కర్త మారణ కర్మాది దుష్కర్మజన్య క్షేపంబులను వదలి యవ్యాకుల
మనస్కులై విజయంబు నొందుదురు. మఱియును సర్వరోగంబు
లకు నగమ్య శరీరులై సుఖంబు నొందుదు రది మునుండుగాక.

క. అనుదినము దీని నెవ్వరు

వినిరేనిఁ బఠించిరేని విస్మయ మొదవఁ

ఘనభూత జాలమెల్లను

మునుకొని వారలను గాంచి మ్రోక్కుచునుండుఁ.

పోతన్న వైరాగ్యము.

+***+

- మ. అరవిందాక్ష పదారవింద మకరం దాసక్తులై యున్న న
త్పరుష శ్రేష్ఠుల వృత్తముల్ వినక దుర్బుద్ధికి విలంఘించి, దు
ర్నరవార్తా కథన ప్రపంచములు గర్లప్రాప్తముల్ నేసి, వా
సరముల్ వ్యర్థతఁ ద్రోచుచుండ జనదీ సంసార మోహంబునన్. 1
- చ. పరఁగుచునున్న దుర్వ్యసన భాజనమై ఘన దుఃఖ మూలమై
యరయఁగఁ బెక్కుతూంట్లు గలదై క్రిమిసంభవ మైనయట్టి దు
స్తర బహు గర్భవాసముల నంగతి మాన్పుటకై భజించెదన్
సరసిజనాభ భూరి భవసాగర తారక పాదపద్మముల్. 2
- ఉ. మద్విక వీరికెల్ల బహుమాత్రముఁ జోద్యము దేహి పుట్టుచుం
జచ్చుచు నుండఁ జూచెదరు చావక మానెను వారిభంగి నీ
చచ్చినవాని కేడ్చెదరు చావున కొల్లక డాఁగ వచ్చునే
యెచ్చటఁ బుట్టె నచ్చటికి నేఁగుట నైజము ప్రాణికోటికిన్. 3
- మ. చెలులుం దల్లులుండు లాల్మజులు సంసేవ్యుల్ సతుల్ చారు ని
ర్మల గేహంబులటంచుఁ గూర్తురు మహామాయాగుణ భ్రాంతులై
కలలోఁ దోచిన యర్థముల్ నిజములే కర్మానుబంధంబులం
గలుగుఁసంగము లేక మాచుఁ బిదపంగ ర్మాంత కాంఁబునన్. 4
- మ. కలలం బోలెడి పులిమిత్ర వనితాగారాది సంయోగముల్
జలవాంఛారతి నెండమావులకు నాసల్ నేయు చందఁబునం
దలఁతున్ సత్యములంచు మూఁగుడ వృధాతత్వజ్ఞుడన్ నాకు నీ
విలసత్పాదయుగంబు సూపి కరుణన్ వీక్షింపు లక్ష్మీవతీ ! 5
- ఉ. ఏను మృతుండ నౌదునని యింత భయంబు మనంబులోపలన్
మానుము సంభవంబుగల మానవకోట్లకుఁ జాపు నిత్యమా

భయంబులు భగవన్నామరూప యాన దివ్యాస్త్రంబులవలనం బొంద
తుండుగాక. బృహద్రీధంతరాది సామంబులచేత స్తోత్రంబు సేయం
బడుచున్న ఖగేందుగిండు రక్షణ దక్షుండై నన్ను రక్షించుఁగాక.
శ్రీహరినామ రూప వాహన దివ్యాయుధ పార్షదోత్తమ ప్రముఖంబు
లస్మదీయ బుద్ధింద్రియ మనఃస్థానంబుల సంరక్షించు భగవంతుం
డైన శేషుండు సర్వోపద్రవంబుల నాశంబుసేయు. జగదైక్య భావం
బయిన ధ్యానంబుఁ గలవానికి వికల్పరహితుండై భూషణాయుధ లిం
గాఖ్యలగు శక్తులం దనమాయచేత ధరియించి తేజరిల్లుచుండు లక్ష్మీ
కాంతుండు వికల్ప విగ్రహంబులవలన నన్ను రక్షించుఁగాక. లోక
భయంక రాట్టహాస భాసుర వచనగహ్వరుండగు సమస్త తేజోహ
రణ ధురీణ తేజఃపుంజ సంజాత దివ్య సృసిహావతారుండగు నప్పర
మేశ్వరుండు సర్వదిగ్భాగంబులవలన సమస్త బహిరంతరంబులవలన
నన్ను రక్షించుచుండు గాతమని నారాయణాత్మక కవచ పృథావం
చితిహాసరూపంబున నిండుండు తెలిసికొని ధ్యానంబు సేసి తద్విద్యా
ధారణ మహిమవలన నరాతుల నిర్జించె గావున నెవ్వరేని నిర్మలా
త్ము లగువార లేతద్విద్యాధారణులై యనుదినంబును బఠించిన నతి
ఘోర రణంబుల సత్కుత్సల సంకటంబులను సర్వగ్రహ నిగ్రహ
కర్మ మారణ కర్మాది దుష్కర్మజన్య క్లేశంబులను వదలి యవ్యాకుల
మనస్కులై విజయంబు నొందుదురు. మఱియును సర్వరోగంబు
లకు నగమ్య శరీరులై సుఖంబు నొందుదు రది యునుంఁగాక.

క. అనుదినము దీని నెవ్వరు

వినిరేని బఠించిరేని విస్మయ మొదవ

ఘనభూత జాలమెల్లను

మునుకొని వారలను గాంచి మ్రోక్కుచునుండు.

పోతన్న వైరాగ్యము.

+*+*

- మ. అరవిందాక్ష పదారవింద మకరం దాసక్తులై యున్న స
త్పుగుష శ్రేష్ఠుల వృత్తముల్ వినక దుర్బుద్ధి విలంఘించి, దు
ర్మరవార్తా కథన ప్రపంచములు గర్లప్రాప్తముల్ నేసి, వా
సరముల్ వ్యర్థతఁ ద్రోచుచుండ జనదీ సంసార మోహంబునన్. 1
- చ. పరఁగుచునున్న దుర్వ్యసన భాజనమై ఘన దుఃఖ మూలమై
యరయఁగఁ బెక్కుతూంట్లు గలదై క్రిమిసంభవ మైనయట్టి దు
స్తర బహు గర్భవాసముల నంగతి మాన్పుటకై భజించెదన్
సరసిజనాభ భూరి భవనాగర తారక పాదపద్మముల్. 2
- ఉ. మద్భిక్ వీరికెల్ల బహుమాత్రముఁ జోద్యము దేహి పుట్టుచుం
జచ్చుచు నుండఁ జూచెదరు చావక మానెను వారిభంగి నీ
చచ్చినవాని కేడ్చెదరు చావున కొల్లక డాఁగ వచ్చునే
యెచ్చటఁ బుట్టె నచ్చటికి నేఁగుట నైజము ప్రాణికోటికిన్. 3
- మ. చెలులుం దల్లులుదండ్రు లాత్మజులు సంసేవ్యుల్ సతుల్ చారు ని
ర్మల గేహంబులటంచుఁ గూర్తురు మహామాయాగుణ భ్రాంతులై
కలలోఁ దోచిన యర్థముల్ నిజములే కర్మానుబంధంబులం
గలుగునంగము లేక మాచుఁ బిదపంగర్మాంత కాలంబునన్. 4
- మ. కలలం బోలెడి పుత్రిమిత్రీ వనితాగారాది సంయోగముల్
జలవాంఛారతి నెండమావులకు నాసల్ నేయు చండంబునం
దలఁతున్ సత్యములంచు మూఘుడ వృధాతత్త్వజ్ఞుడన్ నాకు నీ
విలసత్పాదయుగంబు సూపి కరుణన్ వీక్షింపు లక్ష్మీవతీ! 5
- ఉ. ఏను మృతుండ నొడునని యింత భయంబు మనంబులోపలన్
మానుము సంధవంబుగల మానవకోట్లకుఁ జాపు నిత్యమా

గాన హరిం దలంపు మిఁక గల్గదు జన్మము నీకు ధాతీపై
మానవనాథ! పొందెదవు మాధవలోక నివాస పౌఖ్యముల్. 6

చ. ధన పశు పుత్ర మిత్ర వనితా గృహ కారణ భూతమైన యీ
తనువున నున్న జీవుఁడు పదంపడి యట్టి శరీర మెత్తి తా
ననుగతమైన కర్మఫల మందక పోవఁగ రాదు మింటఁ బో
యిన భువి దూఱినన్ దిశల కేఁగిన నెచ్చటనైన డాఁగినన్. 7

సకల జన్మంబులందును ధర్మార్థచరణ కారణంబయిన మా
నువ జన్మంబు దుర్లభం బందుఁ బురుషత్వంబు దుర్గమం బదియు శత
వర్ష పరిమితంబైన జీవిత కాలంబున నియుతంబై యుండు నందు సగ
మంధకార బంధురంబై రాత్రీసూపంబున నిద్రాది వ్యవహారంబుల
నిరర్థకంబై చనుఁ జిక్కిన పంచాశద్వత్సరంబులందును బాల్క కై
శోర వయోవిశేషంబుల పంశతి హయాసంబులు గడచుఁ గడచు
ముప్పది యబ్దంబులు నిందియఁబులచేతఁ బట్టువడి దురవగాహంబు
లయిన కాను కోధ లోధ మోహ మద మత్సరంబులను పాశంబు
లం గట్టువడి విశిష్ట సమర్థుండు గాక ప్రాణంబులకంటె మధురాయ
మాణయైన తృప్తికు లోనై భృత్య తనకర వణి క్కర్మంబులఁ బ్రాణ
హానియైన నంగీకరించి పరార్థంబుల సర్పించుచు రహస్య సంభోగ
చాతుర్య సౌందర్య విశేషంబుల ధైర్యవల్లికా లవిత్రంబులయిన కళ
త్రంబులను, మహనీయ మంజుల మధురాలాపంబులు గలిగి పశుల
యిన శిశువులను శీలవయోహూన ధన్యలగు కన్యలను వినయ వివేక
విద్యాలంకారులయిన కుమారులను గామిత ఫలప్రదాతలగు భ్రాత
లను మమత్వ ప్రేమ దైన్య జనకులయిన జననీ జనకులను సకల సౌ
జన్య సింధువులయిన బంధువులను, ధన కనక వస్తు వాహన సుంద
రంబులయిన మందిరంబులను సుకరింబులైన పశు భృత్య నికరంబు
లను వంశపరంపరాయత్తంబులయిన విత్తంబులను వర్జింప లేక సం

సారంబు నిర్జించు నుపాశంబుఁ గానక తంతువర్గంబున నిర్గమద్వార
శూన్యంబయిన మందిరంబుఁ జేరి చిక్కువడి వెడలెడు పాటవంబు
నాలక తగులువడు కీటకంబు చందంబున గృహస్థుండు స్వయంకృత
కర్మబద్ధుండై శిశోదరాది సుఖంబులఁ బ్రీమిత్తుండయి నిజ కుటుంబ
పోషణ పారవశ్యంబున విరక్తి మార్గంబుఁ దెలియనేరక స్వకీయ
పరకీయభిన్నభావంబున సంధికారంబునం బ్రవేశించుం గావునఁ
గౌమారసమయంబున మనీషా గరిష్ఠుండై పరమ భాగవత. ధర్మంబు
ననుష్ఠింపవలయు. దుఃఖంబులు వాంఛితంబులు గాక చేకులుభంగి
సుఖంబులును గాలానుసారంబులై లబ్ధంబు లగుం గావున వృథా
వ్రయానంబున నాయుర్వ్యయంబు సేయం జనదు. హరిభజనంబున
మోక్షంబు సిద్ధించు. విష్ణుండు సర్వభూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రి
యుండు. ముముక్షువైన దేహికి దేహావసాన పర్యంతంబు నారా
యణ చరణారవింద సేవనంబు గర్తవ్యంబు.

సీ. కంటిరే మనవాడు ఘనులు గృహస్థులై
విధులై కైకొన్న వెట్టితనము
భద్రాస్థులై యుండి పాయరు సంసార
పద్ధతి నూరక పట్టవడిరి
కల యోనులందెల్ల గర్భాద్యవస్థలఁ
బురుషుండు దేహియై పుట్టుచుండుఁ
దన్నెఱుంగఁడు కర్మతంతుండై కడపట
ముట్టఁడు భవశతములకునైన

ఆ. దీన శుభము లేదు దివ్య కీర్తియు లేదు
జగతిఁ బుట్టిపుట్టి చచ్చిచచ్చి
పొరల నేల మనకుఁ బుట్టని చావని
తొలగి వెదకికొనుట దొడ్డబుద్ధి.

స్నేహలతా కవితానంఘమువారిచే ప్రకటింపబడిన గ్రంథములు.

		రు. అ. పై.
1	రాఘవ శతకము ...	0—2—0
2	మాధవ శతకము ...	0—2—0
3	సరస్వతీ శతకము ...	0—2—0
4	వరివ్రతా శతకము ...	0—4—0
5	భారతనీతులు ...	0—4—0
6	ధృవచరిత్ర ...	0—4—0
7	వైజయంతి వార్షికవత్సరము ...	1—0—0
8	సరస్వతీ రామాయణము ...	1—0—0
9	రామాయణ సంగ్రహము ...	0—8—0
10	లక్ష్మీశారదా సుభాషితము ...	0—8—0
11	లక్ష్మీశారదా గీతములు ...	0—10—0
12	లక్ష్మీశారదా శతకములు ...	0—5—0
13	వీరగాథలు ...	0—5—0
14	సుకన్య ...	0—2—0
15	బ్రహ్మవత్సరాభిషేకము అను పాగాకుచరిత్ర ...	0—8—0

వలయువారికి కవితానంఘము రిపోర్టు ఉచితముగ పంపబడును. అందు సర్వవిషయములును గోచరములగును. పై అన్నిగ్రంథములు ఒకేసారి కొనువారికి పై సంఘమువారిచే రచింపబడిన నుటి కొన్ని గ్రంథములు ఉచితముగ వియ్యబడును.

అభినవసరస్వకృతబంధము గీ.౨.

జానకీ వతి శతకము

గ్రంథకర్త

వాజిపేయయాజుల రామసుబ్బారాయణుడు, బి. ఏ.

ప్రెసిడెంటు - స్నేహలతాకవితాసంఘము,

కొల్లాపురము - జటిప్రోలుసంస్థానము.

గ్రంథసంస్కర్త

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి

ఎడిటరు - అభినవసరస్వతి.

గుంటూరు చంద్రికాముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము.

1932

పితృపాద సంస్మృతి

—:0:—

౧. పాదమ్లున్ సకేయించి సాంగముగ న

ద్విజ్ఞానముల

మాదాత్మగతియి నిుంచె నెవ్వడు యగ

మున్ నించి నద్దిక్కులన్

శ్రీదున్ నే నల రామనాథు జనకున్

కేవల సద్భక్తి నీ

పాదమ్లున్ సమరామ వాసాయన సం

ప్రాప్తించుచున్ రాఘవా !

వాజపేయయాజుల రామసుబ్బారాయణు.

ప్రీతిక

రసికులారా !

సహజముగ తన కలముంజులస్వరమున భావమనోజ్ఞమంగళగీతములు పాడు నీకవికలకంఠపోతము శ్రీ సుకవితాసామ్రాజ్యము నేటి చ్ఛత్రముగ నేలిన శ్రీ తిరుపతివెంకటేశ్వరుల కరుణాకటాక్షసుధారసము గోలుచుఁ దప్పిభావమున రచించిన కబ్బములు పెక్కుగలవు. అందు నీజానకీపతిశతక మొకటి - ఇది కేవలము భక్తిరస ప్రపూరితమై లలితంపు శయ్య నలరారుచు నీతిరత్నములకెల్లఁ బేటికయై చెలువొందుచున్నది. ఇందు శ్రీరాముని త్యాగశీలతయుఁ గులసమాగత ధర్మగుణరక్షణమును జానకీవిమలపాతివ్రత్యమును లక్ష్మణున సాభాగ్యత్వమును భరతుని నిష్కలంకమహాత్యాగమును భక్తిరస వేశమున వర్ణింపఁబడినవి. ఈకవి తన తాతతండ్రిలువోలె రామభక్తి పరాయణుడని తద్ద్రంధమే చెప్పక చెప్పెడిని.

గుణసంపత్తి.

సత్వగుణసంపన్నతను బితౌజ్ఞాపరిపాలనంబునను ధర్మరక్షణ మ్మునను శ్రీరాముడువోలె ముందంజనైచు త్యాగధనులలో యువకుఁ డొకఁడని యీతని జీవితచారిత్రమును గాంచిన సత్యశీలుఁ కెల్లఁ దెల్లముకాక మానదు.

గ్రంథప్రయోజనము.

శ్రీరాముని చారిత్రమును బెక్కురు కవిపుంగవులు కావనాటకశతకరూపముల రచించియుండ నిప్పడీ

గ్రంథమువలని ప్రయోజన మేమి ?

అట్లు నిరసంపవలదు. మోక్షసాధనములలో భక్తియే ప్రథమసాధనమని వ్యాసాదు లుద్ఘోషించుటంజేసి భక్తిరసప్రపూర్ణమగు శతకము ముముక్షుజనుల కెల్ల మార్గదర్శకమై భక్తిని బెంపొందిం దిని. మఱియు,

మ! ... ... రాఘవే

శ్వరుచారిత్రము నెవ్వ రెన్నిగతులకా వాక్రిచ్చినకాగిలదే ?

అను నార్యోక్తు లభినందనీయములు - కలిగినదానఁ దృప్తి పడఁగల్గి క్షమాసత్యముల నుపాసించుచుఁ బరమేశ్వరప్రతిపాదకమగు కవిత్వమును రచించుచు దాన జీవితము గృతార్థత గావించుకొనుట పండితప్రశంసనీయము.

గు ణ దో ష ము లు.

ఇందు శైలి మధురముగ నున్నది. వినువారి వీనుల నమృతపు సోన లాలుకురీతిఁ దేటతెల్లమగు మాటలతో భావము విశదీకరింపఁ బడినది. వేయేల కవితాప్రపంచమున కీకవి నర్థమానచంద్రిండు. మఱియు నిందు 'చేతును తోతువె' ఇత్యాదిప్రయోగము లసాధువు లని కొందఱిమతము. అదందుఁ బునరుక్తములు క్వాచిత్యము లగుచు న్నను సయ్యవి భక్తిరసతస్మయతను వ్యక్తపఱచుటండేసి శతకమునకు నూతనాలంకృతులయి సత్కవిజనాదరణీయము లగుచున్నవి.

అ భి న న ద న ము.

విద్యాభిమానియగు సీతనికి శ్రీ రాజా సురభి లక్ష్మారాయ మిడిల్స్కూలుచందునఁ బ్రధానోపాధ్యాయత్వపద మొసంగి గృహ రామాదుల నిచ్చి దయ నాదరించుచుండిన శ్రీ శ్రీతజనకల్పవల్లియగు శ్రీ జటప్రోల్ మహారాణి శ్రీ వేంకటరత్నమాంబాజనసమత్లకిని శ్రీ తత్కుమారరత్నములగు శ్రీ రాజా జగన్నాథరావుబహదర్ నాడికిని నా జగన్నాథుడు చిరాయుష్యమును స్థిరసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిభవంబు నొసంగి రక్షించుఁగాక.

మఱియు, స్నేహలతాకవితాసంఘమునకు నధ్యక్షుడయి సర్వసాధరచనకుఁ గడంగుచుండిన యీతని యుద్యమమునకుఁ బరమేశ్వరుడు తోడగుఁగాక.

—• ఆ శీర్ష చ న ము •—

మ. గురు నాజ్ఞం దలఁదాల్చు ధీమణులకుఁ గోవిందుఁ డానందముఁ
 సిరసౌఖ్యముఁ జిరాయువుఁ విజయలక్ష్మిఁ గూర్చి పాలించు-నా
 పరమాత్ముండగు రాఘవేశ్వరుని దివ్యంబైన చారిత్రమే
 వరలుం దత్పరమార్థలక్ష్యముగ నోవత్సా ! శుభం బయ్యెడి. 1

మ. రఘురాముఁ భజించుచుంటివికదా ! రక్షించు నిన్నాతఁడుఁ
 రఘుచంశమ్మున కాదియైన రవియుఁ రక్షింపఁడే నీసతి.
 లఘుశం జెందుదురే ? రఘుప్రముఖు. తారా ! భక్తసంతాన
 బ్ధ ఘనోద్యదమణియకంకణలసత్పాంచత్కరాంభోరుహుల్. 2

మ. చిరసౌభాగ్యముగల్గి నీసుదతి వాసిగాంచి నీపుత్రులుఁ
 సిరసంపత్కమనియవైభవయశశ్రీమత్తచే నీపునుఁ
 ఫర వర్ధిల్లుడు నూలువత్సరము లుద్యదమృహర్షాద్విది భ
 ర్గరమామందిరచంద్రశాలల శుభప్రాచుర్య మేపారఁగ. 3

ఉ. రాఁగల చెడ్డియుఁ మనకు రాఁగలదంచుఁ దలంచుచుఁ మహా
 భాగులు యోగులుఁ నడచు భవ్యపథమ్మును బట్టుటల్ మహా
 త్యాగులలక్షణంబని యెదం దలపోయుచు ధర్మరక్షణో
 ద్వేగుండవై మనంగదవె విశ్రుతకీర్తిని దానసంపద. 4

మ. స్తుతిపాత్రంబగుఁగాక నీచరిత-మీశుఁ డాయురారోగ్యసం
 యుతఁగాఁజేసి భవత్సతిఁ మనుచుఁగా కుద్యత్కృపాదృష్టియై-
 సతతమ్ముఁ హితబంధువర్గమున కుత్సాహమ్ము దీపింపఁగా
 మతిమచ్చేఖర ! నీకవిత్వము జగన్మాన్యత్వముం జెందుత. 5

పి తా పు ర ము, { ఇట్లు,
 25-2-32. } జ యం తి రా మ నా భ శా స్త్రి
 వివారి.

మ! రా! శ్రీ! వాజపేయయాజుల రామసుబ్బారాయణుగారు రచించిన జానకీపతిశతకమునందలి కొన్ని పద్యముల నవలోకించితి. ఈకబ్బము భక్తిప్రధానమని చెప్పనొప్పెడిని. కవిత్వము ప్రసాదగుణమున నలరారెడిని. వృత్తి యుపనాగరికాప్రచుర మనఁజెల్లును. అలంకారము లటనట శోభితల మనముల నాహ్లాదము నుప్పతిల్లంచేసెడిని.

శ్రీ! రామసుబ్బారాయణుగారు మఱికొన్ని శతకముల రచించిరి. అయ్యవియు సందర్భానుగుణముగ భావపోషణముఁ జేయుటలో మిన్నలై మన్నన గనుచున్నయవి.

ఇదియునుంగాక వీరేశ్వరిచిన స్నేహలతాకవితాసంఘమునాఁ తిలువంబడు కవిసమాజమువారు రచించిన కబ్బములును యుక్తములుగఁ జూపఁబెడిని. ఇట్టికావ్యముల వ్రాసియు మఱియు వ్రాయించియుఁ గాలక్షేపమొనర్చెడు శ్రీ రామసుబ్బారాయణుగారి కాయరాజోద్యోగ్యముల నిచ్చి భగవానుడు చిరకాలము రక్షించుఁగాత.

వాజపేయవంశవార్ధిచంద్రమ ! రామ

సుబ్బరాయ ! నీదు కబ్బమందు

పద్యసముదయంబుఁ బరికించినాఁడఁ బో

సంతసించినాఁడ స్వాంతమునను ॥

శ్రీధర పరశురామశాస్త్రి.

TESTIMONIAL by

Sree Raja Inuganty Venkata Krishna Rao Bahadur Varu.

Mr. V. Ramasubbarayudu garu, B. A., of Kovvur is very well known to me for the last five years both as a Palace Tutor and Head master of the local middle school of Jatprole state. He is an industrious and diligent young man with an excellent character. In spite of his many sided interests his field of specialisation lies in Vernacular and Sanskrit and he cultivated his Vernacular to such an extent that it is amazing while at the same time discharging his duties as the Headmaster of the Middle School and tutor in the palace side by side in a way which won for him the good-will and esteem of his pupils and superiors. It is only on account of him that the Middle School at Kollapuram (Jatprole State) has come to such a good state as is at present and I am confident that he would lose no time ere long to make still better use of his extraordinary talents in that direction. His general character leaves nothing to be desired and in his case intelligence is combined with conscientiousness. I wish him every success in life.

(Sd) I. V. KRISTNARAO,

Zamindar of Tirupacchur.

KOLLAPURAM,

1st. September '32.

ఈ వాజపేయయాజుల రామసుబ్బారాయడుగారు ప్రధానముగా నభ్యసించిన భాష యింగ్లీషు. అందు బి. ఏ. ప్యాసుచేసినారు కాని మొదటనుండియు మాతృభాషయగు నాంధ్రభాషయం దీయ కభిమాన మెక్కుడు. అక్కతన మాయెడల నెక్కుడుప్రేమతో మ గ్రంథములను జదివి పాండితిని సంపాదించుకొన్న మా యేకలవ శిష్యులలో నగ్గిగణ్యుడు. ఈయన మామొగమును జూడకమును కవియై మంచి పాండితి నాంధ్రమునందు సంపాదించినవాడయ్యు నీ వల యత్. టి. శరీరార్థము రాజమండ్రిలో నున్న దినములలో న కాశమైనప్పుడెల్ల సమీపముననున్న మాగ్రామమునకు వచ్చి న

యొద్ద భాషావ్యాసంగముగూడఁజేసి మఱికొంత పాండిత్యమును సంపాదించుకొన్నాఁడు. ఈ కారణమున మా కీయన సాక్షాత్తు చ్చిష్ట్యుడుకూడ నైయున్నాఁడు. ఇప్పుడు చక్కగాఁ గవిత్వమును రచించుచున్నాఁడు. పాండిత్య మటుండ నిట్టియోగ్యతకల మానిసి మూట నాటఁ గాని సాధారణముగాఁ దలస్థింపఁడని నా నిశ్చితాభిప్రాయము. ఇట్టివాఁడు పాఠ్యాదుండగుట విద్యార్థుల భాగ్యముని వేఱుగఁ జెప్పవక్కఱలేదు. ఈయన భగవద్గీతాపరీక్షగూడ మొదటితరగతిగా నిచ్చియుండెను. వర్తనమునకును గీతావ్యాసంగమునకును సంబంధము కలదని చూచినవారెల్ల నిశ్చయింపఁగలరు.

కడియము	}	చెల్లపిల్ల వేంకటశాస్త్రి,
కూర్పుగోదావరిజిల్లా		కళాపథాని.

చిరంజీవి వాజపేయయాజుల రామసుబ్బారాయఁడుగారిని జరకాలమునుండి నే నెఱుంగుదును. చిన్ననాటనుండియు నతఁడు బుద్ధిమంతుడై యాంగ్లేయభాషాభ్యాసముచేసి పట్టపరీక్షయందుఁ గృతార్థుడయ్యి నంతతోఁ దనివినందకి యీనాటి యాంగ్లేయవిద్యా ప్రవీణు లగుయువకులవలె మాతృభాష నిరసింపక దానియందుఁ దగిన కృషిచేసి పాండిత్య మలవఱచుకొని శ్రీ రాజా సురభి వేంకట లక్ష్మారావుబహద్దరువారి జీవితము, ఆరోగ్యవేంకటేశ్వర రాజరాజేశ్వరీశతకములు శనిస్తోత్రము మొదలగు గ్రంథములను రచించెను. ఈయన నేర్చినవిద్యకు వినయము వన్నె వెట్టుచున్నది. విద్యావినయము లకు సత్ప్రవర్తనము మెఱుగువెట్టుచున్నది. గుణసంపన్నుడైన యీ యువకునకుఁ బరమేశ్వరుడు దీర్ఘాయురారోగ్యములు ప్రసాదించుగాత.

రాజమహేంద్రవరము.

చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము.

బ్రహ్మశ్రీ వాజపేయయాజుల రామసుబ్బారాయణుగారిచే రచించబడిన యీ జానకీపతిశతకము ధారాశుద్ధిగలిగి మృదుమధుర పదగుంభితమై యలరారుచు రామభక్తు లత్యంతాభిలాషతోఁ జదువు కొనుటకు యోగ్యముగా నుండెనుటకు సందియములేదు. శతకము చేతఁబట్టి యొకటిరెండుపద్యములు పఠించిన భక్తులును రసికులును శతక మంతయుఁ జదువకుండ వదలిపెట్టఁజాలరని తన్మాధుర్యము తఱచుగా ననుభవించిన నాయభిప్రాయము. అక్కతంబుననే యభినవ సరస్వతియూ దిద్దానిఁ బ్రచురించితిని. ప్రతిపద్యమును బ్రత్యక్షరమును బలుమాఱులు పఠించియుఁ బఠింపించియుఁ బ్రత్యంతరము లిఱపించియు నున్న కారణమునఁ బ్రశస్త మిశతకమున దోషలవమును నుండదని నేను దృఢముగాఁ జెప్పఁగలను. ఉపమోత్సేహితా ద్యర్థాలంకారములు గాని వృత్తనుప్రాసాది శబ్దాలంకారములుగాని విశేషించి కలిగి యంత ప్రాశము గాకున్నను మనోహరమైన ధార గలిగి సులభతైలి తోఁ బాఠకులకు భక్తిజనకమై యుండెనుటకు సంశయములేదు. గ్రంథకర్తయగు రామసుబ్బారాయణుగారు సుజనులు. భగవద్భక్తులు. పండితపక్షపాతులు. కవితాలోలురు. ఇంకను నిత్యా ద్యనేక సుగుణగణవిశిష్టులు. ఇంగ్లీషులో బియేలు. ఆత్మాభ్యస్తమగు నా ధ్యాన్తేయభాషలలో ననేకులకు గురువులు. అందుచు శ్రీ జటిహోలు సంస్థానాధిపతులగు ప్రస్తుత కుమారరాజుగారి కాంగ్లోపాఠ్యాయుత్రై వర్తమానమునఁ దత్సంస్థానమును బాలించుచున్న వారి పాలకమాత యగు రాణి వెంకటరత్నమాంబగారి యధికాదరణమునకుఁ జాతురు. రామసుబ్బారాయణుగారు పైయంశము లన్నియు నీశతకమున స్ఫురించునట్లు వ్రాసియే యున్నవారు. కావున నియ్యది ప్రశంసాపాత్రమైన శతకమని యస్మదాశయము.

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి,

అభినవసరస్వతీసంపాదకుడు.

—* కృతజ్ఞత *—

నాగరఖండ స్వర్ణకారవ్యవహారాది బహుగ్రంథకర్తలును శతావధానధనులును సభినవసరస్వతీ షట్రికాశితలును సనాతన ధర్మతత్పరులును నగు బ్రహ్మశ్రీ జానపతి షట్టాభిరామశాస్త్రిగారు శ్రీ జటహోలుసంస్థానములోజేరిన కొల్లాపురగ్రామము వచ్చినప్పుడు నాభాగ్యవశమున నాయుంటనే నివసించిరి. ఇట్టి మహనీయులను దర్శించుట కదియే నాకుఁ బ్రోధమభాగ్యము. నాకు నాంధ్రీకవిత్వమునం దొకింత యభిరుచి యుండుటంజేసి శాస్త్రిగారివద్దఁ గొన్ని కవితా రహస్యములను సంగ్రహించితిని. నాచే రచించఁబడిన శనిస్తోత్రోనక్షత్ర మాలను సంస్కరించి తగు వీరకవాసి నన్నుఁ గృతకృత్యునిజేసిన మహాత్ములు వీరే. నా ప్రియశిష్యురాలగు శ్రీమతి చేబోలు సరస్వతీ దేవిగారిచే రచించఁబడిన 'సరస్వతీరామాయణము'నకు సదభిప్రాయ మిచ్చిన పుణ్యాత్ములును వీరే. నాటినుండి నా 'స్నేహలతాకవితా సంఘము' నకును వీరికిని దగుబాంధవ్య మేర్పడినది. సంఘ సభ్యులందఱును వీరి నుచితభక్తితో సత్కరించి నాటినుండి వీరిని బెద్దఁజేసి యొకగురునిగ భజించుచున్నారు. ఇప్పుడు నా యీ జానకీ కతిశతకమును నాయుండుగల శిష్యనాత్మల్యముచేఁ జక్కగా సంస్కరించి దానిపై సదభిప్రాయమిచ్చి దిగంతవిశ్రాంతికిఁ దీర్చి నాటించి రమారమి 25 సం॥ నుండి జయపదముగ సాగుచున్న తమ యభినవసరస్వతీ షట్రికలోఁ బ్రచురించి నన్ను ధన్యునిగఁజేసిందులకు నా హృదయ పూర్వకమగు సాష్టాంగవందనసహస్రంబులను ద్వికాలములయందును శ్రీశాస్త్రిగారికి సమర్పణముచేయుచు నా కృతజ్ఞత నీరీతి వెల్లడించుదును. నన్ను నాకవితాసంఘమును నుద్ధరించుచున్న శ్రీశాస్త్రిగారికిఁ జరమేశ్వరుఁడు సంపూర్ణాయురారోగ్యైశ్వర్యముల నిచ్చి సంతోషించుఁగాతమని ప్రార్థించుదును.

ఇట్లు, విభేయఁడు,

రామసుబ్బారాయఁడు, బి. ఏ.

శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

జానకీపతిశతకము

-:0:

ఉ. శ్రీగలవానిఁగాఁగ ననుఁ జేయుమటంచు నిన్ను భజింప. ను
ద్యోగులయ . పొకాడనయి యుండుట చాలు. భవాబ్ధి రేబవల్
నేరంగఁగనీక తావకపవిత్రపదంబులు గొల్చులాగునన్
వేగ ననుగ్రహింపుమని వేడెద నేనిక జానకీపతి ! 1

చ. సదయత నాకు నాంధ్రమునఁ జక్కని కైతమునేర్చి యెంతయున్
ముద మొనగూర్చియున్న పరిమూషితశిష్యజనాభిబాధునిన్
వివితసమస్తగాధుని వివేకసనాథుని రామనాథునిన్
వదలక కొల్తు నెల్లపుడు వాగ్విభవాప్తికి జానకీపతి ! 2

ఉ. నీ మహానయమూర్తి మది నిల్పినవాడయి నీదునామమే
బాంసులనెల్ల బాపునని భక్తిదలిర్పఁగ సంస్కరించుచున్
నేమముతోడి నెల్లపుడు నిన్నుభజించెను నాదుతుండి. ఆ
నామమే నామజిహ్వాపయి నాట్యము సల్పుత జానకీపతి ! 3

ఉ. రామునిభక్తుడై పుడమి రాజులె నాజనకుండు పేర్చి. శ్రీ
రాముడై మత్కులంబునకుఁ బ్రాపనిపల్కెను బిన్నులండియున్
రాముడై వైవమంచు మది రంజిల నిన్నుభజించుచుంటి నేన్
ప్రేమ మదీయవంశ మభివృద్ధికిఁ దె మ్మిక జానకీపతి ! 4

చ. రకమగు నీదునామ మలరన్ దగ నుంచెను నాదుపేరునన్
బ్రకటితభక్తిభావమున రాజిలు నా జనకుండు గాన నే
నొకనిముసంబుగూడ నిను నోపికఁ గొల్వక వ్యర్థపుచ్చ. వే
ఁకొకపని లేదు నాకు. విను మోయిరఘూత్తమ ! జానకీపతి ! 5

చ. గణపతిఁగొల్చి యాపయినిగాని మఱిండు శుభప్రకాండముల్
గణనమొనర్ప రెవ్వరు జగమ్మునఁ గావున దాతిరామ్మఖున్

ప్రణతులొనర్చి కబ్బమును వ్రాయుటకై తగఁ బూనువాడ వా
కృణితికినై సదా కొలుతు వత్సలతఁ గన జానకీపతీ !

ఉ. నా ప్రియశిష్యురాలు మఱి నాదగుప్రేరణ నీదుగాధఁ దా
నోపిక శ్రీసరస్వతి మృదూక్తుల నింపి రచించె. శిష్యులై
నివయి నూలుపద్యములు నల్పిరి కృష్ణకుమారమిత్రీమల్
కాపరినంచు నేను శతకింబునఁ గొల్పెద జానకీపతీ ! 7

ఉ. రాజలలామ మీపు కమర జలునట్లు కపింద్రుఁ డెందఱో
ఈజగతిఁ శతంబులు రచించి నా ర్చితకింబు. లేను నే
యోజనో నీపయి శతక మొక్కటి వ్రాయఁగ నాహసించితిఁ
తేజమునంపి యీకృతిని దీసికొని వలె జానకీపతీ ! 8

ఉ. ఎల్లరు భక్తిపూర్ణులయి యేభవదాకృతి దేవతాళి దా
ముల్లములందుఁ గన్పెనుచునుండఁగో దేనిని సర్వరాజు నే
నోళ్ల నుతించుచుండునో జనుల్ దగి చరితనాదియ దొర యా
త్వలలితాకృతిఁ మదిని దప్పక నిల్పుదు జానకీపతీ !

ఉ. పాలసముద్రపు స్వమము బన్నగిల్పముమీద నీటగాఁ
బాళిఁ బినాళినవ్వు చెలువంబు ముఖమునఁ జెగలింపఁగా
శ్రీలలితాగిదై ననుచెక్కిలి నొక్కుచు పీడ్యమిచ్చుచుఁ
మేలములాడు నిఁ దలఁతు మించి వేడ్కను జానకీపతీ ! 10

ఉ. భూమి జలంబు మారుతము పుష్కర మగ్ని సమస్తలోకముల్
సోముడు సూర్యుడు నృజీయు సూక్ష్మములైన చరాచరంబులుఁ
నిమహిమఁ జని వనయి నివయి సర్వము నిండియుండఁగా
వేమలు నిన్నుఁగాఁ కిటు విస్మయిఁజెందితి జానకీపతీ ! 11

చ. గజవరదాతైత్తి. వొకశాతకు వల్వలొసంగి మానమఁ
సుజనులు మెచ్చఁ గాచితివ. సోకులరాయని ముద్దుబాలుఁ డ
య్యజగరవహ్నివారిగరళాదుల మృందకయుండఁజేసి. తీ
రుజము హిరించి సౌఖ్య మిడు రూఢిగ నాకును జానకీపతీ ! 12

చ. కులమును గీర్తిసాపదయుఁ గూర్చియుఁదాల్చియుసభ్యివృత్తియున్
బల మనురాగమున్ సుఖ మపారపుభక్తియు భోగభాగ్యముల్
తలఁగని ధర్మచింతయు నుదారగుణ బును మానవాళి కి
య్యిల దయసేయు నీపదము నే స్మరియితున జానకీపతీ ! 13

ఉ. భావనఁజేసితిన్ గవనసంఘము కొల్లపురమ్మునందు నే
ఈ ప్రకటించున ఘమున కె పనుబ ధముగం జెలుగున
స్థిపురహి మ ' రెడ్ లెటరు ' గొంపుగఁ గూర్చితి మాసవత్రికన్
చివటుశక్తి మునునకు నెట్టంగనా నిక జానకీపతీ ! 14

ఉ. ఎవ్వఁడు మేలుకాచి హృదయేశ్వరి సీతనుగూడి లీలలం
గొంపుగఁ జేలుచుండువొ మృదూక్తుల నావెను దన్ని యవ్వడే
తిప్పుమ నీకటాక్షయితిన్ నను మక్కువ నుద్ధరింపఁగాఁ
జెప్పెడి దేవి నీకు సరసీరుహలోచన ! జానకీపతీ ! 15

ఉ. హరినవేడ్క నిన్ గొలుచు భక్తజనంబులలోఁ బ్రధానుడన్
డంబునులేనివాడను బడాయినహించెను నాడఁగాను. అ
గంబునుగోరి నిన్ గొలుచు దాసుడఁగాను భవత్కృపాపదా
గ్గం బొకమన్న జాలు సతతంబును నాకది జానకీపతీ ! 16

చ. శరణని నిర్నుజేరితిని. సారెకుసారెకు భక్తిమై నమ
స్కరణము నీపదాంబుజయుగంబునకుం దగ సల్పుచుంటి. మేల్
వరమునొసంగి నన్నుఁ బరిపాలనఁజేయక తప్పదింకఁ జె
చ్చెర నరుడెంచి నాకు దయసేయవె మోక్షము జానకీపతీ ! 17

ఉ. దాసులుచేయుతప్పలను దప్పకతోయుట నీకు ధర్మమా.
వీసము లోటు సూప కిటు విశ్రాంతభక్తిని గొల్పుచున్న నీ
దాసుడనేను. మూఁడు. నితఃపర మేమియు నే నెఱుంగ. నా
గోసములన్ సహించి పరిశీలితుఁడయవె జానకీపతీ ! 18

ఉ. పొంగినవేడ్క నీదు పదముల్ దగఁ బట్టితి. మూడువేళలన్.
నాగి నమస్కృతుల్ వినయనాతుడనై పచరించుచుంటి. త

న్వంగినిగూడి యాత్మను సమర్పణసేయుచునుంటి. సత్కృష్ణ.
మంగళముల్ లభించునటు మాకు ఘటిపుము జానకీపతీ ! 19

ఉ. పాలనసేయువాడవని వారక నిన్నెడఁ గొల్చుచుంటి- నే
వేళను నీపదాబ్జములు పేర్చిని గన్నుల నన్వితొంచు నే
గాలము నెట్టుచుంటిని. సుఖంబును గాంచుచున్నవాడ. ని
న్నొలిభజించువారి కింక చుండు నె ణోపము. జానకీపతీ ! 20

ఉ. నీపత్రిహాపము నిలిపి నిచ్చలు మొక్కినివాని లేకు. నీ
సుపత్రితంబులౌ కృతులఁ జూడనివారును లేకు లేకు. నీ
వపత్రిమానయోగమహిమాన్యుడ. నాదిగురు డ వె చంగా.
నీపత్రిభా నుతిచుటకు నేరఁ జెవండును జానకీపతీ ! 21

ఉ. హెచ్చినభక్తిఁ జంద్రునికు నెల్లరు సేయరె నూలిపోగు ? అ
ట్లచ్చపుట తి నుత్పలము లర్పణసేయును. చ పకమ్ముల
జెచ్చెర నీపదాబ్జములఁ జేరిచి సారె నమస్కరింతు. నా
మచ్చితోడఁ గావగదె మాట లింకేకి జానకీపతీ ! 22

ఉ. తావకమైన హాపమును వై వతముల్ నుతియి పలేరు స
పావనామ మీశుండును బ్రస్తుతిస్వంగజాలఁ జెట్టు నీ
సేవకుఁ డట్టినిన్ను స్తుతిసేయఁగలాడిక ? అట్లుగాన
న్నీ వె కృతార్థుఁడేయవలె నెట్లులౌ గట్టిగ జానకీపతీ ! 23

ఉ. రాతిని నాతిఁజేసితివి. రాజశిరస్కుని ప్లింబు త్రొవచి. తే
క్రోతులౌ వచ్చి సాయపడఁ గూడఁగదొోసితి రావణాసురుఁ.
భ్రాతృ గడించినాడవు సుఖాన విభీషణు రాజుఁజేసి. ఆ
నీత నయోధ్యకుఁ మరలఁ జేర్చితి పేర్చితి జానకీపతీ ! 24

ఉ. నేర్వంగ లేదు శాస్త్రములు. నేర్పునఁ జేయంగ లేదు దానముల్.
నేర్వంగ లేదు వేదములు. నే నెఱుంగఁ గవితారహస్యముల్.
నేర్వంగ లేదు సత్కృతులు. నిచ్చలుఁ జేసెడుశక్తిలే. ది
స్వము నీత కూర్తువని సన్నుతి సల్పెద జానకీపతీ ! 25

ఉ. కోకిలవేగు సువదలు గూర్చుటకై మనమాను. భోగముల్
సాలెను. శాస్త్రమాటకయి సల్పఁ బ్రయత్నము నేను. వస్తుసం
భారమూమిదికోరికెయు మాసెను. త్వత్పదభక్తి యొక్కడే
కోరుచుచున్నవాడ. సమకూర్పుము నా కది జానకీపతి ! 26

ఉ. కాలముచేగుడైనతనస్థికి నశ్వనా. రాహు. యప్పుడా
కాలముబండ్లిచే నెరుంగఁగా మది దోషను క్షభజి వఁగాఁ
శాలివాహాయునుమ్యును. జానక తానకి వద్దుగంబుపై
వాల్చి నమస్కరి చెనఁ బరాత్పర ! రాఘవ ! జానకీపతి ! 27

ఉ. నీదగునాను మెప్పుడును విష్ణుమెయిక్ జపించుచుదు. స
మ్యాదము తోడ నీకరుణ పూర్తగ నావయి నుంచఁజాలు. బ్ర
హ్మగునీతిఁ జిత్తము త్వదాహ్వాని సమర్పణసేసి యెంతయుక్
నివయఁ గా చువారలకు నేరములును నె జానకీపతి ! 28

ఉ. నీవ జగత్కర్తా త్రిమూలు. నీవ వచిత్రమునైన తీర్థముల్
నీవ నా శేషపూజలుచు. నీవ హరిస్తక్రియాఫలబులుక్.
నీవ నాహనుభావప్రదప్ర. నీవ సమస్తమటంచు గొల్లు నీ
పావ. నీదపద్రమూలు. పాలన సేయుము జానకీపతి ! 29

ఉ. ఉల్లముఁ దానకీనవదియుగ్మముగనునఁ జేర్చినాడ సు
ధిల్లినభక్తితోడ. వెనదీయక నావయిఁ బ్రేమసూపి రా
జిల్లఁగఁజేయుమీ మనసుచేకురఁజేయుమి సర్వసౌఖ్యముల్
సల్లలితద్యుతుల్ పఱపి చక్కఁగఁ గావుము జానకీపతి ! 30

ఉ. స్నానము సంధ్యయుక్ జపము సత్తపముఁ ద్వజించినాడ నా
మానసమందు సహృదిను మాత్రము నిల్చి భజించుచునుటల్
మానఁ ద్వదేభక్తి క్షణమాత్రము మానుటలేదు సేవద
ధ్యానముసేయుటల్ నిజము. తప్పదును మ్మిది జానకీపతి ! 31

చ. తనువు తిరంబుగాద నెడు తత్త్వ మెఱింగియు భోగ భాగ్యముల్
ధనములు బుద్ధ్యదంబులని తథ్యముగాఁ దలపోయుచుండియుక్

మనుజు లదేటికో విడువమానరు సావపుణ్యత మూఢులై
కినుంగవంగప్పబోకు మటు గాతముబున జానకీపతి ! 32

ఉ. మానవు లేమిచేసినను మానితమైన భవత్పదాబుజ
ధ్యానము లేమినిగి గలుగునా ! తగుమోక్షపదంబు మానునై
కానలకేగింక సుగతిఁ గా నంగఁజాలరు. నీమనస్త్వర్క
మానిగిఁ గాంచనప్పుడు సమస్తము వ్యర్థము జానకీపతి ! 33

ఉ. నీనుహనీయనామమును నిత్యము నె చును సర్వలోకముల్
నీనుహనీయవాదమును నిచ్చులుగొల్పుదు బ్రహ్మసూక్ష్మముల్
నీనుహిమంబు నెన్నుటకు నేర్వరుగా కివిసార్వభౌములు
నామది సేసమస్తమును నాటుము కీఘ్నిను జానకీపతి ! 34

ఉ. రామ గుణాభిరామ రిక్తరామయటంచు వచి చినంతనే
కామితమెల్లఁదీరును. స్థుంబును జేకులు నెల్ల వేళల
మహిమతోడఁ గొల్పు నెడ సరయిపోవును బాహుసముల్
నీనుహిమంబు నెన్నుటకు నేర్వరె యేరును జానకీపతి ! 35

ఉ. తారకమంత్రోక్తాక్షకును నారు జహిత్య మహేంద్రములు
వారకమంత్రోరాజజపత్నరులే సుఖమొందువార. లే
సారములేని సంసరణసాగర మల్లన నెదు నేను స
తారకమంత్రోక్తాక్షజకమసల్పెదఁ దప్పక జానకీపతి ! 36

ఉ. అక్షయమందు దోయక రయమ్ము నొదకుఁ జేరఁదీసి నా
విష్ణునిగాఁగఁజేయుచు నీడను బట్టిన సేపదమ్ము. స
ర్వక్షయమందు ద్వదాక్షను శిరఃబుడఁ దాల్చుచునుండుఁగాన నే
ప్రాక్షయమందు వ్రాలితి భవత్పదమందున జానకీపతి ! 37

ఉ. భాగ్యములబ్బు సే చరణపద్మము గొల్చినవారికెల్ల. ఆ
యోగ్యత నాకుఁగూడ నెటులో సమకూర్చుము. దాన నాకు సా
భాగ్యము గల్గు. సాఖ్యమును బ్రోత్తమగు. దుద కేను శుద్ధవై.
రాగ్యముఁబూని నీదరికి రాఁగలవాడను జానకీపతి ! 38

ఉ. భక్తుడ నీకు నేను. మఱి పావనతానకనామమత్రిమూఁ
భక్తిదలిర్ప నిచ్చలును భావమున దలపోయుచుంటి నా
శక్తికొలంది బద్ధములుసల్పి త్వదీయయశంబు భావకన్
వ్యక్తముసేయుచు టి రవిచ శసముద్భవ ! జానకీపతి ! 39

ఉ. సన్నగిణించి నీకరుణ నాపయి జూర్చుచు నెల్ల వేళలన్
దిన్నని వాగ్విలాసములు చల్వెయు శక్తియు నిచ్చి పోవవే.
చెన్నలరారి సౌఖ్యమును జెచ్చెరనిచ్చి యనుగ్రహింపవే.
కన్ననం జేరదీయ నె. వికాసముగూర్చునె జానకీపతి ! 40

ఉ. వ్యసం డింకేను సేయఁగలనాఁ డితఁడొచుఁ ద్వజంపబోకు. మే
ధముఁగోరి నెన్ గొలువ నైతి. భవత్పదపద్మ మొక్కడే
పార్థివ సముచుంటి వినయంబు. నా మనఃగ్రహింపుమో
వాఙ్మిత్రతనైతి ! విబుధవన్యతమాత్మతీ ! జానకీపతి ! 41

ఉ. తన్వినిగూడి నిచ్చలును ధర్మముఁదప్పున పదాభిమే
న న్వోతలందు ముంపక ఘోరబుగ నేలునటాచుఁ గొల్తు. మే
న న్వికసిల్లు జేజముం. గనం ద్వదనుగ్రహింపఁచుదోచె. ఐ
న న్వచియింపు పోతునని నమ్మికగల్గెఁ జానకీపతి ! 42

ఉ. నమ్మితి సపదాశ్రమము నన్ దీనియందుఁ జేయునంచెదన్.
నమ్మితి నీస్వరూపమును నామెడఁ జాలఁ బ్రసన్నమైఁబుట్.
నమ్మితి సపరాక్రిమము నాశలుషుబులఁ గూల్చునం. చిహ్న
నమ్మి భజించెదన్ ద్రికరఁబులచే నిను జానకీపతి ! 43

ఉ. నిక్కముసెప్పుచుంటి మది నేను ద్వదాకృతి సంస్కరి చుటే
తక్క నితఃపరంబెఱుంగె. దానక పాదముతక్క నన్యమున్
దిక్కని నమ్మలే దెపుడు. దీనుడఁగావున నాదొసంగు స
మ్యక్కపతీ క్షమింపదగదా ? వెఱనాడన ? జానకీపతి ! 44

ఉ. నే మొఱవెట్టుచుంటినని నేస్తమునం జనుదొచి వేగ వి
ట్టిమిడువారు లేరు, గద ! యూఱక యిట్లు తపించుచుంటి నా

బాములు పాపరాదనుచు బాపుడనంచును దోసిపుచ్చుటల్
సమరియూదకుఁ దగదు నిక్కము నెప్పితి. జానకీపతీ ! 45

ఉ. వేములు నీవె విష్ణువని విష్ణులు పల్కుఁగ వింటిఁగావునఁ
సమహానీయరూపమును నేను మనంబున నెల్ని నిచ్చునఁ
నేమిమితోడఁ గొల్పెదను. ఎపు స్వదాసులొనఁగఁజేచ్చి న
న్నోముట కీకొనఁ వలయు నుద్ధరిమానుతి ! జానకీపతీ ! 46

ఉ. కిల్లెను నాకు గాటమగు కిష్కములెన్నియె. ఎచ్చిపోవఁగఁ
గల్గితి నీవు నె. తియును నమ్మి భర్తను జీతఁ జేటంచు నఁ
గల్గెను నాకు నీకు పదకంజులొకొల్పె మనస్థిభాగమునఁ
గల్గివె నీకృపాకలన గల్గినఁ గల్గులు జానకీపతీ ! 47

ఉ. తారకమంత్రగ్రాజజపతత్పరతఁ మన నా సిగ్గులు
నారదముఖ్యదివ్యమునినాశులకె నె. పశుబుగా నె. కే
కొడికిఁగ సవా మదిని గోరి చూచి యన్నవా లా
ఆరయఁదారకంబునకు నన్నతముల్ క్షితి నా కీపతీ ! 48

ఉ. అక్కటిఁ మృతోడ నభయమ్మొక సాదా పటామి నె
దిక్కున కేగుదెంచితి నీవె. బ్రహ్మ సేవదవ్యయం.
బెక్కుపబ ధితోడ భజయి చుచునుండితి. అల్లుడనె. బె
వెక్కుఁగఁజేయు భారము వహించును నీవె. జానకీపతీ ! 49

చ. సుఖకర తావకీవరిశుద్ధశరీరసున సిమిలుచే
నఖలపతిప్రతాపమున మా బ్రధానతఁగా చి. ముండఁబో
నిభలజగన్ము మేలఁగ నీసతి సీతయు. యుష్మదీయస
ముఖకృతవాసముం దలఁపఁ బుణ్యతమంబగు జానకీపతీ ! 50

ఉ. ఆశ్రమవాసులైన మునుల యెల్ల నీచరణద్వయార్చనఁ
విశ్రీములై యశంతరము విశ్రుతమాగతి నొంది యున్నవా.
రాశ్రీతపక్ష పాతిపక్ష మాసచహించి త్వదర్చనాత్మకం
జాశ్రమ మేనునుం బడుదు. అల్లె మనర్పము జానకీపతీ ! 51

చ. చెలువుగ భద్రప్రీతమున సీతనుగూడి విలాసలోలత

గలకల సవ్యకొంచు రహిగన్పడుచుండువు భక్తకోటి. కా

విలసితమే త్వదాకృతిని బ్రేమదలిర్పగఁ జూపరాదాకో

లనయిన గృహానుతిని గప్పడరాదాకో ? జానకీపతీ !

52

ఉ. నీ కరుణాసుధారసము సీరజశత్రుఁడు సీరబాపుఁడు

బ్రాకటభక్తి గోలుదు రనారతమున్. మునికోటు లెప్పుడు

వాకొనుచున్నాఁడు మహిమ వాకిటనుండుచు. నిన్ను దేవతా

లకము గొల్చి- పుణ్యమన నిక్కిము వారిచే జానకీపతీ !

53

ఉ. నీకు సమాచులై యెవరు నిల్వరు. సినెచ్చైవతంబు ము

నికోములనగు గాన. మదిలో నినుగొల్పి కవిత్వకల్పనో

బ్రేకముచేతి నీవయి నెఱిగె రచియించితి నూహపద్యముల్.

నాకృతిగొంచు జేయుమిద నన్ గృతకృత్యుని జానకీపతీ !

54

చ. నగుహసాభవాదులును వర్ణనసేయఁగలేరు నిన్ను. ఏ

మని యిద నేను జేయఁగల. నైనను సాహసమూని యెట్టులో.

నిను నుతియింపఁబూనితిని నేర్చినతి. దొసంగులుండినన్

కనికరముంచి యేరికిని గప్పడనియకు జానకీపతీ !

55

ఉ. ఆదికి నాదికమైన పరమాత్మవు నివని నిశ్చయించితి

నాదుమనమ్ములోవల ఘనమ్మగు భక్తి నిగుడ్పఁజేసి నే

సీదయఁగాంచుకోరె-మెయి ని న్నచయమ్మును గొల్పుచుంటి. నా

మీఁద భవత్కృపారసము మిక్కిలిచిల్కుము జానకీపతీ !

56

చ. అతులితహా తపంబు గొనియాడఁగ జేయు మునీశ్వరాదు ల

దృఢతమగు సప్రభావమును బూర్తిగ వాకొనలేకయుండ దు

ష్కృతమతి నైననాకు నెటుచేకులు నిన్ను నుతించుభాగ్య ? మీ

శతకము వ్రాయమాత్రే మెవో సాహసమూనితి జానకీపతీ !

57

ఉ. పొందవు నాఖజాలములు మోగునీ చరిత్రవ్యయమ్మునా
 జెడుచునాను నీల్లికొని పుట్టియిది నీగుహాజ నేయునా.
 నెందును బో పంజరములూ భయనోగిము లెప్పుడు గో
 విందుడైన నీక పడిచివెట్టినిచారికి జానకీపతి ! 58

చ. తపసు పొందెనుగ దగిన దానములక నుడిచుబ్బజేసిగ
 జపములు కీహితక సలిపిగ నినుగా చరిత్ర నీస్క. మ
 చ్చపుం బదధిక్తిచే సులభదాశ్వుము మాన బుంజుటల్.
 క్విమం గిగునొమ్ము కొన్న నినుగ నెలధిక్తిచి జానకీపతి ! 59

చ. నిరుపమగుంజాకృతిని నేర్పుచుదానిట భార్యతోనుత
 సరసములాపకొండునును సత్సమయ బుంజముఖుబునక
 గరిమసోహిచు నారసము నాపయింజు విరాసముగదిగ
 వరద ! మహానుభావ ! యినపంజరమున ! జానకీపతి ! 60

ఉ. వర్జితకీర్తివంచు నవచద్యచరిత్రుడెవ ను వెతియున్
 సార్థకనానుడెంచు నుజీ సత్యముం కప్పనివాడెవంచు గెన్
 బాగ్గెన నేయుచుటినింబు. బాగుగ నాపయింజునుచు వియి
 ప్పాథములెన్నిచ్చి చరిత్రానునిజేయుము జానకీపతి ! 61

ఉ. నిర్జులైత వచ్చి రహి సీయెగుటన్ నిలువంగలారె ? వి
 స్ఫూర్తితమూర్తి నిన్ శరణుబొందినవారికి లోటు గల్గు. జే
 మర్జనుడెన్ భవచ్చరణ యజమంతి తరించుగాన ర్క
 వర్జనసేయబోకు పదపద్యముల టిసి జానకీపతి ! 62

ఉ. దుర్గతిగాంతునక వనటం గోచ దొకించుకయున్ మనంబులో
 దుర్గమ ఘోరసంసరణతోయగ ముగ్ధుచునున్నవాడ. ను
 రాగ్రమునందుం జక్కుకొని మందుల జేయుచునున్నవాడ. నీ
 వర్గమునందుజేర్చుకొని పాలనసేయవె జానకీపతి ! 63

చ. స్థిగమయియుండ చెప్పటికిం జిత్తమంకేనునివిన్నపితు. పా
మరుడర నేనువట్టి మహిమాలినవాడను. సై ననేను? సే
చరణయుగ బునబడితి సత్కృప లేచగదేసి కాన కె
ల్లటిమాటితోడ నపు నను నావలదొసెను? జానకీపతి! 64

ఉ. విశ్రమమితిలేక నిను వేసుకుం గొల్చుచున్నవాడ నీ
యాశ్రయమందుజేరి యెటులైన దరింపగనున్నవాడ. నా
యీశ్రమమెల్ల నేటికిని లెతయు వ్యర్థముసేయజూచె? నీ
వాశితరక్షకుండవుగాదా? నన నీక్షితి జానకీపతి! 65

ఉ. ఆశయకానియిండ్లిను నీతియు వ్యర్థమగు భవత్కృపా
వేశమలీకియ్యు. బగువే? విజభక్తిని బోధింపుటన్న, నీ
వే శరణాచుమ్మిక్కెద. గణించెద నన మనీయైవతం
బీశ! రమే! ఓ జగదనీశ! సుధేక్షణ! జానకీపతి! 66

ఉ. బధువు లాప్తులన్ సుతులం బ్రాణము లుండియంతదాక సం
బంధము గల్గి నేరికొని బాగున జ్ఞానజేయదును. రా
బంధమునూడి యీమనయుం బ్రాప్తియకాదు ఫలంబు గాన నే
బంధములేని నీకవి మనస్వీకృతజ్ఞులు జానకీపతి! 67

చ. ముడగవలెక విశించు చరభోగములన్ మదిం గొంతుసేయ నే.
వెనుగున కాన్నద బయిన న్నిది గడింప యత్నింప నెంతయున్.
గడు విదయబెసంగె గలకాలము నిన్ను భజించుచుండు. నీ
యదుగులవాశ్రయింతును మహాత్మ! ప్రభానిధి! జానకీపతి!

ఉ. ఎన్నటికైన నీదుశృపకే మది నెంతయుం గొంతుసేతునే.
నెన్నటికైన నీసుగుణమే బహులంబుగ సన్నుతితు. నే.
నెన్నటికైన నీదుపదమే పరమబని భక్తి గొల్లు నే
నెన్నటికైన నీ వినువకే భజియింతును జానకీపతి! 68

ఉ. నీ కరుణాకటాక్ష మెవనిం గడు ధన్యునిజేయు వాడెపో
 శ్రీకి నివాసభూతుడయి చిక్కనికీరితి సంతరించి ||
 ప్రేకవిధింబున వెలుగు నిండును నందును. గాన నావయి
 నీ కరుణాకటాక్షమును వెల్లి కను గొను జానకీపతీ ! 70

ఉ. ధీమతియైన పెండ్లమును సేరుని దమ్ముని గూడి కానన
 స్తామమునం జరించి హతదుష్టత నందు వనించు సంయమి
 గ్రామము నోముచు భవనకంటకు రావణ గూల్చి యాతట
 క్షేమముగూర్చు కొని శ్రుతస్మృతిలయస్థితి ! జానకీపతీ ! 71

చ. తనయులపైని భార్యపయిదండయు బ్రేమిడియుట సాజ మె
 వ్వనికిని. భేదముండదిల స్వామికి భక్తున. కలుగన నా
 తనయులు భార్యయు దలంప దావకు లేకడి ! కురి వారికె
 దనరెడు భాగ్య మిచ్చి సతిత బును బోవుము జానకీపతీ ! 72

చ. తనయులు చిన్నవారు. విదితంబుగదా సతి చిచ్చుచు !
 డును మది నెంచిచూచిన గడుగడు దక్కువ చాకుగూడి. ఇ
 ట్లని ముఖచిహ్నముల్ గడయంత నె సత్యము వెల్లిచెప్ప. నే
 యనువునబోచెదో ? సుఖములందగజేయుచు జానకీపతీ ! 73

ఉ. పాణిముపోవువేళ నిజబంధులు పుత్రులు పెన్ద మాపులు
 గోణముగూడ దీసికొని కూరిత వీడి గమితున్. తద్యయన్
 రాణ జెలంగునప్పు డెదురన్ వసియింలేటగాక సేపు నా
 పాణిము పోవునప్పుడయిన్ ద్యజియింపకు జానకీపతీ ! 74

ఉ. ధర్మ మధర్మమున్ సువిదితంబయి యుడుటజేసి నేను స
 త్కర్మములాచరించుచును దప్పక కల్గును మోక్షమంచు నా
 నిర్మలమానసంబున వినితుడనై నిను గొల్పుచుంటి నే
 కర్మమెఱుంగజావె యిదిగాక రమావతి ! జానకీపతీ ! 75

ఉ. పాక్రికటతావకీనపదపంకజయుగ్మమునందు భక్తి శో
భాకరమైన నీదు మృదులాంగము లెప్పును మానసంబునన్
వీక వసింపఁజేయుటయు నేను భువిన్ మనుసంతకాలమున్
నాకు ననుగ్రహి చుటకు నమృతఁ గొల్పెద జానకీపతీ ! 76

ఉ. నీమృదుపాదపద్మముల నిశ్చలభక్తిని శ్రీయమిచ్చు త్వ
న్నానుజహంబు భూమిపయి నాటిను మేటి వనాటపుంగవున్
నీ మహానయకార్యమును నేనుముసం బొనరించు మారుతినన్
నీ చుకొంతాత్మనిన్ గొలుతుఁ దీరనిభక్తిని జానకీపతీ ! 77

ఉ. మేటిబల బునం గడలిహిందుగ లంకకుఁ జేరఁబోయి య
స్వీలు భవన్నిమిత్తముగ వేదఁజె చుచునున్న సీతయా
రాటము మాన్చి యావె కుశలంబును నీ కవలీలఁ జెప్పఁడే
నీకుగి నాంజనేయుఁ డతనిన్ భయించెద జానకీపతీ ! 78

చ. షరమపతివ్రతాశ్వమానఁ బ్రాయము కొంత క్రిమించి భర్త ని
స్థిరపురమేలఁ గొల్ల పురరాజ్యము దానును నేలుచుం బ్రజా
దీరణము నై నభక్తియును దద్ద గడించిన రత్నమాంబ శ్రీ
కిరమగు నాయుచున్నతులఁ గాంచఁగఁజేయుము జానకీపతీ ! 79

ఉ. ఆ జగదీశ్వరుండు కరుణాళువు స్పృహసాగరుండు వి
భ్రాజితవైభవీన్నతుండు భాగ్య మభాగ్యము వ్రాయు బ్రహ్మ తా
నా జతనానఁ దోడుపడి నన్ గృతకృత్యుని జేయుపొంతు నే
నోజ భజించువాడ మహిమోజ్వలు నాతని జానకీపతీ ! 80

చ. చిరునగ వంకురింప సరసీరుహము ల్నుగు నీదుపాదముల్
కిరముల నొత్తుచున్ మిగుల గారవమొప్ప భజించు సీతమన్
కిర మనురక్తితోడ విగికాఁగిటఁజేర్చి సుఖించునీవు న
న్నటమటలేక పోవవలె నార్య ! రఘూత్తమ ! జానకీపతీ ! 81

ఉ. వైవమువైన భారమిడి తల్లులెప్పెరిరి నేగుదున్
బావనచిత్తులై సమయవస్తువులై చరియించువారికిన్
శ్రీ విలసిల్లుచు నిని శేషపు నమతైనది నీదన్
భావనచేయుదు-డి నడి భారము నీవయి జానకీవతి ! 82

ఉ. తప్పులుచేసినాడని తప్పిల్లనినప్పులలో చెప్పుదున్
దప్పుకొనుప్పుకొంటినిద ! నాడములోనని దాసుతప్పు లే
కప్పురచాటులేక బొత్తుకొనలభ్యాము కెతఁబునం
చెప్పకెత్తనఁగూర్పవ ! మహిన్ సుఖచెల్లవ ? జానకీవతి ! 83

ఉ. దృష్టిహంబుగా బడిన దేవిగోధుల - నం బిచ్చుబన్
శిష్యులుచేరుతావునను కేర్పు దుఁగూర్చిగాని ను నా
దృష్టికథాబునబడి కెఱచు సకర్మ సహిదానినన్ని న
తుప్పునజేయరాదె హతమునఁజాతక ! జానకీవతి ! 84

ఉ. మానమొకతలేక యభివ్రాసము వెల్లువలేటి నేను
నానక చేమఁగాడననికప్పును తెన్నియొ చేసినాడె అ
వానిని వేక్షమిపునిది చచ్చుచు బుద్ధయు నెల్ల న్వాశ్శేతా
ధీనుడ. నాశ్రయి చిన్. నిదన్ గృహఁబూనుము జానకీవతి ! 85

ఉ. పాపము తెన్నియేని సులభంబుగఁ జేసితి. తప్పు పొక్కె
తాపముజేదుదు-డి. గత్యున్నప్పుడెల్లెటి నుర తన్నుల యు
తాపముచేత నాదునుది తా ననయగ్గుచు కలహమాన. మ
ప్పాపము మాపుమాపి ననుఁ బాపముజేయుమ జానకీవతి ! 86

చ. తెలియకకొన్నియున్ మఱియుఁ దెల్పినిగాచి వెక్కఁగొన్నియున్
సలిపితి నేను బాపములు. చాలానున్నవి యవ్వి యెన్నఁగన్
దెలిసియుఁ జేసిసంకులకుఁ దీవ్రతరంబగు తత్కృతాంతశి
క్ష లనుభవించుకుండ నను సన్మృతఁజూడుము జానకీవతి ! 87

ఉ. ఈ విధమైనకష్టముల నేనియఁ గుచ్చుట యెంతకాలమో.
భావమునం తెలుంగెడిద ! బల్బయనుయ్యెడి నందిచూడ. నా

కేవిషయంబుజూచినను నెంతయు రోతగఁ గానుపించు. ను
శ్రీవిలసిల్లఁగాఁదగిన శ్రేయముఁ గూర్పుము జానకీపతి ! 88

చ. పరధనమున్ హరించి పరభావలఁ గోరుచు ధర్మమార్గమున్
మఱచి ధర్మ జరించు మదమత్తునకున్ సమవర్తి యెట్టి దు
ర్భరనుగుశిక్ష వేసెడినొ భ్రాతృత సాక్షి యేయింక నీ
కరుణకుఁ బాతుఁడేసికొను నాశుల వ్రాలితి జానకీపతి ! 89

చ. ధరఁగల పరకొలలకుఁ బాఁడియై విలసిలు సేవదాం
బురుహము లాశ్రయి చికినె. పూజయొచ్చితి. నకు సత్కృపన్
బొరసిఁగాని కాను గడుబంబుడ నిక. ననుగ్రహింపుమో
యరుణభ స్తిసంతతి మహా నిశాఢతీ ! జానకీపతి ! 90

చ. కలతను నొందఁగాఁదికల లుల నెప్పు ఘటింపఁబోకుమా.
మెలకునతోడ నెచ్చెపుడు మేనురభక్తి భజించుచుండు. నా
నెలత నెనానుయః నొసఁగి నెచ్చలు నా యడ లుట్టి పోవుమా
చలములే. పొఖ్యులను జక్కఁగ గూర్పుచు జానకీపతి ! 91

ఉ. అన్నచ నెప్పు పూర్వభవమును నోచి నోము గాన నీ
కెన్నటికైన పొఖ్యమువహించెడు భాగ్య మద్యైగల్గు నా
చెన్నఁగ రానిష్టము నెప్పు ఘటించుచు దుఃఖవార్ధిలో
నన్నిటము పఁ బొడియగునా ? చచియి పుషు జానకీపతి ! 92

చ. అలసి క్రిమంబుతో వతిథి యాత్మగ్నహంబున కేగుదెంచినన్
కలిగినమాత్రే నున్న ముదకంబు నొసంగి క సేదదీర్చి నా
ఇలు సారసిక యేమిటికి నీడకు వచ్చితివంచుఁ గూరితన్
చలమునఁ బక్కియంటినొకొ న్నరుణింపపు జానకీపతి ! 93

ఉ. సుక్కుచునుంటి. కంఠమును శోషిలె. ధైర్యములేదు. నెమ్మదిన్
బొక్కుచునుంటి. దీనుడను. బోవ్వపువర్గములోనివాడ. నా
చిక్కులందీర్చి హర్షమును జెందఁగఁజేసి యనుగ్రహించి నీ
పక్క కుఁజేర్పరాదె ? యనురాగముమీఱఁగ జానకీపతి ! 94

- చ. మనమున శాంతిఁబూని నియమంబులు తెప్పరి ట్టి యుష్మదా-
 ఘ్రినశివయుగ్మము గుట్టిచి కేవలభక్తి ననుస్మరించి య
 ద్విసలొనరించువారిలను సాక్షినిఁజేసి వన్న సాకుమా-
 చనయనూ వేడువాడను డయ్య నను బోల్కము జానకీపతి ! 95
- ఉ. ఈ యఖిలప్రపంచమున కీన విభూషణు. నీ యవాచ్యు
 మాయ నెఱుంగ నాతరమె ? మాయప పేషముదాల్చినట్టి నా
 రాయణమూర్తివి. వనుచరావళి గొల్పి ఖనెంచుకొని వి
 చ్చేయుము. దర్శనచిగుము. స్థితిమాన్మహి ! జానకీపతి ! 96
- ఉ. అవ్యయ నుపతీర్క్య మృత్యుశ్రేయ వాక్తయ వాక్త్య మార్యసం-
 తప్య మనం దనర్పు పరతత్త్వము నెవయి స్పృశిసాధన
 ద్వివ్యగుణాత్మకత్వమున దాలుతు నేతెను నెన. జూపు మ
 ద్వివ్యశక్తి మియ్యెడలఁ దిన్న నానంద జానకీపతి ! 97
- ఉ. ధర్మమునం బ్రజాహితము. ధర్మను పుష్కరం నేర్చు. లాభ్యులున్.
 గూర్చివహింతు. రరమును సూర్పకయే యభివృద్ధిఁ గొందు. ను
 ప్కర్ములు భీతిఁజెందుదురు. శత్రు లడుగున దిష్టసిద్ధి మా
 నిర్మలకీర్తియున్ ధరణి నిల్పు దిరంబుగ జానకీపతి ! 98
- ఉ. పాయనిభక్తి నీపయిని వ్రాసితి శ్రీశతకంబు నేను. ను
 శ్రీయుత వాడచేయకులసిధుశ శాంకసముండ రామసు
 బ్రాయుండ నీదుభర్తుండ విపర్నుండ. దీనిని బ్రేమతోడుతన్
 స్వీయవిభూషణంబుగను జేకొని తాల్చుము జానకీపతి ! 99
- చ. జయజయ సాధురక్షణ ! విచారవిచక్షణ ! సారసేక్షణ !
 జయజయ సర్వకారణ ! నిశాచరదారణకృన్లహరణ !
 జయజయ సత్యభావన ! సుజన్యసుభావన ! లోకపావనా !
 జయజయ మంజుభాషణ ! లసత్కులభూషణ ! జానకీపతి ! 100

అభినవ సరస్వతి

సంపాదకుడు - నాగరఖండస్వర్ణకారవ్యవహారాది బహుగ్రంథకర్తయగు

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి.

ఇది యొకమాసపత్రిక. ఇందు వర్ణాశ్రమధర్మబోధక గ్రంథములును విమర్శనములును వ్యాసములును బ్రకటింపబడును. చందా సం॥ 1 కి రు 3-0-0

ఈ కార్యస్థానమున వెలకుదొరికు పుస్తకములు.

1 విరూపాక్షపీఠగురుపరంపర	...	0 2 0
2 నీతిగీతులు (నుమతికేతకము, దానికి శ్లోకములు)	...	0 2 0
3 వాసంతికాపరిణయ నాటకము	...	0 4 0
4 కరిచీళ్ళద్వారిణి [పూర విరభద్రకవి]	...	0 4 0
5 విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దఖండనము, బ్రాహ్మణశబ్దవిచారము	...	0 2 0
6 వత్సలనీతికేతకము	...	0 1 0
7 చమత్కారమంజరి (ప్రాచీనప్రబంధము)	...	0 4 0
8 నర్సారావుపేట కేతావధానము (తిరుపతివేంకటీయము)	...	0 8 0
9 చిత్తూరుజిల్లాతీర్థ విమర్శనము (ప్రతికాధిపతి)	...	0 6 0
10 సంగదోషము	...	0 3 0
11 పశ్యేశబ్దవిచారము	...	0 2 0
12 పులిందా వివాహము	...	0 4 0
13 తిరుపతివేంకటేశ్వరతత్త్వము	...	0 1 0
14 పురశ్చరణము	...	0 2 0
15 విగ్రహారాధన ఖండనఖండనము	...	0 4 0
16 శిలసూరజులత్రి (ప్రాచీనప్రబంధము)	...	0 14 0
17 వల్లభ్యనిధి	...	0 4 0
18 స్వర్ణకావ్యవహారము	...	1 8 0
19 కుష్మాంధహరిశ్చంద్ర చరిత్రము	...	0 10 0
20 నూతనసంహిత (ఆంధ్రము)	...	2 0 0
21 భారతీయప్రబోధము (విశుపాటి చిదంబకాశ్త్రి)	...	0 4 0
22 అభినవకామంతల నాటకము	...	0 8 0
23 ధర్మనిగ్గయము.	...	0 4 0
24 అస్పృశ్యతానివారణ ఖండనము (మల్లాది రామకృష్ణ చయయలుగారు)	...	0 8 0
25 భారతి భారతీ త్వినిగ్గయము	...	0 4 0
26 స్కాండమహాపురాణాంతర్గతనాగరఖండము (౧ సంపుటము)	...	1 0 0
27 డిటా నాగరఖండము (౨ సంపుటము)	...	1 8 0
28 డిటా నాగరఖండము (3 సంపుటము)	...	1 8 0

అభినవసరస్వతీకార్యస్థానము, జానపాడు, పిఠుగురాళ్ళపాస్త్రు,

గుంటూరు జిల్లా.

శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః.

ఆరొగ్యవేంకటేశ్వర
రాజరాజేశ్వరీ శతకములు.

గ్రంథకర్త,

వాఙ్మేయయాజుల రామసుబ్బారాయణు, బి.ఏ.

కొల్లా పురం,

(కిజటస్సాళి సంస్థానము).

శ్రీగౌరీముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రించి ప్రకటింపబడియె.

నూజవీడు.

1931.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః.

ప్రీతి క్ష

చదువకలారా!

నేనీపద్యములను వాఁయుటకుఁ గారణము నాకుఁగల చిక్కులే కాని పెద్దకవిని లోకమునకుఁ జాటుటకుఁ గాదు. అచిక్కట్టిడియో యాయీపద్యములయం దచ్చటచ్చట స్ఫుటమగుచునే యుండును గాన నేనిట వేఱుగ వ్రాసికొనవలసినవనిలేదు. వ్యాధిరూపమైనచిక్కునకు నొషధసేవ చేయవలయునేకాని పద్యములు వ్రాసికొనిన నేమి ప్రయోజనమని కొందఱనవచ్చును. కాని మనపూర్వులు వ్రాసిన రీతి యిది.

“పూర్వజన్మకృతం పాపం వ్యాధిరూపేణబాధతే।

తచ్ఛాంతి రౌషధైర్దానైర్జ్వలహోమసురార్చనైః॥”

పూర్వులు సురార్చనమును గడపఁగిసాధనముగా వ్రాసియుండఁ గా మాఁగిమగురువులు దానికే కొన్నివిషయములయెడఁ బ్రాధాన్యమునిచ్చిరి చూడఁడు.

మ. పడిసంబో, తలనొప్పియో, జ్వరమొ సంపాప్తింపుచోవై ద్యులం దడవఁ లాభముగల్గినఁ గలుగు దుర్దంతవ్యధాభారముల్ గుఱవఁదాపగుచోనఱుండఁజేరితాఁ గుయ్యోమెఱోయంచునీ యడుగుల్ వట్టుట యేరజాపనయనోపాయమ్ము కామేశ్వరీ.

పై వారియుపదేశమునకుఁ దార్కాణగా నాకు నొషధసేవకంటె దైవతారాధనమే యుపశాంతినిచ్చినది. ఇంతకును భావనముఃఖ్యము.

“భావనాయదిభవేత్ఫలదాత్రీ మామకం నగరమేవహికాశీ”

అని యభియుక్తోక్తి. సరేయే. మహాకవులగు మయూరారులు నిరాఘాటపాండిత్యముతోపాటు నిరర్గళవాక్కుద్ధికూడఁ గలవారగుటచే నట్లొనర్చురుగాక. యేవోరెండు జల్లిపడములనెట్లో జలకూర్పునీవ్రగూడ

నట్టిప్రయత్నమునే చేయుదువా? యని యెల్లరును గాకున్నను వృథా కలహకారకులగు కొందఱు నన్ను నెగతాళి చేయుదురని యెఱుఁగుదును. నన్నెగతాళిచేయువారు చాల సుప్రసిద్ధులు. నేనో,

“వారిపాదరజంబుఁబోలనివాని నన్ను మరుప్యసం!
సారిఁగోరఁగఁజెన్నె”

అను తెగతోవాడను వారు సంస్కృతాంధ్ర)పాండితికలవారు. నేనో పొట్టకొఱకై యితరభాషాభ్యసించుచు,

“స్వస్థానవేషభాషాభిమతాః”

అను దానిననుసరించి యెట్లో రెండుతెలుఁగుముక్కలకై యత్నించి కృతార్థతనందనివాడను. ఇట్టిస్థితిలోనున్న నన్ను విమర్శించుట యనువిరుద మందలించుట నాపూర్వజన్మపుణ్యముకాక వేఱుండదని భావించుచు నెవ్వరికి మనః పూర్వకముగా నెల్లపుడు నమస్కరించెదను.

“కాకిబిడ్డ కాకిముద్దు”

అను సామెతనుబట్టి యితరులకు బాగుగ నుండకున్నను నెవని కవిత్వము వానికి బాగుగనుండవలయును. నాకవిత్వముపై దానికి భిన్నముగా నాకే బాగుగనుండదు. దీనినితరులెల్లు మెచ్చికొందురు. అగుచో మానవలయునే? మానుచో దైవతారాధనమెట్లు? ఊరక వచన రూపమునఁజేయరాదా? పద్యములేల? ఇట్లనేకములు ప్రశ్నలు వచ్చునని నేననుకొనుచున్నాను. ఈపద్యరచన నాకభ్యసార్థమని తజ్ఞులు నన్ను తమింపఁగలరు. ఎన్నఁటికేని మంచికవిసగుదుకేమోయనియాశ.

“యశ్నే కృతేయదినసిద్ధ్యతికోఽత్రదోషః”

ఇంతతో ముగించుచున్నాఁడను.

రామసుబ్బారాయుడు.

ఆరోగ్య వేంకటేశ్వర శతకము.

- ఉ. శ్రీకరసౌఖ్యసంపదలు చేతులునంచు మదిందలంచి స
త్పాకటభక్తిమీలునటు ప్రస్తుతిసేయఁగ నెంచినాఁడ ని
న్నోకరుణాసముద్ర! మహితోన్నత దివ్యపదంబునందఁగా
నీకరుణాకటాక్షమును నిల్పుమ, నాపయి వేంకటేశ్వరా!
- చ. తిరుపతి వేంకటేశ కవిధీవరు శ్రీపదకృష్ణమూర్తిని
వరగుణుఁడౌ నృసింహాకవి భద్రుని శ్రీయుత రామనాథుని
గురుతరభక్తిభావములు గూర్చి భజించుచునుంటి నాత్మలో
గురులనిసమ్మి నేడిపుడు గోరిభజింతును వేంకటేశ్వరా!
- చ. అనుదినము భజించెద సమంచితభక్తిని దాల్చుచుండి నా
జనకుని రామనాథుని ప్రసన్నదయాపరుఁ రామభక్తుని
మనముసమాటిమాటికిని నన్నును నాదగు భార్యను గుమ
రునిపయినుండిచూడుమని పోవుమటంచును వేంకటేశ్వరా!
- ఉ. మ్రొక్కెదసోమనాథునకు మ్రొక్కెదనిత్యమురామయాభ్యుని
మక్కువమీలునంజలి సమంబుగఁదాల్చి విశేషభక్తితో
మ్రొక్కెదరామమాంబకును మ్రొక్కెద శ్రీయుతలక్ష్మీదేవి!
పెక్కినభక్తితోడ నను నెమ్మొయిఁజూడఁగ వేంకటేశ్వరా!

ఉ. మోదముతోడభక్తిమెయి మొక్కుచునుంటినిదోసిల్పొగ్గి నా
సోదకునప్పయాఖ్యని విశుద్ధచిత్రుని దైవభక్తుని
నాదగు మిత్రబాంధవుల సమ్మిభజింతుమదాత్మలోన నీ
వే, దయసూపఁగావలయు వేగమపోవుమ వేంకటేశ్వరా! 5

ఉ. నాదగురాగమిత్రులను సమ్మిభజించెద నాత్మలోపల
శ్రీదయవారసాఖ్యతతి జేరునటంచుఁ దలంచి భక్తిమె
మోదముగూర్చి నాదనని పుణ్యవతీనతిఁ సుబ్బమాంబము
నాదయితామఁజేయుతుడనై భజించెద వేంకటేశ్వరా! 6

ఉ. నాకును నాచుభార్యకును నాదగుపుత్రుఁడు వేంకటేశుఁడు
బ్రాకటసాఖ్యసంపదలు బాగుగలేవని మద్దురూత్తము
శ్రీకరవేంకటేశ కవిసింధునివేడితి భక్తిభావమున్
వ్రాకఁగఁజేసి యాపయిని భన్యసదంబుగనంపె దీవనల్. 7

మ. తనపుత్రుండట రోగబాధలకు సంతాపించి స్రుక్కఁగఁజే
యదానద్దియ మాయజేయవలెనంచారోగ్య కామేశ్వరీ
యను గ్రంథంబుచువ్రాసెక్కతననే యారోగ్యముగల్గెఁ బు
త్రుఁడు నాకదియందఁజేసెమిగులఁ దోరింపు ప్రేమంబునఁ.

ఉ. దానినిజూచియంతయు యథావిధిభక్తిఁబఠించితంతఁ బ్ర
జ్ఞానిధిలేకపోయినను గల్గెమనమ్మున మద్దురూత్తము
శ్రీనియమంబుదాల్చుచు భజించెమగోరెన్; యతించితీవిధి
దానసుఖంబుగల్గునని తథ్యముసెప్పితి వేంకటేశ్వరా! 9

ఉ. అందిసలేఖఁజూచి తమరంతగ ప్రేమరసంబు నాపయి
జెందఁగఁజేసి శీఘ్రమొదించిరి పద్యముతోడ నాశిషం
బందెఫలించెఁగోరికలు హర్షసయోధిని మున్నవెట్టితి
డొదమునందు మిమ్మెపును దీర్చిభజించెద దైవమోయనఁ.

ఆరోగ్య వేంకటేశ్వర శతకము.

మ. భవదత్యంతకృపారసంబుఁ జిలుకన్ బాప్తించె నారోగ్యవై
భవకాంతుల్, ప్రసరించెబుద్ధి, తనరెభాగ్యంబు, లోలోపల
దెవులు బోదొడగెన్ సుఖంబుగలిగెన్ దేజస్సుహెచ్చెన్
[నెస

నవనీతంబగు నీహృదబ్జమెపుడు నాయందునిల్పగదే. 1

శా. భావంబుననిన్నె సద్గురునిగాభావించి పూజించెదన్
నీవేనన్ను సముద్ధరింపగల సున్నేహప్రభావంబునన్
బోవంగాఁగలమేటిమిత్రుడవు నాపూబోడియన్ మీరలే
దైవంబును భజించుచుండెనెడదన్ ధర్మంబుగాపాడుచున్

మ. భవదత్యంతకృపాకటాక్షకల నాభాగ్యంబు నాకబ్బుటన్
గవితాఘోషియైనాకు దొరకంగా మిత్రులంగూడి నీ
కవితాసారిముగ్ధులుచుంటి నెపుడు గాలంబునెట్టంగ, సఁ
భవమయ్యెగద తెల్విమీరలుల నాపట్టె ప్రకాశింపగన్.

శా. నీవేనాదగుదైవమంచు నెవలో నిక్కంపుసద్భక్తితో
భావంబువృద్ధి భజించుచుంటి నెపుడు బ్రాహ్మమేపారంగా
బోవంగాఁదగువాడ భక్తుడను సమ్మోదంబుసంజూకుమో
దేవా! తిర్పతివేంకటేశ్వరగురూ! దీనుడనుబ్రాహ్మణుడన్.

గీ. గురుఁడుచూపిన లోలోవను నరుగుటే, శు
భంబు శిష్యునకనియెంచి భక్తి భావ
ములను సమకూర్చివ్రాయంగ మొదలుపెట్టి
నాడ సౌఖ్యముగొంచుచున్నాడనిపుడు.

గీ. గురుఁడురచియించెననుచు నేమరచన నొన
రింప దొరకొనుటకు గర్వరేఖలను
కాదు, యంతటివాక్సీద్ధి కలుగకున్న
మూఢ భక్తిచే భగవంతుఁడొగడరాదే?

ఆరోగ్య వేంకటేశ్వర శతకము.

చ. ప్రతిదినము బరాత్పరుల భవ్యుల శ్రీయుత దేవదేవుల
నతియునునేనునుంగలిసి చక్కగఁ గొల్చుచునున్నవారె
యతులగుణాఢ్య! యెసను సమస్తమునీవని యాత్మలోన నెం
చితినిలువేల్పువౌట నిటు నిన్నభజించితి వేంకటేశ్వరా! 17

మ. ఇలువేల్పు తగు వేంకటేశ్వరుఁడ వెంటేసిక సుఖానందముల్
కలుగఁజేయుచు రోగబాధలటు కూలఁజేసి మగ్ధార్థకుఁ
జలనమ్రోస్తమరాని సౌఖ్యమును నిచ్చల్ గూర్చి రక్షింపుమా
బలముఁ ధీబలముఁ వహించియెసఁగఁ బ్రార్థించునిన్నీ మనిఁ.

చ. గురులపయి వహించి సమకూర్చిన భక్తియనిక్కమేని, నా
గురులనె దైవమంచుదగఁగొల్పిన భావమునిక్కమేని, దు
ర్భరమగురోగ బాధలను బాపుమ నాదగుభార్థకుఁ వెనక
గురుబలమిచ్చిప్రార్థమ నినుఁ భజియించెద వేంకటేశ్వరా!

ఉ. నీకృపమాపయి బజ్జి నిత్యము సౌఖ్యముగూర్చుభాగ్యముల్
మాకునొసంగిరోగమును మాయఁగఁజేయుమ నాదుభార్థవే
బోకలనీదునామమునె మఁదుగ భక్తిస్మరించుచుండు, లే
బోకలప్రార్థనమును బోధనసేయుమ వేంకటేశ్వరా! 20

ఉ. నాతనయి సతీమణిని సన్నను నీకరుణాకటాక్ష వి
స్ఫోతనగౌరవోన్నత విశేషవిలాసరుచుల్ వహించి, ను
శ్రీతనరంగఁబ్రోవుమిఁక జేరి సమస్కృతులిచ్చుచుంటి మి
ష్ట తగురీతిభక్తమెయి నిమ్మగఁజూడుమ వేంకటేశ్వరా! 21

ఉ. నీవమదీయదైవమని నిత్యము వేకువ దోసిల్లాగ్గి సం
భావనఁజేసి భక్తిమెయి బ్రార్థనసేయుచునున్నవాడ నో
దేవ! మహానుభావ! వెనుకీయకమానతులక గ్రహించి, మ
మ్మీదె, కృపాకటాక్షమున నేవుగఁజూడుమ వేంకటేశ్వరా!

- చ. తపములుసేయఁగాఁ దగిన దార్ధ్యములేదు శరీరమందునకా
జపములుసేయఁగాఁదగిన సత్త్వగుణంబునులేదు మాయెడకా
విపులమనఃప్రమోదమున విశ్రుతి కెక్కిన నీర్వరూపమే
యెపుడుస్మించుచుంటిమి, వహింపుమప్రేమను వేంకటేశ్వరా!
- చ. మొలకలబాధచేదనువు పూర్తిగఁజెక్కె మదీయభార్యకుకా
బలగుణముకా ఊయంబుగని ప్రాణముమీఁదనునాసపోయె
వలబలహీనమై బ్రదుకు వ్యర్థమటంచును రోతపుట్టఁగా
వలవలనేప్పుచుండె దగు ప్రాపునుజాపుమ, వేంకటేశ్వరా!
- ఉ. బోషణసేవలన్నియును సాంతముగా నడిపించినాను, ఆ
దోషమడెట్టిదోమదికి దోచదు నై ద్యశిఖామణి సదా
బోషణజేయుమందులను బోయుచునుండిరి ప్రాకృతంపు ౬
ద్దోషముచేసవన్నియుఁ బ్రదోషములై నవి వేంకటేశ్వరా! 2
- చ. విసువుజనించెనామనము ప్రేగుచునున్నది నాదుభార్యకుకా
విసువుజనించెనమ్మనము భీతికిదావలమయ్యె, మందులుకా
విసమగుచుండె ధైర్యమును వీడుచునుంటిమి తోచదయ్యెన
బిసరుహనేత్ర! ప్రాపుమిక వేగమ సత్కృపఁ వేంకటేశ్వరా!
- చ. సుతుఁడును రోగబాధలకు స్రుక్కుచుచుండెను నాఁడునాఁటికి
సతియును మిక్కుటంబగువిషాదముచేగృశీయించుచుండె, న
మతిచెడిపోయె భార్యకుఁ బ్రమాదమువచ్చుటన్న భీతిచే
నిత్యత్రితోచదెల్లయిన నీవేశరణ్యము వేంకటేశ్వరా! 3
- చ. సతతమువీరికై తగిన చాకిరిచేయగలేక దార్ధ్యముకా
బతితమువయ్యెనెద్దియును నాకు స్ఫురింపచునాత్మబోనికె
ద్దితెలివఁ కాలమెట్టుకొగతించుచునుండె భవత్ప్రసంబునం
దతివినయమ్మునన్ బ్రజితి హర్షమొనఁగెను వేంకటేశ్వరా!

చ. నెవులనుమాటలేక గణుతింపఁజూలించి క్తినిచ్చి, యి
బ్బుననుమునందు నాచిగురుబోడిని నాసుతునిక శుభంబుగా
సవరశసౌఖ్యసంపదల సందఁగఁజేసి భవత్కృపా కిం
క్షవిధులచే నిరంతరిముగావును శ్రీయుతి వేంకటేశ్వరా! 29

చ. ఎవరెది చెప్పినక వినుచు నెంతయు నొషధనేననేయుచుక
దెవులుతియింపలేదని మదిక గడుదుఃఖమునందు మున్ముచుం
డి, నలయు ధైర్యమునక గనఁ నెల్లదునుంటిని గాలమెట్టునో
యవిరళసౌఖ్యమీయఁదగదా? యిలువేలుప! వేంకటేశ్వరా!

చ. పతిహితభక్తిచేనెలయు భామిని నాదగుభార్య; నన్ను స
మృతినతిధర్మముక విడని మానిని చందముగూడియుండు, స
త్సతి, పతియన్నదైవమని తప్పకగొల్చెడుసాధ్వీగాన శ్రీ
యుతమగు సౌఖ్యసంతతుల నొప్పుగగూర్చును వేంకటేశ్వరా!

ఉ. బాలుఁడు చిన్నవాడగుట బాలునితప్పలు దల్లితండ్రిలే
పాలనచేయగావలయు వాదముతోఁబనియేలనాకు? నా
బాలునిబోవఁగాఁదగిన బాధ్యతసీపయి నెట్టినాడ, నే
లీలనుజూచెదోచెవును శ్రీయముగూర్చును వేంకటేశ్వరా!

చ. జనకుఁడునున్నకాలమున సర్వసుఖంబులఁబొందినాడ, నా
జనకుఁడు స్వర్గమేగఁగ బ్రసవ్యములయ్యెఁ బ్రసక్తులన్నియుక
జనకునిఁబూజనేయుటది సత్యమటంచుఁ దలంచితేని నె
మ్మనమునశాంతిగూర్చును ప్రమాదముగావును వేంకటేశ్వరా!

ఉ. ఈవెలుగంగరాని పనులెప్పయునేయుటలేదు, చేసినక
బోవఁగరానివెవి? యిలఁబుత్రునిగాంచెడు తఁద్రీతి నా
భావముమాటిసే దుదకు భారమునీయదిగానసైచి, యే
తోవపరుబోవుచో శుభము దోడ్పడునెప్పును వేంకటేశ్వరా!

ఉ. నీమముతోడ నీపదమునేమదిసమ్మిభజించుచుంటి, నా
కేమియునాశలేదు గమనించిన నాసతియున్ సుతుండునున్
బాములబొందసిండగనుమా, యలరోగపు బాధమాన్పుమా
సామముబోధనేయుమ ప్రసన్నగుణాకరి! వేంకటేశ్వరా! 35

చ. నినుభద్రయించుచుందుసవనిన్ భయభక్తియుతంబుగా సతం
బునునుతియించుచుంటిని ప్రపూర్ణమతిన్ భవదీయనామమున్
మసముసనీస్వరూపమునె మాటికిమాటికి నిల్పుచుందునో
వినుతగుణవ్రభావ! ననువేగరక్షింపుమ వేంకటేశ్వరా! 36

చ. చదివెతినాంగ్లభాష నటుసాంతముగా పయిగొంతతెన్న నా
సదిమలవేంకటేశ కవచంద్రునియొద్దఁ బఠించినాఁడ, స
మ్ముదమున నారిసింహకవిప్రాజ్యుని శ్రీయతరామనాథునిన్
వదలకకొంతనేర్చితిని నన్నెటుచూతువా వేంకటేశ్వరా! 37

ఉ. పంచమవేదమైఁపలుగు భారతమంతయు నాంధ్రభాషలో
మించిరచించె నెంతయును మేలగురీతిని కృష్ణమూర్తియం
చంచితకీర్తిగాంచిన సమర్థుడటంచునుతించినాఁడ, నే
పంచసతేయనెవ్వరిని వర్ణిలఁడేయుమ వేంకటేశ్వరా! 38

చ. తెనుఁగునఁగై తమబ్బుటకుఁ దీర్చిపఠించితి వాఁగ్రంథముల్
మసముసమాటిమాటికి సమస్కృతులిచ్చుచు, వాఁనామముల్
పనిపడి భక్తిభావములు బర్వగజేసిజపించుచుంటి, నే
యనువునైనై నఁబోవఁడగదా? యిలువేలుప వేంకటేశ్వరా! 39

చ. చదువఁగ లేదుశాస్త్రములు సమ్మతిసేర్వఁగలేదు వేదముల్
చదువఁగ లేదుకావ్యములు చక్కనిఘోషిలేదొకింలయున్
జదివినవిద్య కొంచెమయినె భయభక్తియుతంబుగాఁగ నీ
సదమలపాదపద్మమును సమ్మతిఁజట్టితి వేంకటేశ్వరా! 40

చ. దిగ్విజయైశ్వర్యముల నిర్వహింకేసితి నీదురూపము
దాసితి దివ్య సేవము సమంతిభక్తిని మొగ్గికు. లిచ్చి, నే
సరిగితి నాచుదేశమునకంతట నీకరుణాకటాక్షము
బరంగులఁ బుత్రలొభమున వర్ణించుంటిని వేంకటేశ్వరా! 41

ఉ. అంతట నాకుమాదుఁగని స్వాంతిమునందభిలాష మొంది నీ
చెంతకునచ్చినంతటను చెకుండఁటి సుధాగ్నిహంచునే
సంతట నీదునామము సమస్త శుభప్రసాదమందఁబిల్చి నా
నెంతయు నాకుమారులటలే, యిదిసర్వము వేంకటేశ్వరా!

ఉ. పుట్టినయింటికిఁ మిగుల పుణ్యముగూర్చెను మేలుబంతియై
మెట్టినయింటికిఁ శుభమునిఁజెఱువరించు సాధియై
పట్టిన పాణినాథు పదపద్మముపీడని భామయైదిసాల్
నెట్టుచునుండె నాసతిగణింపుమ శ్రీకర వేంకటేశ్వరా! 43

చ. బలమటువచ్చినంతట శుభప్రదమానటు నీదునామమం
దలి మధురాక్షరంబులను దప్పక భక్తిభజించుచుండు నా
లలస, యిదేప్రమాణవిధులక వచియించితి నిన్నుసమ్మితిఁ
లలితపదంబుచేరుటకు సన్నెటుబోచెదా? వేంకటేశ్వరా! 44

ఉ. నాదగుబాధ్య నీపదమనందునవ్రాలును మొగ్గిల్పిచ్చుచుక
నేననబాధచేమిగుల పేరెగుచు స్తుతుచునుండి దైవమా
బాధలుబాపుమాయచుచు భక్తియుకెంబుగమొగ్గిచ్చుచుండె, నీ
నే, దయఁజూపఁగావలయు వేగమబోవుమ వేంకటేశ్వరా! 45

చ. దినదినముక తణతణమదేసనిగా భవదీయనామముక
బనివడి భక్తిభానమటు వర్తిలఁజేసిజపించుచుండె, నే
దనముఁబొంపలేక వరదా! సనుగావుచుయంచు నేప్పుచుం
డె, సయవిధేయ! పోవుమగణించిన ప్రియి వేంకటేశ్వరా! 46

- చ. నయసుచ చిన్నదంచన సబద్ధములేదొకయింతయేనియున్
జయుమును పొందెగాఁడగు ప్రసక్తియుఁ గాంచగ లేదొకంత, కీ
ర్తియు గడియింపలేదు సుదతిమఃశి, కావుననిష్కణే నఁ బో
చి, యలసుభాగ్యసంపదిలఁ జేకుఁజేయుమ వేంకటేశ్వరా! 47
- ఉ. నిన్నలునమ్మినెప్పుడు నేతిపు, ధాతపు, కర్తనంచు, లో
నెన్నినవారకంపితక నిచ్చిరినిపు సుఖాభిలాషమున్
ప్రన్నసఁబోచినాఁడవు నిలాసనంచును సందఁజేయుచున్
సన్నెలుచూతువో సతిము సమ్మద నమ్మది వేంకటేశ్వరా 48
- చ. పతితుఁడ దీనుఁడన్ బరమభక్తుఁడ శ్రీయుత వేంకటేశుఁడే
సతితిము దైవమంచు విలసత్పదముచ్చుప బ్రహ్మమంచు, శా
శ్వతిసుఖముల్ పహింపఁగల శక్తిసొసంగెను దాతయంచు న
మ్మఱి నలుగొల్పుచుంటివినుమీ యిదసత్యము వేంకటేశ్వరా!
- చ. వుడమఁజనించినందులకు భోగములన్ మదిగాఁక్షసేయనిన్
విశువఁగరానిభాగ్యములు వేగమయిమ్మని బాధనెట్టనే
సడలుచుంటి రోగమున నాశ్రిసుతుండలుబాధఁజెంప ని
ప్పుడు నినునేడుచుంటిముదిమున్ సమకూర్పుమ వేంకటేశ్వరా!
- చ. తిరుపతికేవచ్చితిని దీర్చిభజించితి నిన్ను నాత్మ సం
భరితప్రమోదవీచికల మాఁకిమాటికి దూఁగినాఁడ నే
మరకసదాభనత్పదము మాసక కొల్చుచునుంటి నాసుశుం
డురయమసౌఖ్యమెప్పుడుగనున్ గృపఁదెల్పుమ వేంకటేశ్వరా!
- చ. అతిథులునచ్చినన్ మిగుల నాదృతిమైదగుపూజసేయనో?
సతితిముసేపదాబ్జములు చక్కఁగఁగొల్చుటలేదో? సత్యప
ద్ధతియె ప్రధానమంచు నటు తద్దయునేగులలేదో? యేలొకో
సతిసటుబాధపెట్టెదవు సమ్మతిఁబోవుమ వేంకటేశ్వరా! 5:

ఆచార్య వేంకటేశ్వర శతకము.

ఉ. నీకరుణాకటాక్షమున నే నుతుండెప్పుడు సౌఖ్యమొందు న
స్తోత్రముగాని సౌఖ్యతతిదూఁగును భార్యయునామినున్ సదా
వీడజనించునంత నిరువీడక నిత్యము భక్తిపెంపునన్
నీకుపచారముల్ సలుపనేర్తుము శ్రీయుత వేంకటేశ్వరా! 53

ఉ. పాపములెన్నియో మునుపపాపముగానొసరించినాఁడ, నే
సాపుండ మూఁడచిత్తుండను బాపనశీలమదీయభార్య, రే
సాపమూడేయలేదు పసిపాపము నాదగుపుత్రకుండు, నా
పాపమువార్పివయిచి బాధలువెట్లను వేంకటేశ్వరా! 54

ఉ. ఎందఱో నీకటాక్షమున నిమ్మగుజీనితమందుచున్ సుఖా
నందముఁబొందుచుండిరి మనమ్మున నీకృపరానివేళలం
దండగవచ్చునేనుఖము? చందునె మోక్షపదంబు? గాన పే
ర్నిందగనూనిపోవుమింక ప్రేఁగుచునుంటిమి వేంకటేశ్వరా! 55

ఉ. ధాన్యమునేయఁగాఁ దగిన దార్శమునీయఁగలేదునాకు, న
న్యాసముచేగురూత్తముల నై న భజించెడుశక్తిలేదు, ప్ర
జ్ఞానిధియుంగనంబడదు జ్ఞానము పూజ్యము నీపదాబ్జమే
మూనకకొల్చుచుంటిఁ జనుమానమునిమ్మింక వేంకటేశ్వరా! 56

ఉ. వేంకటలేచి నీస్మరణ వీడకచేయుచుంటి నెప్పుడు
నాకొమరుండు సౌఖ్యమున నాడుకొనందగుభాగ్యమిచ్చుచున్
నాకును నాదుభార్యకు ఘనమ్మగుమోదముగూర్చుమయ్య, నీ
వే కృపఁజూపకుండిన మతెవ్వరుపోతును వేంకటేశ్వరా! 57

ఉ. బాలుఁడు మూఁడువర్షముల పోయమువాఁడు శరీరపుష్టియున్
దాలభి యుంపలేదు సతతమ్మును రోగముచేఁగృశించుచున్
గాలమునెట్లుచుండె నొకకాలమునంచును బుష్టచేయఁడే
లీలనుగాచెదోసుతుని బ్రేమపురాశిని వేంకటేశ్వరా! 58

ఉ. నీదగునాజ్ఞ చేత ధరణి వెలుగొందు సమస్తవస్తువుల్
నీదుక్యపావిత్రేషముననే పవనుండునువీచు నీదయన్
మోదముగల్గు; భేదమునుబుట్టును నీదయతప్పినంతటన్
నాదయితామఃశిన్ సుతుని నన్నెటుచూతువా వేంకటేశ్వరా!

ఉ. నీరుఁడవాదిదేవుఁడవు దెల్లముగాఁగనిపించుభూత వి
స్తారములెల్ల నీహృదయసారసమందు, జగంబు నీకృపా
సారముచేవెలుంగు రసషడ్గుణముల్ గనిపించు నీయెడన్
వారకమమ్ముఁబోవఁదగవా? యిలువేలుప వేంకటేశ్వరా! 60

చ. అసయముమద్గురూత్తముల నాత్మభజింతుఁబరోపకార మ
న్ననువెనుదీయనెప్పుడును నాయముదప్పను బంధుపూజలం
దును దగుశ్రద్ధఁబూనుదును దోషములెంచెడువాఁడగాను, న
ద్విసయమువిస్తరిల్ల నినువేడుచునుంటిని వేంకటేశ్వరా! 61

ఉ. ధర్మముదప్పవేళలను దండనసేయఁగరాదెనన్న నే
కర్మమెఱుంగరాని యలకొంతనువేఁచెదవేల? పుత్రుఁడున్
నిర్మలకొంతిచేనెగచునేయని నిన్నెడఁ గొల్చుచుంటి, దు
ష్కర్మముగూర్చఁబోక కృపఁగావుమ శ్రీకరవేంకటేశ్వరా! 62

ఉ. ఇంతగవేడుచుంటి నిను నెంతయుఁ బార్థిదనసేయుచుంటి, నా
యింతియునిన్న నాత్మభజించుచునుండును భక్తిపెంపు న
త్యంతముసూపి, నాసుతుఁడు దాడ్వముగాంచెడుశక్తినిచ్చి, నా
యింతికిసౌఖ్యమిచ్చి కరుణించుమ నన్నిఁక వేంకటేశ్వరా! 63

ఉ. స్వాంతమునందు నీప్రతిమ వర్తిలఁజేసినుతించుచుంటి న
శ్వాంతముభక్తితోడననురాగముసూపుచుమమ్ముఁబోవుమా;
యంతిముఁజేయుమాదుతితమంతయుఁ గోపమునంహరింపుమా
యింతగవేడినన్ గృపయొకింతయురాదొకా? వేంకటేశ్వరా!

ఆశోక స్తోత్రము.

- ఉ. ధర్మిణీమధ్యల నెన్నగరానిసుభాగ్యసంపదన్
మచ్చియొసంగుచుంటివల లెక్కనుమించిన భోగభాగ్యముల్
యిచ్చనహించి శాఖ్యములులిచ్చినజాలునుమాని, కోగముల్
చెచ్చెమాన్పుమాచికిఁ జేరిగిడియుమ వేంకటేశ్వరా! 65
- ఉ. ఏలొకొ నానతీమననహించదు శాఖ్యమునొక్కకాలము
యెలొకొ నానుతులపగ్రహించునడు పుష్కరముకొలయేసి, యా
కేలొకొ ధైర్యముగ గలుగఁ జెంతయు నేరుగావితేమ ద్దు
గ్ధాలముమానయి బహు సోమగరాదొకొ? వేంకటేశ్వరా! 66
- ఉ. అయుప్రస్థి ధివేయునుచి యొచ్చితేనై నినొకడలేడు, నా
కాయువువేలెదొక ధరియందునగిల్గుచుజేసినానొ, యా
ప్రాయముతోడ సంపద కాంతమైచ సుఖంబునిచ్చిన్
హాయిగనుంచునాకదియ హ్వామొసంగును వేంకటేశ్వరా! 67
- చ. అయముసేపదాంబులము ధర్మముసేయంగ మాచనెప్పడున్
విసికనరావెల్గు లపికముచేతనుచాడబోను, చిం
లనమొనరించుచుంటి ధదాయకమైన భవత్ప్రసక్తి, కా
వునెనుగావుమానతని బుత్తుని బోవుమ వేంకటేశ్వరా! 68
- చ. నలుపుచునుంటి ధర్మగుణ సంగతిఁజూపెను దేవతార్చనల్
నలుపుచునుంటి న్యాయమనుసంగితమొకడు కార్మముల్ సదా
నలుపుచునుంటి బద్ధములు నారిననేత్రుండైన సేవయిన్
జలసములేసెనాఖ్యములు సమ్మతఁగూర్పుమ వేంకటేశ్వరా! 69
- ఉ. ఏదెటులై ననిన్న మది నెంతయునమ్ముచు ధైర్యమూనుచున్
వేదనబాధల సయిచి నెన్నెదనిత్యము సంస్మరించుచున్
మోదముఁజెందుచున్ సుఖముఁ బూర్తిగనిమ్మని భక్తతోగుణ
ప్రీదయివారివేడితిని ప్రేయముగూర్పుమ వేంకటేశ్వరా! 70

ఉ. నిన్నెడఁజుమ్మిపనుని నేశతరంబు రచింపఁబూనితిన్
నన్నెలుచూచి పూర్తియగు సంతతిశక్తి నొసంగిపోతువో?
మన్నుననేతువోప్రియము మాటికినిత్తువో? చెప్పవేఁడెదన్
విన్నపమాలకించి ననువేగరుణింపుమ వేంకటేశ్వరా! 71

చ. అణునదియాణుపన్యములు వ్యాకులచిత్తముతోరచించితిన్
గరిమఁపియమ్ముజేసి నినునమ్మితిగావున సంభ్రమంబుతో
సంబునదియాణుపైన మరమందున హర్షముపొంగివచ్చె, నీ
కిరుణుగాంచినన్ గొదవకల్లునఁ నాకింక వేంకటేశ్వరా! 72

చ. శతకమువ్రాయఁచెంచితిని సత్యముఁజెప్పెద నీకటాక్ష ధీ
ధీప్రసరించినన్ గలుగఁదే? తగుశక్తిరచింపఁ బూనినన్
సతితిమునిన్నునమ్మిన, లసత్పదమున్ లభియింపదేతుదిన్
యతిసముజ్జేసితీగతిని హర్షముగూర్చుమ వేంకటేశ్వరా! 73

చ. శతకమువ్రాసినంతట ప్రశాంతిముగలునటంచు నమ్మితిన్
శతకమువ్రాయఁగాఁదగిన శక్తియు నాయెడలేదుగాని, స
మ్మతి నినుగొల్పినంతట సమంచితద్ధైర్యముగల్గె నీకటా
క్షితములు చిత్కినంతటఁ బ్రసన్నతగాంచితి వేంకటేశ్వరా! 74

ఉ. భోగముగాంక్షసేయ పరిపూర్ణసుఖంబును కాంక్షసేతు, ను
దోగముగాంక్షసేయను మహోన్నతిదివ్యపదంబుగోరఁగా
రాగములూపెదన్ మిగుల రాగముఁజేసియెంబులేగతిన్
రాగలహోయబుల్ మనుఁరావోళో? క్రికర వేంకటేశ్వరా! 75

ఉ. భారమునీపర్ణులవలచి భార్యయుంబుత్రుండును సుఖంబులన్
వారకగాంతంబుల మదిసమ్మితి నీశతరంబువ్రాసితిన్
గోరితినింతకాలమునున్ వరిమొక్కని నన్న సౌఖ్యమే
గోరితిగాని వేత్రాకటి గోరఁగలేదుగ వేంకటేశ్వరా! 76

ఉ. భాగ్యవిధానమూర్తివని జన్మలకైతెక భాగ్యంబులకు
యోగ్యులైనార్యువాడనియు నైమగ్నమున భాగ్యునియైనా
భాగ్యవికేమివారివని వాఁగ్గిలు నిన్నుకొల్పుచుండు నా
యోగ్యునిమందిరము హిమమానుషబోధివును వేంకటేశ్వరా!

ఉ. నీకృపచేరిచవిరిముచే భోయించగివేల? యిదియే
నీకృపపెంపుగాంచక గణించెడు వేదాదుభాగ్యమైతెక స
త్పాత్రకటభక్తుముక్తి తనెంచి నిరర్థ భాగ్యునిమంది
స్తోకములై ససాఖ్యములం దూగిగించేయును వేంకటేశ్వరా! 78

ఉ. నాహసన్మత్తిబూని పెంచుచోదనమూసిచించెనందు సం
దేహమునుంచబోక కృపవరిపునునాపయి న్బోచేళిలక
దోహమునేయుబుద్ధి మదిదోచగిసేయకు నెమ్మనమ్ముక
నీహృదియాబ్జమేకొలుతు నిక్కమునుమ్మిది వేంకటేశ్వరా! 79

చ. శతకముపేరుపెట్టి నిగుసంస్తుతిచేసెను భాగ్యమబ్బె, స
మ్మతినిటలై స నీపడిముఁబట్టెను భాగ్యముగాంచినా ప, సం
తతము మదీయజహ్వాసయి నాట్యమునేయుమకై తమందు స
త్ప్రతిభగడించు భాగ్యమలంక సమకూర్పును వేంకటేశ్వరా!

చ. ఎఱిగియెటుంగి కేయిలుల నెన్నితినిన్నిట మూఢభక్తిచే
గరిమనుకట్టబూనినను గావుననాడిగుభార్యల బ్రోవుమా
వరమొకటిమ్మ నాసుతుని వర్ధిలనేయును పెంపుసూర్యమా
సురుచిరిసాఖ్యసంపదలు శోభిలనేయును వేంకటేశ్వరా! 81

చ. చదువదికొంతసిచ్చితివి చాలున నాకది తెన్నుకై తమం
దుడగులు బుద్ధిసిచ్చితివనూనకృపక సులెలాభమొందగా
సదయతనిచ్చినాడవిడబాలును భాగ్యునిసాఖ్యమిచ్చిననీ
వెదకనలోటునాకు గనపించింకెన్నడు వేంకటేశ్వరా! 83

చ. అనుఃపభక్తిత్పరలమైఁ దగునేవలచేయుచుంటి నీ
కుసయతిఁబూని నిన్నెపుడు గోరిభజించుచునుంటి నెమ్మది
బుస భవదీయనామమనఁ బుత్రునఁబిల్చుచునుంటినిచ్చులక
నినుఁగోనియాడుచుంటిఁ గరుణింపుమ నన్నెక వేంకటేశ్వరా!

ఉ. వేయవిధంబులకనిను బహిర్రమనమ్మన గొల్పుచుంటి న
న్నయితిమూలయంచు హిరమూనుచులాలసేయరాడెదయః
హ్యాయమతోడఁ బోడిపెగడియ్య నతీసుతులక సుఖంబుగా
శ్రేయముపేగనాకు దియనెయుము శ్రీకృతి వేంకటేశ్వరా! 84

ఉ. వేడుచునుంటినిన్నఁ గృపపంపునుజాపుమటంచు నాపయక
బోడిపియక సుఖంబును ప్రపూర్ణమిగాడియతోడినెవ్వయే
నాడును నిన్నఁగాడిని మనమ్మన నెవ్వవెఱుంగి; జహ్వాయం
దాడిఁగఁజేయమాభవదిసంతి ప్రసక్తిని వేంకటేశ్వరా! 85

చ. నీయును సంపదిల్గిలిగెఁ వేరుఁడై తమనంచునేర్పు ను
స్థిరలంసాఖ్యసంపదిలచేఁ దులదూఁగెను భగ్యవిచ్చినక
మెరిమెరిసెయఁ బోరినెలు నాకియబ్బినఁబాలునెమ్మదిక
మలవికినిన్నఁగొల్పెదను మాటకమాటక వేంకటేశ్వరా! 86

ఉ. మాటికిమాటికీసంతోషమాంద్యముచేఁగృణీయించుచుండెనా
బోటియు రోగి బాధలకు బూర్తిగిదిక్కె సుఖంబులేదు; యిం
కేటిక తీవ్రతంబునుచు నెంతయురోతిడనించనాకు, న
న్నెటికఁబుట్టఁజేసితో గ్రహింపఁగ నేరెను వేంకటేశ్వరా! 87

ఉ. గెలుచునుంటిఁగాలమెటొ కిమ్మనకుండ శరీరబాధక
మంటలు నెట్టుచుండెఁ గృపమాపయిఁజూపఁగరాదో; మంటిక
గంటికినేక భారీలోలుకక బ్రహ్మహింసచు బాష్పపూరిమలే;
బంటును బాపఁగాఁడిగదా సారసలోచన వేంకటేశ్వరా! 88

ఉ. పంచమనేత్రమొకటి భారతమంతయు బూర్తిచేసితిన్
మంచిఫలమునకెతని మాన లభించునటన్నయాశతో
నెంచుచున్నవారిమును నెంతయు భక్తివికాసమొదఁగాఁ
లెంచియు జెప్పజేసి యిటువీడఁగన్వాయమే? వేంకటేశ్వరా! 89

ఉ. బమ్మెరపోతరాజకృత భాగవతంబు మనీయభార్యతా
నెమ్మొయిభక్తిభావములు హెచ్చఁగఁగ్రెన్దఁ బడించెనంతయున్
సమ్మకముందినీయెడ సనారతియున్ భజించుచుండె, నా
భక్తమొలుపొప్పిపోచెదవో యార్జివలంపును వేంకటేశ్వరా!

చ. తిరుపతివేంకటేశ కనిగీరులగ్రంథము లెన్నియొనఁగో
కరమచరక్తి బూరి తమకంబుల భక్తిబహుచిరాడ నే
మహిమ్యసంహసత్కవి సమంచిత గ్రంథములన్ బహించి నా
నురకవిశేషభక్తమొను నోడగనీశ్వర వేంకటేశ్వరా! 91

ఉ. మారిని నీపదాబ్జములె మాతనిచ్చలుగొల్పుచుండు ని
న్నేసయభక్తిభావముల నెంతయు నాత్మస్మరించుచుండె స
న్మానములిచ్చుమంచు నిను మాటికిఁగోరిమగాని సౌఖ్యమే
తాఁదికోర్కెలూరిఁగ సదామరిగోరెను వేంకటేశ్వరా! 92

చ. గొలిచితిఁబడ్యహంబునఁ గోరికలీకనెత్తుకట్లు నిన్
గొలిచితిభక్తిభావములు గూర్చి సతీసుతులగు సుఖంబుగా
నిలిచెదవంచుమిదుకృప నిక్కముగాఁదయచేయించు మీ
క్కిలియగు యాశలన్ దగులకే నినుఁగొల్పతి వేంకటేశ్వరా!

ఉ. నిద్దురలేగు నాతిరి గణించిర నొక్కక్షణంబునైన నా
వద్దకువచ్చి నాసుతుండు వల్చిలనేప్పుచునుండుబాధచే
ముద్దియమున్ పిహిసముసమున్ను మునును నిట్లుఁగోరమా
వదలకూర్చురాయును; వారకపోవును వేంకటేశ్వరా! 94

ఉ. పద్మములొరచింపఁగ శుభంబగునంచు లిఖించినాడనే
గద్దమవ్రాయఁజేల్లు శతకంబులచించి స్తుతించితిన్ గడున్
పృథ్వీమృగాఁగ నీకథలనేపలుమాలు విశేషభక్తితో
సద్యశ్రమన్ వహించెడు బ్రహ్మానందగుమ వేంకటేశ్వరా! 95

చ. చదువడికొంచెమాట నినునన్నతిజేయ దొసంగులుంచు, నే
సదిగ్రహించియున్ మిగుల హర్షమతో నినుఁగోరినంపున్
చెద దొసగుల్ ప్రమాదమునజెందిననీపది లెక్కనేయకే
సదిమలప్రేమజూతునని సాగితినిట్టుల వేంకటేశ్వరా! 96

చ. శిరుపటవేంకటేశ కవిశ్చరుడచూపిన మార్గమందునే
సరిగిన త్రేమమంచు మనమందున నెంచి రచించినాడ, నీ
శ్వరిస్తుతించి వ్రాసిరిటు వారడినాకునుబంపఁగానదే
తెగుననీపయ్యారచన తెనునఁజేసితి వేంకటేశ్వరా! 97

ఉ. వాటవాసిరో యటులవ్రాసెడు శక్తియలేడునాకు, న
నావరికవారుప్రోచుటను నన్నెద శిష్యునిరీతి నెంచుటన్
వారిపయ్యవహించు నలభక్తియే నన్నిటప్రోత్సహించుటన్
నేరచియించినాడ నిదినిక్కమునమ్ముము వేంకటేశ్వరా! 98

ఉ. వారికృపావిశేషమున వ్రాయఁగజాలితి నానమస్కృతుల్
వారికినిచ్చెదన్ మిగుల భక్తివిప్రమతితోడనామదిన్
వారిస్వరూపమేలిపి వారలె డైవనమానులంచు వి
స్తారముగాభజించెదను సౌఖ్యముఁగాంచఁగ వేంకటేశ్వరా! 99

చ. సరిగుణధాముడై నెలసి భవ్యచరిత్రనుగాంచి ధాత్రీలో
పరిమలనిచ్చువేల్పునుచు భాగ్యవిధానపుమూర్తయంచు ను
స్థితిరీక్తిగాంచుచు బ్రసిద్ధిపహించినవానినెప్పు నే
మరికభజించెదన్ చిలకమఱ్ఱి నృసింహుని వేంకటేశ్వరా! 100

చ. తెలుగునకై తము రచనచేర్చె మూర్ఖముఁ జూపిన నైదన్
దయ్యురీతిఁ జూచి సతతంబు కవిత్వవిశేషధర్మమున్
మనమున కెక్కబోధనలు మాచికిమాత్రికఁ జేసిన న్నుఁ బో
చినయల్ రామరాధకవిసింఘుని గొల్పెన వేంకటేశ్వరా! 101

ఉ. రాజగులక్ష్యరాష్ట్రభువు రాగముమీఁద గారవించి నా
పైఁజులికెన్ దయారసము; వర్ణిలజేయఁగ రత్నమాంబ న
న్నోజగృహవిశేషమున నున్నతనత్సవమందునిల్చి వి
భ్రాంతిభోగభాగ్యమలరన్ దగనిచ్చెను వేంకటేశ్వరా! 102

చ. తనయురీతినన్నద సతంబు ప్రియంబుచుజేసిచూచి, బా
హ్యులనభక్తియుక్గలిగి మన్ననసేయునుఁ బోవుమండె స
ద్వినుతయశంబుగాంచె గుణవిశ్రుతిరాణియనంగ బేరువ
చ్చెను సుఖమిచ్చి నన్ను దరిశేర్పును శ్రీపతి వేంకటేశ్వరా!

చ. కొడవచుమాటలేడెపుడు కొల్లపురమ్మున రత్నమాంబనా
కొడవినభాగ్యముచేదినుచు నోడదలిర్ప గుభప్రదమ్ముగా
ముదముననున్నవాడఁ బరిపూర్ణసుఖంబు నొసంగినంతటన్
పదలకనిన్నుఁగొల్పెదను భక్తియుతంబుగ వేంకటేశ్వరా! 104

ఉ. వీక్షవహించివ్రాసెతి నిదేశతకంబు భవవృహాయమ
బ్రేక్షణకోరుచున్నది గ్రహింపును నాసుతుపేమవాక్యమున్
ఈక్షణమే భవత్యృప్తవహించిన భాగ్యముగల్గినేని మే
మక్షయసౌఖ్యసంపదల సందినవారమే వేంకటేశ్వరా! 105

శ్రీమత్పరదేవతామైనమః.

ఆరోగ్య రాజరాజేశ్వరీ శతకము.

ఆరోగ్య రాజరాజేశ్వరీ శతకము.

శా. శ్రీరాక్షాసుని! నీదయాకలనచే డేమంబుచఱజూచి, నా
మీఁద బ్రేమసంబుఁజిల్కి కవనందే భాగ్యమంచిచ్చుటఁ
మోదంబొప్పుచింపఁగల్గితని సంపూర్ణగుణగానీవనా
కాఁకారంబనినమ్మియుంటిఁ గనుమంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 1.

శా. భావంబగుచ నీపవాదములె సంభావించి పూజించి న
ద్యానంబుమన భక్తినిల్పియెదలోఁ దాత్పర్యమేపారంగా
నీచేనగుస్కందైవమంచు మిగులఁ నేనొప్పుఁగామృత్యుదహ
నేనర్తచేయుమను న్నవాడనెపుడు శ్రీరాజరాజేశ్వరీ! 2

శా. ఒక్కొక్కప్పుడు సంస్కృతిఁదగిలి మాయోపాయపాశంబులఁ
ఁజిక్కుల్ చెందుచు మాయలీలలవడిఁ జీకాకులఁజెంది, యే
ఘక్కిఁగానఁగలేని మూఁసులఁగతిఁ బ్రాప్తానితిఁతల్లి! వే
చక్కఁ జేయుమనాదుఁడోవవిధులఁ శాసించి రాజేశ్వరీ! 3

శా. నీవేతల్లివటంచుఁ దండ్రవసుమన్ నీవేగురుండంచు నా
దైవంబంచు సమస్తమంచు నెడఁదఁ నాత్పర్యమొతేనియున్
దైవారంగభటుచుమగటి నెపుడు రక్షింపిప్రాసంగచే.
శ్రీవర్ధిలగఁజేసిసాధ్యమిసుమన్ శ్రీరాజరాజేశ్వరీ! 4

శా. నిన్నే నెమ్మనమందునిల్చి సతమున్ నేర్వొప్పఁబూజించి నీ
సాన్నిధ్యంబునుగోరుచుంటిఁ ద్వరలో సంప్రాప్తున్ జేసివే
మన్నింపంగదె నాదొసంగులను సంభావించి లాలించుచున్
విన్నాణంబగు నీపదాబ్జభజనంబేసేతు రాజేశ్వరీ! 5

శా. మాయాలీలలఁజిక్కి లేశమును నీమాటన్ స్మరింపంగలే
దాయాసంబునుజెందుచుంటివినుమంబా! ధైర్యముమాటనా
కాయంబందునలేదు వేరుగతియున్ గన్పింపదాయో లస
చ్ఛేయః ప్రాప్తినొసంగిపోవఁగదవే శ్రీరాజరాజేశ్వరీ! 6

శా. సారాసారివివేకమున్ దెలియఁగా సామర్థ్యములేదు వి
స్తారంబై నయశంబుగాంచనయితే ధర్మంబుఁజేయంగలే
దాహుఁప్రభఁగాంచనైతి మనమందానందమున్ లేదు తి
ల్లీ! రాణించెమజీవితంబొసఁగుమా శ్రీరాజరాజేశ్వరీ! 7

శా. రాణి వేంకటరత్నమాంబజననిఁ జూర్చించి సాభాగ్యసం
ధానంబందితిలోటులేదెపుడు సంశాసప్రమోదంబుహో
నేనందందగు భాగ్యమిచ్చితివి నిన్నేగొల్తున్లెల్లు, నా
భాగ్యనందంబునుగూర్చుమిలక జగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 8

శా. నేరంబున్నయెడన్ శమించియెటులో నీచేదయన్ బోయి వి
స్తారంబై నకటాక్షధీధతుల నశోంతంబుఁజిల్కంగ ని
న్నారాధింతుమనంబులోన సతి మాహాదంబునందూఁగఁగా
శ్రీరమ్యంబగు సత్పదంబొసఁగుమా శ్రీరాజరాజేశ్వరీ! 9

శా. ప్రార్థనంబున దోషముల్కలిగె సంప్రాప్తించెదాసం మహా
దాఁర్ద్ర్యంబును వ్యాధిగానమదిలో ధైర్యంబునున్ బోయె, నా
ధారంబెద్దియులేదు నీదుకరణాతాత్పర్యమేనాకు శో
భారమ్యంబగు దిక్కు- నీశరణమేప్రాప్తంబు రాజేశ్వరీ! 10

మ. జనసంబంధినదాదినేటిదనుకన్ సంసారమేనమ్మి స
ద్యవితాసౌఖ్యమేశాశ్వతంబనియెడన్ భావించితన్ మూఢతన్
నినుసజ్జాచముచే స్మరింపనయితన్ నేరంబునై పంగదే
యనురాగంబునఁజూడరాడె? జగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 11

శా. నేనెల్లప్పు విరాగమార్గమున సంధింతున్ గదానెమ్మదిన్
నేనెల్లప్పువికాసబీజములె సంధింతున్ గదాయిప్పు సౌ
ఖ్యాసందంబును గల్గఁకుండుటకునంబా! కారణంబెద్ది? ని
న్నెనెంతేని భజించుచుంటిమిదిలో నెవ్వేళ రాజేశ్వరీ! 12

మ. చదువన్ లేదల వేదశాస్త్రములు సతానిగత్యమాలేదు, నీ
పదపద్మంబులెనమ్మినాఁడ సుగుణప్రాప్త బెటోకూర్చి న
న్నెదప్రాప్తిపంగదపమ్మనాదొసఁగుమన్నింపన్ గదమ్మా! మునుల్
వెదకంలేనిలనత్పదంబిమ మ దేవీ! రాజరాజేశ్వరీ! 13

మ. తపముల్ చేసెడిశక్తిలేదు మదిలో దార్ధ్యంబులేదెంతయున్
జపముల్ చేయఁగ దానధర్మగుణముల్ సల్పంబ్రయత్నింపఁగా
నిపుడేమనాను ధనంబులేని కలనన్ హింసింపఁగారాదు యే
విపరీతంబగు తోవఁబోనిపదమే వీక్షింతు రాజేశ్వరీ! 14

మ. జనసంబంధుట జ్ఞానమందుటయు సంసారంబునందుంట సం
దనులంగాంచుట పెద్దచేయుటయు విద్యాబుద్ధులన్ జెప్పటన్
ధనమార్జించుట పెండ్లిసేయుట యిటే ధర్మంబునేగున్ గదా
నినుఁగొల్పిందగుకాలమేది? చెపుమా నిక్కంబు రాజేశ్వరీ! 15

మ. నినుఁగొల్పిం సుఖమందఁగాఁగలరు నిన్నేనమ్మిసౌభాగ్య సా
ధనముల్ గాంతురు ధర్మమార్గవిధులన్ దధ్యంబుగాఁగల్గు, నె
మ్మనమందున్ నినుఁబూజచేసినయెడం బ్రాప్తింపదేముక్తి; నీ
చనువున్ గల్గినవేళలందున సమస్తంబుండు రాజేశ్వరీ! 16

శా. ఇల్లుగట్టిచెుకండు సౌధమును నిర్మించి బరుండు సుసం
పల్లాభంబునుబొంది వార్షమును గూర్చుబాచుచుదీనరుత్
కొల్లల్ గాగ ధనంబు గూర్చుమరుగా కుషీంభరాధంబుకై
తల్లి! నీపదనుందు జేర్చదగదా? ధ్యానింతు రాజేశ్వరీ! 17

శా. ఆచారమ్ములుమంటగల్పి కులధర్మాచారమురోసి దు
ర్గీచాతుర్యబలవృద్ధుని తగవందేకాలము బుచ్చుచు
నీచాతుర్యగుణధర్మముల విడుచుచు స్వేచ్ఛావిహారాత్ములై
యేవోలుగనరాచిదేమిరసమో? హీనంబు రాజేశ్వరీ! 18

శా. వాదంబందునగాలము గడపి సద్వాక్కు విసర్జించి స
మ్మోదంబు గనలేకధర్మవిధుల బోనాడిమూఢాత్ములై
యీధాత్రి నశియించిపోవుదురుగా యేమిగనె లేకయే
వాదంబు సలుపంగఁబోను జగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 19

మ. మురులు ధర్మపరుల విశుద్ధచరితుల పుణ్యాత్ములు జ్ఞానులు
గనఁగాలేనిభవత్పదాబ్జమెబులే గాక్షింపఁగానేర్తు? నో
జననీ! మూఢుడ జ్ఞానహీనుడను సత్సంగత్యము లేనట్లు
ను నీపాదములబట్టి నాడ గుణమెన్న జూచు రాజేశ్వరీ! 20

శా. శ్రీలగాంతివహించు నీపదముల సేవించుచుండంగ న
న్నేలా? మాటికిమాటిమాటికిని రక్షింప బ్రయత్నింపవో
బాలరాత్నమ! నీవదిక్కునును నిభావించు నెల్లప్పుడు
మేలందందగు సత్కృపాకలన నన్నేలంగదే ముక్తికెద! 21

శా. ఏపాండిత్యములేదునాకు మనమందీనాచునంతోష మెం
తోపుట్ట రచింపంపగల్గితని నోహాసీనహాయంబుచే
లోపంబున్నయెడ శమించినను నీవోజేర్చి రక్షింపవే
ప్రొద్దె యిందున నును నుద్రి జగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 22

మ. జననంబందినదానికీ ఫలము కానంతై ననేపొందలే
దనిలోఁగుంచుచునున్నవాడ జననీ! వ్యామోహమగుండైనై
తిని సేపాదమువట్టిచెప్పితిగదా తీవ్రబెటోపోయెగా
న నిదానంబున నిన్నుఁగొల్తునెపుడు నాయందునీవుండుమా.

మ. భవదత్యంత కృపాకటాక్షకలనాభాగ్యంబుచే తల్లిరో!
కవితాధోరణికింతనాకు దొరకంగానద్దియాధారమం
చెవియో పద్యములల్లుచుంటి బొరపాల్లెన్నేనివోర్లుంగదా
యవిలోనెంచక మంచిభాషములునాకబ్బు బ్రసాదింపుమా.

మ. కరుణలోననహించి మంచిపనులక గావింపలేదెప్పు మే
లరయంగాదగు నీమనామమును జిహ్వోనేస్మరింపంగనై
తి, రిసోత్పాదకమెప్పు నీవలననేతీపాకునంచేసహా
యముగఁజాలని మందభాగ్యుడను తల్లీ! రాజరాజేశ్వరీ! 25

మ. తలఁపక గుండెలు రుట్లుమంచునదరు ధర్మంబులకద్రోసిరాఁ
గలసౌఖ్యంబుల కుబ్బుచుందునకటా! కష్టంబులేగల్గువే
ళల డెందంబటుడ్లిపోవునమతక లాలించు భావంబునే
నిలఁగాంచక నమకూర్చిపోవఁగదవే యెల్లప్పు రాజేశ్వరీ! 26

మ. సతులుక బుత్రులు బంధుమిత్రులును సంసారంబులెంచంగళా
శ్వతమా? పాణిములుండుదాకధనసద్భాగ్యంబులకగాంచఁగా
నతిమోదమ్మున దేవులాడి తమవారంచెంత్రు; పాణింబువో
వుతటిక గష్టమువచ్చువేళ నొకచూపుకజూప రెవ్వరలుక.

మ. జగతికబుణ్యముదెచ్చుకీర్తి ధనముక సంపాదనక సేయలే
దు, గణింపందగు పుణ్యకార్యతతులక దొరంపునద్భక్తితో
తగుసల్లేనొనరింపనై తి నకటా! ధర్మంబుఁబోనాడితిక
దెగులకగాంచితి సత్యముకనుడివితిక నీతోడ రాజేశ్వరీ! 27

మ. చదువక లేచొకధర్మశాస్త్రమయినక సాంతంబుగాశ్రద్ధతో
విదితంబౌనటునీపదాబ్జముల నేవింపంగలేదెంతయుక
మదమాత్సర్యములందుఁ జిక్కువడి నేమంబేమియుకలేక నీ
పదయుగ్మంబుచుట్టినాఁడఁ గరుణింపకరాదె రాజేశ్వరీ! 29

మ. జనసంబెత్తినవాదినేటివడకుక సంసారమే శాశ్వతం
బని కాంతారతియేసుఖంబని ధనంబార్జించుటే గొప్పటం
చునెడక మూఢతగాంచిపూనితిసటుల్ నోహరనిన్నిపు భ
క్తిదానంబుననే స్మరింతుననుర క్తిజూపు రాజేశ్వరీ! 30

శా. నీవేదిక్కనిగొల్చుచుంటినెడఁడక నిక్కంబుగానమ్మి న
ద్భావంబుల్ దసరార భక్తికలనా తాత్పర్యముకబూని నా
దైవంబీవనుచుక సదాతలఁచెడక ధర్మాచరక్తి భవ
త్యేవాభాగ్యములిచ్చి పోవఁగదవే శ్రీరాజరాజేశ్వరీ! 31

మ. తనువేశాశ్వతమంచునెంచి ధనకాంతామోహమందుక దగు
బొని సత్కార్యములూచరింపసయితిక లోభక్తిభావంబునక
నినునెప్పుక స్మరియింపనై తినకటా! నీనామమేదిక్కటం
చునెడక భావనసేతుఁబోవఁగదవే శోధించి రాజేశ్వరీ! 32

శా. పాకట్యంబగు భక్తినికొలిచి సద్భావంబులుప్పొంగఁ నీ
వేకా! దిక్కనినమ్మినాఁడమిగులక హృద్విధినీరూపమ
స్తోకంబైన ప్రియంబుదాల్చిత్వరతోఁజూపంగఁబ్రార్థించెడక
నీకారుణ్యమునాపయిక బటపుమా నన్నెంతు రాజేశ్వరీ! 33

శా. తల్లీ! నీకృపనాపయిక బటపుమా తాత్పర్యమేపార నా
యుల్లంబుదున నిన్నుఁబేర్కొనుచు నోహరకజపంబెప్పు శో
భిల్లంజేయుచు భక్తిమైసతము సంప్రీతికవిలోకించి సం
పల్లిలావిభవంబుతోఁ గొలిచితిక భక్తుండ రాజేశ్వరీ! 34

మ. కలకాలంబొకరీతినేగుమనుచు గారుణ్యమున్ వీడి, నా
తలపై భారమువెట్టితో నుతిసతీ తాత్పర్యమందున్ మహీ
తలమందున్ జననంబువర్జమగుటన్ ధర్మంబె? నీపాదముల్
గొలువగల్గు ఫలంబునగతిని నాకుగూడు రాజేశ్వరీ! 35

మ. సనునీమానసమందునుంచి తగు విన్నాణంబుదై వారఃగ
న్లొని దీర్ఘాయువోసంగి భాగ్యమలరన్ గూర్పంగమేల్చేసి నా
యనుగున్ బుత్రునిబోచినాసతికిఁ బూర్ణారోగ్యమీయంగఁగ
ల్పసనేయంగదె సత్కృపాకలననిన్ భావింతు రాజేశ్వరీ! 36

మ. మతిమంతుండనుగాను యుక్తియును సమ్మార్జింపలేదెంతయున్
సతతమ్మున్ నినుభక్తిగొల్చుటకునై శక్తి శక్తియున్ లేదు న
న్నతిప్రేమగరుణింపరాదె? జననీ! యానందముగూర్చి న
మ్మతిరక్షించినగాని లభ్యమగునే? భక్తిప్రభావోన్నతుల్. 37

మ. కలకాలంబును ప్రేమమూనుచు లసత్కారుణ్యభావంబుచన్
దలపింపన్ దగురీతిఁబోవుమ కృపాతాత్పర్యమున్ దాల్చి నా
వలనన్ నేరములున్నఁబోవఁదగదా? వారింపఁగాఁజెల్లదా?
ఫలసంపత్తినిఁగూర్చి సౌఖ్యములిడన్ బ్రార్థింతు రాజేశ్వరీ! 38

మ. అపరాధంబులుపెక్కుచేసితిని నీసావితంబునందింత ని
ష్కపటత్వంబునహించి పుత్రునివలెన్ గానాడిపోవంగదే:
చపలత్వంబు త్యజింపఁజేసివిదపన్ జ్ఞానాన్నికల్పించియే
విపరీతంబునుబొందకుండ జననీ! పేర్కొననుజూచుమా. 39

శా. విశ్వంబంతకునీవకర్తృవనుచున్ విన్నాణమేపారఁగా
విశ్వాసంబుననిన్నుఁగొల్చినయెడన్ బేర్కిన్ మహాత్మాహులై
యైశ్వర్యంబునఁదూఁగుచుండ్రుసతమాప్తోమింబునందూఁగియో
శశ్వస్థుంగిదివ్యరూప! జననీ! శక్త్యంబ! రాజేశ్వరీ! 40

మ. ధనమన్న యశమన్న భాగ్యమనిన ధన్యుడయ్యారంభ మ
న్ననుదానంబనిన తపంబనిన బుణ్యంబన్న దీర్ఘంబుల
న్నను సాహాయ్యమన గుణంబనిన నీనామంబటంచు న్రతం
బునభక్తి భజించుచుంటి జననీ! మోక్షంబునీయంగ దే.

మ. సకలముద్ద్యజించి నీపదముగాంక్ష జేసి యెక్కలము
వికలంబై నమనంబువీడిగొలుతు వేవేగమోక్షార్థుల
సుకవిత్వంబునొసంగి సత్కృపఁబున సూత్రించిరిక్షింపుమా
సకిన్ బుత్రునిబోవుమాసవయత శాసించి రాజేశ్వరీ! 42

మ. ధనమార్జించుట గొప్పయంచునతము ధర్మంబునత్యవ్రవ
ర్తనమువీడి ధనాశలోదగులుచు బాంబుకర్మంబున
దనవర్ణాశ్రమమార్గముల్ విడుచుట ధర్మంబటంచెంచి ని
న్ననయంబు భజించుచుంటి జగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ!

మ. అనయంబు విషయంబులందమనమందాసల్ పిసాళించి న
జ్జనసాంగత్యమువీడి ధర్మగుణము సత్యంబును రోసి దు
ర్జనసాంగత్యమే కాంక్షచేసి తిరుగరాడెట్లు సంతృప్త వ
ర్తనమందు జరియించుబుద్ధి సమకూర్పరాదే? రాజేశ్వరీ!

శా. జ్ఞానంబెంతయులేదు వేదగుణము శాస్త్రంబులు నేర్వలే
దానందంబగు బ్రహ్మహాపమయిన న్నావంతంబునంచెంచెనొ
తోనింద్యంబగు ఘోరకార్యముల నెన్నోసల్పినాడ ననుజ
జ్ఞానంబందగజేసిపోవడగదా? జ్ఞానాంబ! రాజేశ్వరీ! 45

శా. అంబా! నీకరుణాకలాక్షమెదలో నాశింతు నెక్కలమం
దుంబాటింతు భవత్పదాంబుజమె నన్నుం ధన్యునిజేసెనం
చుం బాల్యంబుననుండినిన్నెగొలువ జొబ్బిల్లునాకోర్కె; సౌ
ఖ్యంబందందగు భాగ్యమిచ్చికనుమంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 46

మ. కలలందై సరు సీన్వరూపమునె యెక్కలంబుఁగాఁగ్గింతు ధీ
బలమియ్యక ననుబోవరాడె; సుఖసౌభాగ్యంబునేఁగాంచున
త్కళలకజిమ్మి కృపారసంబుఁజిలుకఁగ నేమిబోటుండు? భ
క్తులకేలేనిఫలంబె వాగికయిజేకూర్పంగ? రాజేశ్వరీ! 47

శా. సంసారంబుతీసిచమంచెఱిగియున్ జ్ఞానస్వరూపాత్ములే
సంసారంబుచూయగోముచుగుచున్ జాలించుకోలేక ప్ర
ధ్వంసాభావమునందు మూఢులగతిన్ ధన్యుఁబోనాడియే
హింసక చేయుటకై న జంకరుకదా? యిట్లేల? రాజేశ్వరీ! 48

మ. ఇలువేల్పుంచును నిన్నుఁబట్టితిని నన్నేదాఱిరగ్గించెదో?
బలమియ్యక యశమియ్యభాగ్యతతులక బ్రాప్తింపఁగానియ్యని
చ్చలునేనించెద నీపదాబ్జమెలమిన్ సామర్థ్యముకబూని, నీ
కళయే యేడ్గడయంచుఁగొల్తునెపుడు గాఁగ్గించి రాజేశ్వరీ!

మ. నినునేరమ్మిసదాది సర్వసుఖమున్ నేర్చుక యశంబున్ ధనం
బును భాగ్యంబును డివ్యభోగ తతులున్ మోదంబుఁ
[బూద్యత్వమున్
ఘనమాతెల్వి కవిత్వసంపదలు వేడ్కఁగూర్చి రిక్షించినా
వనినేనెంచెద నాత్మలోనజగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 50

శా. పోరబ్ధంబనితప్పదెన్నఁకి నీప్రాపులభింపంగద
ద్భారంబంతయుఁబోవు సౌఖ్యతతులున్ బ్రాప్తించునీపై నిఁనా
ధారంబుంచితి నీయచుజ్ఞ నెపుడు దాటఁబ్రయత్నింపనా
నేరంబులే శమియించి పోవుమననున్ శ్రీరాజరాజేశ్వరీ! 51

మ. చిరకాలంబుననుండి నెమ్మనములో శ్రేయంబటంచెంచి నీ
దరణారాధనసల్పుచుంటి సతమున్ సౌఖ్యంపువారాళిలో
దిరుగఁజేయుమ నీపదాబ్జముగమందెల్పుమాయంబ! న
త్వంమే మోక్షవిధానమిచ్చిమనుషన్ దప్పేయి! రాజేశ్వరీ! 52

శా. అంబా! నీవిలువేల్పుచందు మనమందానందముబూని ని
 న్నుంబూర్జులగు మానసంబున భజింతుగాదె సద్భక్తిమ
 మ్ముంబోషింపకలేరదమ్మనతిమ్ముక్ మొక్కించున్నాముమా
 కుంబూర్జాయనొసంగరాదె? రసముగొప్పించి రాజేశ్వరీ! 53

శా. మోదంబొప్పు భవత్పదాబ్జయుగమే మోక్షంబునియ్యంగ నా
 దాదై స్వంబులుమాన్వి నీదుశృపయందక్షిణాలుసంచెంచి ని
 న్నేదై వారభజించుచుంటినెపుడు హెచ్చైచనద్భక్తితో
 భేదంబుకలుగియింపకంక యనురక్తిజూడు రాజేశ్వరీ! 54

శా. ఎన్నంజాలుదుసేపదాబ్జయుగమే యెన్నాళ్ళకై సన్సనుక
 మన్నింపగాదెమాటిమాటికిని బ్రహ్మాసంహితానీదు వే
 రెన్నజాలు మదీయతిహ్వ; యెటులోయేలంగదేమమ్ము నీ
 కన్నదిక్కుమరేది? సత్కృపయుఁబల్కరాదె? రాజేశ్వరీ!

శా. నానంశంబుసకీవువేల్పుననుచుక నావారుసద్భక్తులుక
 దై వారకభజియింతునిన్న సతిముక ధర్మానురక్తిధరిం
 చీవేపోవగ లేనికాలముల యందెవ్వారు దిక్కొదురో
 పోవంజెప్పుమ ధర్మమార్గవిధులక బూజింతు రాజేశ్వరీ! 55

మ. భయమొక్కింతయులేకనిన్నెపుడునాస్వాంతరబునందుంచి, మేల్
 నయభక్తుల్ ప్రచురింపజేసికొలుతుక లక్ష్మ్యంబురూపించి ని
 శ్చయమిసంగతిసన్నెటోమనుపుమాసౌఖ్యంబులక గూర్చిబల్
 జయమందందగు భాగ్యమిచ్చి దయతోజూముండ! రాజేశ్వరీ!

మ. వనితాసంగమమోక్షమంచు నెనలో భావించిమూఢుండనై
 జననీ! నిన్నుభజింపలేదెపుడు సత్సంగత్యముజేయలే
 దనయంబుక దగుకాంతితోడ సుతసత్యానందమత్తుండనై
 వినయంబొప్పవచించినాడ నిజముకేరొంటి రాజేశ్వరీ! 58

మ. జయమందగలనంచు బుద్ధికలనా సామర్థ్యమున్నంత నీ
పయిభక్తిక బ్రకటించినిన్నెదను సంభావించుచుంటిక బరా
జయముగూర్చు నేనొనర్చుపనులక జ్ఞానాంబ! చిద్రూపిణీ!
భయభక్తిక నిమగ్నంబుచుంటి జగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ!

శా. ఎన్నోనోములునోచినాడ ధరయందెన్నో న్రతంబుల్ నయం
బెన్నోనల్పితి దానధర్మగుణమందెంతేని యానక్తిని
కెన్నోచేసితి నీపదాబ్జయుగమయేపారు సద్భక్తితో
నెన్నంజాలుదు నెల్లవేళలను నిన్నేనమ్మి రాజేశ్వరీ! 60

శా. స్వాంతంబందుననిన్నునమ్మిగొలుతుక శాంతంబునియ్యంగదే
సంతాపంబునుజెందకుండమిగులక సౌఖ్యంబుగాంఠించి ని
న్నంతోభక్తిమెయిక భజించెదనదా, యీబీదభక్తుక వెనక
జింతల్ మాన్పుచునెట్లా పోవదగదా? శ్రీరాజరాజేశ్వరీ! 61

శా. ఆయుర్దాయమునిమ్మటంచు నినునేనాశింపలేడెపు నే
యాయాసంబునులేని జీవితమునందాసల్ పిసాళించి మ
జ్జాయాపుత్రులగూడి నీదుపదముక సద్భక్తితోగొల్పితిక
నాయంబిచ్చి కృపాశీతాక్షగరిమక నజ్జూడు రాజేశ్వరీ! 62

శా. నిన్నేనమ్మిచరించుచుంటి నెడఁడక నిన్నేభజింతుకనదా
నిన్నేనేస్మరియింతు నిన్నెనయమక నేర్వొప్పబూజించెడక
నిన్నుకనమ్మినవారికెట్టిభయమక సిద్ధింపదెవ్వేళలక
నిన్నుకనమ్మనివారికెప్పు భయమక జేకూరు రాజేశ్వరీ! 63

మ. శతకంబుక రచియింపబూనితి నెటో సామర్థ్యమున్నంత న
మృతితోవందనముల్ గ్రహించి కరుణింపకరాదే? యొక్కీతని
న్నైభక్తిక భజించుచుంట నిజమైనక నీడయకనేగజ
ల్కి లదానందరసాబ్ధితోదనువుమా ప్రేమించి రాజేశ్వరీ! 64

శా. పద్మమ్మల్ రచియించినాడ నెటులో పౌరభగర్మక్షయం
బిద్దానా సమకూరునంచు సుఖమందిచ్చుల్ పినాళించి నీ
యొద్దా వ్రాలితి నెట్లుపోచెదవా? ప్రత్యూహంబులకా బాపినా
ముద్దా దీర్చిక్షమించిపోవదగదా? మోక్షార్థి రాజేశ్వరీ! 65

శా. నీకారుణ్యముమాపయి జలికినకా నీకేమిలోటుండు? న
స్తోక బై తనరారు సౌఖ్యతతులందుకా దూఁగఁగాఁజేసి న
తృప్తికట్యంబగు కీర్తికాంక్షకలనాభాగ్యంబుఁజేబట్టఁగా
వీరకా బాలనచేసిపోవదగదా? వేవేగ రాజేశ్వరీ! 66

శా. అమ్మా! నిన్నెదనమ్మినదుపదమేనందం బ్రయత్నింతుఁ బా
పమ్ము నాశముఁజేసిరోగభయముకా బాపంగదే? నిత్యసా
ఖ్యమ్ము గూర్చుమవేగ మోక్షతతులకల్పించి రక్షింపుమా
మమ్ము నీపదమంచునిల్పి జగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 67

శా. అంబా! నీదగుమాచులీలలెఱుంగకా స్వాంతంబునందెంతోనే
మంబుకాజొన్ని భజించుయోగికయినకా మల్లాడినకాగాని శ
క్యంబుకాదరునేళలందు నెటులేనందకా బ్రయత్నింతు? మో
క్షంబీవేసమకూర్చుగావలెనుమా శక్త్యంబ! రాజేశ్వరీ! 68

శా. పక్షంబుల్ తెగిపడ్డపక్షికరణికా బ్రాల్యాలియున్నాడ నీ
శిక్షాసూత్రముచాలునింక నయినకా షేమంబునకాజూచినకా
రక్షింపంవలె నీకటాక్షతతులకా నాపై నిల్పుంగదే
వీక్షింపంగదే సౌఖ్యమిచ్చిమిగులకా బ్రేమించి రాజేశ్వరీ! 69

శా. నీరూపంబుదలంతునేనెపుడు నిన్నే ధ్యాసముకాసేతు దై
వారకాగాగల భక్తియుక్తితతులకా భాసిల్లఁగాఁజేసినకా
నీరకముంచిన పాలముంచినను నిన్నేసమ్మతికా తల్లి! నా
భారంబీవే భరింపఁగావలయునంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 70

శా. నీపేరుంచెద నాదుబిడ్డలకు నిన్నేనమ్మినాఁడఁజూచి
నాపై నీకరుణాకటాక్షతతులందఁజేయుమో తల్లిరో!
నీప్రాప్తుఁగనలేనిజీవితమునందే సౌఖ్యమబ్బున్? వెనక
పాపంబున్ సరియింపఁజేసి కనుమా, జ్ఞానాంబ! రాజేశ్వరీ! 71

శా. ఏవేదంబుఁబఠింపనైతి నెపుడు హృదయంబుగా శాస్త్రబో
ధావిర్భావనిదాసముల్ తెలియలేనైతిఁలవంజేని, నీ
సేవాసక్తియొక్కనాకు దొసఁగుల్ శీఘ్రించి మన్నించి న
న్నీవేరక్షణసేయఁగాఁదగును జూమ్మి! రాజరాజేశ్వరీ! 72

మ. దినముంజిత్తము పల్లవింప భయభక్తిజూపి నీనామమే
మచనంజేయుచునుంటి నెల్లపుడు బ్రహ్మానందముఁబొందఁగా
నినుఁబూజించుచునుంటి నీపదములే నిక్కంబుగానమ్మితిఁ
మనమందుఁగల కోర్కెతీర్చి గనుమంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 73

మ. తనువాబుద్బుదమెంచిచూడ, నిలలో తథ్యంబుగానిల్చినే
ధన్యమైనన్ సిరులన్నశాశ్వతములా? ధాతీతలంబందునే
మనియాశల్ పెనగొందునెమ్మనమునందంబా! నినుఁసమ్మి చే
సినసేవల్ గనుపించునిత్యమచుచున్ శ్రీరాజరాజేశ్వరీ! 74

మ. జనసంబెత్తినవారికెప్పుడయినన్ జావంగధర్మంబునే
జనువారిఁగని దుఃఖమొందనెపుడు సత్యంబుగాఁజెప్పెదే
యనుమానంబుచులేక వారికయి యాయాసంబులఁజెందుటల్
చెనఁటల్ చేసెను మార్గమిద్ది నిజమో శ్రీరాజరాజేశ్వరీ! 75

మ. భవదుఃఖంబులుపాపుమంచుమిగులన్ బ్రార్థించుచుంటిఁ సదా
భవదంఘ్రిస్తుతిఁజేసిజేసి యెటులో పాపంబుదగ్గంబుఁజే
సి, వివేకంబగుమార్గమందరగఁగాఁ జేయంగఁ గారణ్య దృ
ష్టివిశేషంబుచు నాపయిఁబఱపుమా శ్రీరాజరాజేశ్వరీ! 76

మ. మురునేజేసినపాపమెంతగలదో! పుణ్యంబులేదో? లనం
బురు, మోహంధుడనై వివేకవిధులబోనాడితిగదా, యీ
జననంబును దుఃఖముల్ గలుగునే? జ్ఞానమ్ముతోనిన్నుఁగొ
ల్పి, నయంబందగజేయుమింకనయింక శ్రీరాజరాజేశ్వరీ! 77

మ. నిగమాద్ధంబునున్నేనై తిలపుమక నిన్నేరుబూపించి మొ
క్కంగ లేదెట్లనికొనమొననయితిగదా లంబుధర్మంబునం
దగన్బ్రహ్మతాపనై తినిపువో తల్లీ! నిరునమ్మితి
సుగముగల్పనసేయుమానదయత శోభిల్ల రాజేశ్వరీ! 78

మ. నిరుహృద్విధినిల్పిభక్తితతులక నేర్పొప్పనిమిది, నే
ననయంబు భజియింపమానమగదా, యాలస్యమింకేల? చే
సినపుణ్యంబునకై నమెచ్చి శుభముల్ చేకూర్పరాదా? సుఖం
బునునొందక దసరారునట్లు జగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 79

మ. తిరువెన్నాళ్లుధరాతలంబునయింక దభ్యంబుగానిల్చునో
ననునందాక మహాభయంబుగనకుండజేయుమోతల్లీ! నా
కు, నుపాయంబునుబూపి, యావెనుకనిగొల్తునయంబొప్పజే
సినచిత్తంబుననిల్పిపోవడగదా శ్రీరాజరాజేశ్వరీ! 80

మ. లలితంబైన భవత్పదాబ్జముగముక లక్ష్మ్యంబుతో బట్టి ని
చ్చలుబూజింతునయ మ్మొసంగనిదియే సాక్ష్యంబునిచ్చుగదా
యిలలోసాఖ్యముగాంచు జీవితమునందేగం గటాక్షించియా
వలసిదివ్యపదంబునిమ్ము జగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 81

మ. సతతాచారవిధానధర్మయుత సత్సంగత్యముక సత్యముక
ధృతియుక సూతదయాసరత్వవిధులుక తేజంబునుక దెల్వీయుక
మతియుక శాంతమునోర్పుధ్యానమునుసర్వాప్యప్రకాండంబులం
దతుకజేయుమనాచుబుద్ధిజగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 82

మ. పలుజన్మంబులందును బుట్టతుదకు బాగ్భగవంతుని
బలుపాపంబులజేసిపై నయమును బాధింపఁగానేడ్చినన్
నలుసంతై ననులాభముండదుగదా న్యాయంపుమార్గంబునం
దెలమిఁబోయెదురీతిఁజేయుటకు బాగ్భగవంతునిను దల్లిరో!

మ. పరమంబై రసవత్తరంబునయి సంపత్సారమై శ్రేయమై
నితానందమునై వివిర్భలమునై నిత్యంబునై భవ్యమై
సరిసాబై మధురంబునై నెగను సత్సంబునీపాదమున్
గరమున్ భజియింతు మోక్షపదమున్ గాంక్షించిరాజేశ్వరీ!

మ. ప్రమదంబొప్పుభజింతు నిన్ను నెదలో భక్తిప్రభావమ్ముతో
నమరేంద్రాదులునై ననిఁదెలియలేరన్నన్ మరెవ్వరు, నీ
మముఁజోనిన్నెఱుంగఁజాలుదురు? సామంబందబోధించుచున్
మమునీసత్కరుణాకటాక్షగరిమన్ రక్షింతో? రాజేశ్వరీ! 85

శా. ఆరంభించిరకార్యమున్ పొసఁగునట్లాపందమున్ గూర్చి నా
భాంబంబంతయునెవ్వరై గొనుచు సంభావింపుమమ్మా! భవ
త్కరుణావృత్తవృష్టిజల్పినయెడన్ గార్యంబులిడెను, పా
పైరక్షింపవె నాప్రయత్నములనంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 86

శా. నీపాదస్మరణంబుచూసనెపుడు నిన్నే భజింతున్ పథా
నాపై ప్రేమరసంబుఁజల్కికనుమా నన్నీపుకాపాడి, నా
పాపంబుల్ నశియింపఁజేసి కృపకున్ బాత్రంబుగల్పించుచున్
బాగ్భగవంతునియుద్ధ, జగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 87

శా. దేవి! పాపములేనొనర్చితిని భీతింజెంది నీపాదముల్
సేవింపందలపోసినాడ దొసఁగుల్ శిక్షించిరాపైఁగృహ
పాపిణ్యావృత్తమంతఁజల్కియెడఁదన్ లాలించి రక్షించి పీ
మావిహృత్సరంబునిమ్ము జగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 88

మ. ననుబోషించెమతల్లివీవయసుచున్ నాతండ్రివంచున్ గురుం
డనుచున్ జ్ఞానపదార్థమంచు నిరతంబావందసంధాయివం
చు నెడఁభక్తినిదాల్చినిన్నుఁగొలుతున్ శుద్ధాంతరంగమ్ముతో
ననురక్తివహియింపుమింక జగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 89

శా. తానంబుల్ వ్రతముల్ తపంబులు మహాధర్మంబులున్ దీర్ఘసే
వానిష్ఠానియమంబులై న నొనరింపఁలేదు మూఢాత్ముఁడన్
నానాపాపములేనొనర్చితిని విజ్ఞానంబునున్ లేక నీ
వే, ననోప్పివలెఁజుమా సదయతఁ బ్రేమించి రాజేశ్వరీ! 90

శా. నీకారుణ్యమునాపయిన్ జలికినన్ నిత్యోదయంబందెడఁ
నీకున్ నిశ్చలభక్తిసేవతతులన్ నేర్పొర్పఁగాఁజేసెదన్
నాకోర్కెల్ నెఱవేర్చుమింక దయతో నన్నీపురక్షింపుమా
ప్రాకట్యంబగుసాఖ్యమిమ్మ! జగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 91

మ. త్వరలో నాదగుకోర్కె సత్ఫలమునొందఁజేయుమోతల్లి! న
త్కరుణఁదాల్చిభజింతునిన్ను నెదలోదాత్పర్యమున్ జూపి, న
ద్వరమొక్కండొనఁగఁనుతించి జననీ! ప్రార్థించుచుంటిన్ నిరం
తరమున్ నాపయినీకృపఁజలుకరాదా? రాజరాజేశ్వరీ! 92

శా. ఏసామర్థ్యములేదునాకు నెఱురక్షింపఁ బ్రయత్నింతువో?
యీసంసారముఁగన్నరోతగలుగున్ హేయంబటంచెంచెడఁ
నీసాన్నిధ్యమునిచ్చిసాయమిడి నన్నీవేసతంబున్ వృథా
యాసంబున్ వహియింపకేమనువుమంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 93

శా. సేవితుఁభవదీయపాదయుగమున్ క్షేమంబటంచెంచుచున్
దేవీ! నిన్నెదసమ్మి నాఁడ ననురక్తిజూపి రక్షింపుమా
నీవుండఁ భయముండబోదెవుడు సందేహంబునున్ లేదు త
ల్లి! వైశంబదయఁవహింపఁడగదా? శ్రీరాజరాజేశ్వరీ! 94

శా. నీతో సత్యముఁజెప్పినాఁడనెడఁదన్ నిన్నే జపింతున్ సదా
యోతల్లి! కరుణాకటాక్షమునకున్ యోగ్యున్ననుంజేసి నీ
చేతో విధిఁదలంపరాదె? దొసగుల్ శిక్షించి పోమించి ని
న్నే తాత్ప్ర్యవిధిఁ స్మరింతు నెపుడున్ నేర్పొర్ప రాజేశ్వరీ! 95

శా. నాయందున్ దొసగున్న కాలములయందాఙ్గఁ బ్రవర్తించి, య
న్యాయంబున్ దొలఁగించి న్యాయవిధులన్ నాయందున రింపఁగాఁ
జేయులేకె? మదీప్సితంబుత్వరలో సిద్ధింపనఁబోవరా
దా? యమ్మా! వరమొక్కటిచ్చి జగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ!

మ. ఉదయంబందున లేచి కొల్తునిను నుద్యోగంబునుఁజేసి నా
మదినిన్నే భజియింతు నెల్లపుడు సన్మానించి పూజించి యిం
పొదవఁజూడు మనీకు మొక్కి కైదను బ్రత్యూహంబులందున్ వెతల్
విదళింపఁగదె నీకటాక్షగరిమన్ బ్రేమించి రాజేశ్వరీ! 97

మ. హృదయాంభోజమునందు నిన్నెపుడు ధ్యానింతున్ నయం
[బొప్పగా
విదితంబై సవివేకముగ లిగి నీవేదిక్కటంచెతు నీ
పదమున్ బట్టి భజింతుని శ్చలమతిన్ భావించెదన్ దైవమం
చెదలో నెంచినతంబు మొక్కి కైదను రక్షింపంగ రాజేశ్వరీ! 98

శా. అజ్ఞానంబునఁజేయుదుమ్మృతములెన్నెనఁశమింపఁదగున్
విజ్ఞానంబుచు బోధఁజేయుమెటులో వేవేగరక్షించి, నీ
యాఙ్గఁమిత్రమవాఁడఁగా నుదయతో నాలింపునూ, మామకా
వజ్జల్ సైఁపుమతల్లివోలె జగదంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 99

శా. పెద్దల్ చెప్పిన తోవఁబోయితిని నేవిజ్ఞానమున్ గాంచితిన్
విద్వల్ కొన్ని గ్రహించి యాపయినినున్ నేర్పొదగఁబూనుచున్
దద్దఁగొల్చుచు నున్న వాఁడనతమున్ ధృఢబుఁగాపాడి, నీ
వద్దఁ సంపసియింపఁజేయుమిడిసంబా! రాజరాజేశ్వరీ! 100

మ. అరవిందోత్పలపారిజాత సుమకందాశోక పుష్పంబులన్
వరిలీలగొనితెచ్చి భక్తియు మహాభాగ్యంబుఁజేకూటఁగా
కరపార్శ్వఘటియించి పాదములమొక్కన్ వేగ పూజించెడన్
సిరులన్ సౌఖ్యమునిచ్చి కాపుమమమున్ శ్రీరాజరాజేశ్వరీ! 101

శా. భక్తిగొంచిభజించుచుంటినపుడు భావంబులుహ్లాస, నా
శక్తిజూపితి నీకటాక్షగరిమన్ సత్యంబునేఁజెప్పితిన్
ముక్తిగొంచెడు మార్గమందరుగఁగాబోనిమ్ము మద్బుద్ధి, నా
వ్యక్తి పద్యమువ్రాయుభావమునుమార్పరాదు రాజేశ్వరీ!

శ్రీమత్పరదేశతామ్రసమః.

యోగ్యతాపత్రములు.

కడియము,

తూర్పుగోదావరిల్లా,

15-12-30.

శ్రీ వాఙిపేయయాజుల రామసుబ్బారాయుడు బి.యే. గారిని నేను జాలనాళ్ళ నుండి యెఱుంగుదును. ఈయన రాజమండ్రిలో యల్. టి. కి వచ్చినపుడు వీలైనపుడువచ్చి నావద్ద నిద్యారహస్యముల నభ్యసించుటచే మఱియు విశేషముగా నెఱుంగుదును. అంతకు మున్నీ యన మాకు ఏకలవ్యశిష్యుడయైనను పై కారణముచే ప్రత్యక్షశిష్యుఁ డుకూడనై యున్నాడు. భగవద్గీతావ్యాసంగమొనర్చి యందుఁ జక్కఁ గాఁచు తీర్పుడై బహుమతిని పొందియున్నాడు. విద్యావిషయమున నీ యనకెంత యోగ్యత యున్నదో అంతయు వినయాది సుగుణముల పట్టునను గలదని నేను స్వయముగా నెఱుంగుదును. ఈయనకు జిన్న తనమునుండియు నాంధ్రీకవనముచెప్పు నలవాటుగలదు. అందలి లక్షణరహస్యముల నిటీవలననగా యల్. టి. పరీక్షకువచ్చినపుడు నాయొత్త నభ్యసించెను. ఇటీవల 'వేంకటేశ్వరా' యను మకుటమతోడను, 'రాజేశ్వరీ' యను మకుటమతోడను రెండు శతకములను వ్రాసియు న్నారు. ఇవిరెండును భక్తిసమూహితములై మిక్కిలి భక్తుల కుపయుక్తములుగానున్నవి. ఆంధ్రాగ్ని భాషలలో మంచి ప్రజ్ఞగలిగి యన మానమైన శాంత్యాదిగుణసంపత్తిగలిగి శోభిల్లు నిట్టి యుపాధ్యాయుని గైకొన్న స్కూలుకదృష్టము, వర్ణనీయమని నాముఖ్యాభిప్రాయము.

చెళ్ళుచిళ్ళ వేంకటశాస్త్రి,

శతావధాని.

బ్ర॥ వాఁటిపేయమూజల రామసుబ్బారాయణుగారు. వీరిని నేను జాలకాలమునుండి యెఱుంగుచును. బాల్యమునుండియు వీరు మంచినిడవడికలవారు. సర్వదా విద్యావ్యాసంగముతప్ప వీరికే యితర వ్యాసంగములులేదు. శష్టసడి చదివి పట్టపరీక్షం గృతార్థులగుటయే కాక మంచికవిత్వముచెప్పనేర్చినారు. వీరికవిత్వము మృదుమధురము గానుండును. వీరు విద్యార్థులకు సుబోధకముగా విద్య నభ్యసించఁ జేయఁగలరు. వీరిస్వభావము మంచిది. సత్కులప్రసూతులు. వీరి కాయురారోగ్యభాగ్యములు పరమేశ్వరుఁడచుగ్రహించుగాక.

శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి,

రాజమండ్రి,

3—4—29.

TESTIMONIAL BY CHILAKAMARTY LAKSHMI NARASIMHAM GARU.

I have known Mr. V. Ramasubbarayudu for many years. He is a graduate and underwent training in the Local Teachers' College. He is well versed in Telugu also and can write good poetry. He will be a very useful hand to teach Telugu Composition and Translation for the High School classes in addition to English and History. He is an industrious and intelligent Young man with an excellent character.

RAJAHMUNDRY,)

26—7—27.) Chilakamarty Lakshmi Narasimham.

శ్రీ వాజిపేయయాజుల రామసుబ్బారాయుడు బి.యె. గారు
రచించిన వేంకటేశ్వరశతకము, రాజరాజేశ్వరీశతకమును నేను చూచి
నాడను. కవిత్వము మృదుమధురముగాను, భక్తిరసభరితముగాను,
శాస్త్రాదిరసయుక్తముగాను నున్నది. వీరును శమదమాది గుణసంపత్తి
గలవారు. వీరికి ఈశ్వరుడు ఆయురారోగ్యైశ్వర్యములనునిచ్చుగాత.

కొల్లాపురం, }
19-2-31. }

చక్రవర్తి కవితాస్కరినిహం,
గోపాలాచార్యులు,
శ్రీ జటపోలు సంస్థాన పండితులు.

I am glad to testify to the character and abilities
of Mr. V. Ramasubbarayudu of Kovvur, who had been
my fellow tutor for about a year in the service of the
Zamindar of Teleprole. He is an efficient and earnest
teacher who has always the best interests of his pupils
at his heart. He is a good poet and scholar in Telugu.

His general character leaves nothing to be
desired. I wish him every success in life.

PADMA VILLA, }
Ootacamund, }
19-4-28. }

M. RAMARAO,
Principal Tutor
and Retired Headmaster.

శ్రీమజ్జటపోలు సంఘనాశ్రితులై రాజకీయ విద్యాశాలా
 ప్రధానోపాధ్యాయ పదవి సధిగమించిన వాఙ్మేయయాజుల రామ
 సుబ్బారాయణుగారు అంగ్లవిద్యయందు పట్టభద్రులయ్యును, ఆంధ్ర
 భాషాభిమానులై, బుద్ధివ్రతిభాదులచే నాంధ్రగ్రంథ రచనాసామర్థ్య
 మును సంపాదించిరి. సత్కులప్రసూతులైన వీరికియ్యది కీర్తిదాయ
 కంబైయున్నయది. అందు వీరు రచించిన శ్రీరాజరాజేశ్వరీశతకము,
 శ్రీవేంకటేశ్వరశతకమును నేను స్థానీపులకన్యాయమున చూచితిని.

ఇయ్యవి వీరి ఆస్తికతను భక్తిభావమును వైదుష్యమును వెలి
 బుచ్చుచున్నవనుట పునరుక్తము.

వీరికింగల యాంధ్రభాషాభిమానమును వృద్ధిపఱచి శ్రీ శ్రీ జగ
 దీశ్వరుండు రక్షించుగాక.

వసం సీతారామశాస్త్రి,
 శ్రీ జటపోలుసంఘాన విద్వాంశ.
 25—2—31.

ఆరోగ్య వేంకటేశ్వర శతకము, ఆరోగ్య రాజరాజేశ్వరీ శతకము.

ఇయ్యవి వాజిపేయయాజుల రామసుబ్బారాయుడు బి.యే. గారిచే రచింపఁబడిన గ్రంథములు. స్వకళత్ర పుత్ర భూయిష్టమగు తస్కుటుంబమున కనారోగ్యమేర్పడుటయు, వేంకటేశ్వర రాజరాజేశ్వరీదేవతల సంబోధించుచు నారోగ్యమిండుని చేసిన వేడికోలే యీ శతకద్వయము. ఈయారోగ్యమార్గముకింకవిద్రఘబాపంచాననులగు శతావధాని శ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రిగారిచే బ్రదర్శితము. వారు కుమారునకారోగ్యము తప్పినందులకై చింతిల్లుచుఁ గామేశ్వరీపైఁ గొన్నివందలపద్యములు వ్రాసి తుదకర్చుకు నారోగ్యవంతుని జేసుకొని యుండిరి. ఆరోగ్యకామేశ్వరియను తద్గ్రంథము మాయభివవ సరస్వతి లోనే ప్రచురింపఁబడియున్నది. ఈయారోగ్య వేంకటేశ్వర రాజరాజేశ్వరీశతకముల నావేంకటశాస్త్రిగారే సరిచూచి సదభిప్రాయము గూడ నిచ్చియున్నారు. రామసుబ్బారాయుడుగారి సుగుణగణమును గొనియాడుచు నట్టి మహనీయునిచేతనే సదభిప్రాయ మొనఁగఁబడిన యీశతకములుచాల బాగుగానున్నవని నాయభిప్రాయము తెలుపుట పిష్టవేషణముకాకమానదు. కావున నిట్టి శతకయుగళ సమర్పణమున నైన పరితుష్టితో శ్రీవేంకటేశ్వర రాజరాజేశ్వరీదేవతలు రామసుబ్బారాయుడుగారి కుటుంబమున కారోగ్య భాగ్య మనుగ్రహింతురుగాక యని ప్రార్థించుచు విరిమించుచున్నవాఁడను.

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి,

శతావధాని,

ఎడిటరు అభివవసరస్వతి,

జానపాడు, గుంటూరుజిల్లా.

25—2—31.

NIZAM COLLEGE,
Hyderabad-Deccan.
26—2—1931.

I have known Mr. V. Ramasubbarayudu, B.A. for the last twelve years and had occasion to know him at close quarters. He is a self-made young man of remarkable perseverance and has a great capacity for hard work. His interests are many-sided but his field of specialisation lies in Telugu, Sanskrit and Pali. He is one of the very few Pali Scholars in the Madras Presidency and is a poet in Telugu. It is a great pity that he is not able to make use of his talents in that direction. But I find that he still takes a live interest in these languages and hope that he will have opportunities to make use of his knowledge of these languages. He is a diligent young man of excellent character. I wish him the best success in life.

J. C. KAMESVARA ROW D. S. C.

శ్రీరామసుబ్బారాయుడుగారితో నేను కొల్లాపురమునకు వచ్చి నదిమొదలు చక్కగా పరిచయముగలవాడను. వీరిచే రచియింపంబడిన శ్రీవేంకటేశ్వర రాజరాజేశ్వరీ శతకముల రెండింటిని స్థాలీపులాకన్యాయముగా చూచినాడను. వీరికవితామాధుర్యము, కవిత్వమునందు పారిడీత్యముగలవారే యెఱుంగుదురు. ఇతరులు సాధారణముగా భావింపకూడదు. ఇందుగల భక్తిసాంఖ్యాదులను వినినదిమొదలు మాకుగల యానందమిట్టిదతి వాయుటకు సలవికాదనుట నిస్సందేహము. ఇట్టి సద్భక్తి కవితా వినయాది గుణ పరిపూర్ణులగు యీసుబ్బారాయకృత శతకద్వయ మాచంద్రాగ్రస్థాయిగా ప్రకాశించుగాత.

ఇట్లు కోయల్ కంపౌల్ అడ్జెంట్,
రాజగురు కృష్ణమాచార్యులవారు, విద్వాంస్,
శ్రీ జటపాళిలు సంస్థానం.

25—2—31.

ప్రియత్వరదేవతాయై నమః.

శ్రీగస్త్యుః చి॥ వా॥ గానుసుబ్బారాయుడుగారికి--

అ శీ రా ధ ప ద్మ యు

మ. లలి నిన్నున్ ముతీ నీకశ్రము మహాల్క్ష్మీన్ సుతున్ వేంకట
 శుల సత్యాపణీకశ్య మొప్పెసంగ సంశుద్ధాంతరంగముతోఁ
 జూస మెన్నడు లేని సౌఖ్య విడి నిచ్చున్ గోగమన్నాట ద
 ప్పులకు న్నెట్టి యనుగ్రహించు నల శంభుం డొబయన్ బుత్తులున్
 చెల్లెల్లిల్ల వేంకటశాస్త్రి, శతావధాని
 క డి య ౧.

ప్రియత్వ

అ శీ రా ధ ప ద్మ యు

నీ. మునుగల్గెద్యాయుతంబు నా పివేకంబు
 పంచయమున్ బేర్చితిం గనినయల్లు
 సౌభాగ్యహామిన సహధర్మచాణి
 మున్నహాల్క్ష్మీయం గా ప్పులలని
 వేంకటేశ్వరం డనం బ్ర మనం బని గంటి
 బహుశిషముల మహాధర్మమునోప
 నీ సుమామడు తాన్మితమునిపొయ్యిండై
 బుధుడయు గురుడయు పొనడు గాంచి

అ వా శిష్యయాజనంశ చనంతుండై
 నన్నె వాసిగాంచి చగుగాన
 సుతసతీయుతముగ శుభము నీ కగుగాక
 సుజనగేయ రామ సుబ్బరాయ !

డాక్టరు చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము
 రాజమహేంద్రవరము.

బ్రహ్మశ్రీ వేమూరి విశ్వనాథశర్మ యం. యె. యల్. టి. గారి

అ శ్రీ రామ వ ము

శ్రీయుత రామసుబ్బారాయణుగారు నాకు చిరపరిచితులు
దేహాంగ్యముకొరకు దైవాధానతో తృప్తి చెందెడివా రీకాల
ములో అరుదు. ఇట్టి దైవభక్తిపరవశులగు రామసుబ్బారాయణు
గారిని వారి కుటుంబమును శ్రీ వెంకటేశ్వరస్వామి యవ్యాజప్రేమతో
రక్షించుగాక.

అ శ్రీ రామ వ ము

బ్రహ్మశ్రీ రామసుబ్బారాయణుగారికి

మిత్రమా!

1. కృతులు రాజేశ్వరీ వెంకటేశ్వరశత
కములు, యష్టదర్శితములు గాంధీవాడ
నందు నవనీతకోమలంబై సహించు
నీదు హృదయాంబుజంబె వర్ణితమయ్యెన్ 1
2. తెగకతీరనిరుజులు బాధించునప్పు
డౌషధము తాపచారికింబగునె కాని
దేవతాసేవ యమృతమై దేజ మిచ్చు
దీక్షగలభక్తి శ్రీరామ రక్షసుమ్మ. 2
3. విశ్వమంత్ర యద్యమున గన్పించునట్లు
శతకముల దోచు నీదు సంసారనరణి
తైలి ధారాశమగుచు బేళలత మించు
“సుకవి” వనదగుదువు రామసుబ్బరాయ ! 3
4. సరసజనమాళి “అప్పయశాస్త్రి” గార
లరమణికలేని మా మిత్రుడగుచునుండ
మనకు సౌభాగ్యప్రసూనాధి యెనయులేమి
చోద్యమియ్యెడ నో రామసుబ్బరాయ !

గీ. కలశపాథోధికరణి నిర్మలతవెలసి
యలఘుతరకీర్తి సంపదలావహిల్లి
వాజపేయయాజుల ఘనవంశమెప్పు
డారవి సుధాకరము ధాత్రినతిశయిల్లు.

4

మ. లలితాకారుని నీ కుమారుని మహాలక్ష్మీ ద్వంద్వంగానివి,
ర్మలచిత్తు నిను రామసుబ్బసుకవి బ్రహ్మాతురాజేశ్వరీ,
కలికాలాధిప వేంకటేశ్వరకటాక్ష శ్రీలు లాలించుతన్.
బబు మారోగ్యముదారనంపదలు సౌభాగ్యంబు జేకూర్చుచున్. 5

శ్లో. రా జ శే ఖ రం

కివినివా. అపధానిపంచానన
వైన్ ప్రెసిడెంటు తాలూకాబోసు
ప్రహ్లాదండిబ ముఖ్యసంపాదకులు
ప్రొఫెసరు. కడపజిల్లా.

అ ప్త ర్వా ద ము

1 ఉత్సాహము. వాజపేయయాజు సాన్యవాయ! రామసుబ్బరా
యా! జనార్దనుండు యష్టార్థదేవా లక్ష్మమన్
తేజ మొసంగి మువ్వగలండు దీర్ఘ కాలమవ్వధం
బోజ నీదు ముద్దుతనయునోము వేంకటేశ్వరున్.

ఉ. ఆయురు సేతయకాచు భవనంగనయింకను సంతోగాంచెడిన్
ధీయుతుడొచు నీ సుతుండు తేజరిలంగలవాడు డెందమం
దేయదొబెంగబెట్టుకొని యేలతపించెదవయ్య రామ సు
బ్రాహ్మ! భజింపుమీశ్వరుని రక్షణసేయు భవత్కుటుంబమున్. 2

క. సూచింతు రుగ్రహచారము

చూచి మనీషులు ఫలంబు ఊహిస్తలమం
దాచతురాననుని వినా

యేచతురుండు నిర్ణయించు నిదియిట్లనుచున్.

3

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి, శతావధాని
జానపాడు, గుంటూరుజిల్లా.

I have known Mr. V. Rama Subbarayudu, B.A., for the last twenty years. From my personal knowledge of him, I can testify with confidence that he is a promising young man choke full of life and activity with many noble qualities of head and heart and with remarkable powers of patience and perseverance, which contributed not a little to his success in life, despite many obstacles due to the proverbial dispute between Lakshmi and Saraswati. His conduct and character have uniformly been excellent.

Since he graduated, he cultivated his vernacular to an extent which is amazing, while at the same time, discharging his duties as a teacher in the Jeta-prole Samastanam in a way which won for him the good will and esteem of his pupils and his superiors.

He has lately published "Sri Venkateswara and Raja Rejeswari Satakams," poems exhibiting fine religious fervour and piety of a pathetic soul offering prayers to the deities and brightly written in such an easy, chaste and felicitous style that one cannot grudge the author his meed of praise. They deserve to be widely read by all Bhaktas.

I am hopeful that such a deserving votary of Saraswati will, ere long, win his spurs in the field of Telugu Literature by persevering in the path he has so well chosen.

May God shower his choicest blessings on him

ajahmundry, }
21-4-31 }

P. V. SUBBA RAO, B.A., L.T., B.L.

స్నేహలతా కవితాసంఘ పుష్పము 27.

శ్రీమహాదేవతాస్థానము.

కవితాకాంతావిహారము.

[వికాశాసము.]

గ్రంథకర్త:

కవిజనాంధ్య

వాజపేయియూజల రామసుబ్బారాయణుడు, బి. ఏ.,

హెచ్ మాస్టర్,

శ్రీ లక్ష్మీరాయ బుకింగ్ స్కూలు,

అండ్

ప్రింట్ చేసినది:

స్నేహలతాకవితాసంఘము,

కొల్లూపురం,

శ్రీ జిత్తుర్రోలు సంస్థానం.

1934.

కాపీరైట్ రిజర్వుడ్.

స్నేహలతా కవితాసంఘ పుష్పము 27.

శ్రీమన్మరదేవతామైనను.

క వి తా కాం తా వి హా ర ము.

[ప్రకాశనము.]

గ్రంథకర్త:

కిషిన్హనారాయణ

వాజపేయచూజుల రామసుబ్బారాయణుడు, బి. ఏ.,

హెడ్ మాస్టర్,

శ్రీ లక్ష్మీరాయ నిడిల్ స్కూలు,

అండ్

ప్రెసిడెంట్:

స్నేహలతాకవితాసంఘము,

కొల్లూపురం,

శ్రీ జటప్రోలు సంస్థానం.

శ్రీవైష్ణవ ముద్రాక్షరశాల, పెంటపాడు.

1934.

కాన్స్టెబుల్ రిజర్వుడ్.

శ్రీమత్పురజేవతాయైనమః.

తొలి పలుకు.

పాఠకమహాశయులార !

ప్రతిజీవికిని నిద్రయనునది ముఖ్యము. జీవకోటిపైకి మానవులు విజ్ఞానధనులగుటంజేసి యారోగ్యశాస్త్ర మనుసరించి నిద్ర ప్రధానముగఁ బరిగణింపఁబడుచున్నను ధర్మ మతిక్రమింపక నీతిబుగ్గలవలె నస్థిరమైన యీ ప్రాణమును విద్యుల్లతలవలె క్షణములో మాయమగు భోగభాగ్యములును శాశ్వతములని భ్రమింపక, యుదరపోషణార్థమై పగటికాలమంతయు వ్యావహారిక పరిశ్రమలయందు న్యర్థమగుటం జేసి, మిగిలిన రాత్రిభాగమే పరమార్థసాధకంబగు దైవతారాధనకై వెచ్చింపఁబడవలసినదగుటచే నట్టి సమయమును శక్తికొలది భక్తిమార్గమున వినియోగించుట సర్వవిధముల శ్రేయోదాయకమని నాలభిప్రాయము. రాత్రిభాగము నిశ్శబ్దముగ నుండుటంజేసి కవుల కత్యంతప్రియముగనుండును. జ్ఞాను లిట్టియనకాశమును వృధఁబుచ్చరు.

ఈ చిన్నిగ్రంథము రాత్రిభాగమునం దుత్పత్తి యైనదనియు మహావేశసంభరితాత్ముండనై సరస్వతీసేవకన్న మిన్నయగు ధర్మము మానవులకు లేదని నిరూపించుచు నాశువుగ వ్రాయఁబడినదనియు నా యీవిషయము లన్నియుఁ గవితారసాస్వాదనిపుణు లెఱింగినవే

శా. ప్రాకంభించినదాని నాశుకవితా శ్ర ప్రవీణ్య మేపారంగా
 నారాయంచు నుతించుచందము ననా శ్ర యాసంబుగా నిద్రి శృం
 గారప్రక్రియఁ జెప్ప బుద్ధిగరిమన్ శ్ర గల్పించినా విట్టులే
 కారుణ్యంబున నన్నుఁబ్రోవు మెపుడున్ శ్రగో! పరాదేవతా!

ఇట్లు, బుధజనవిధేయుఁడు,
 రామసుబ్బారాయఁడు, పి. ఏ.,

శ్రీమత్స్వరదేవతాయై నమః.

ఆ శీ ర్వా ద ము.

—*—

శా. శ్రీమత్కీర్తనపురంపు రాజ్యరమవాసికమీరఁ బాలింపుచున్
శ్రీమంతంబగు కీర్తికిన్ నెలవునై । నెల్వొందు రత్నాంబ న
తేమనానకటాక్ష సీతాబుచున్ । దీపింప న్నబ్రోచు వి
ద్యామాన్యండసమందు శేషగిరిరామా! లోలులేదెందున్. 1

శా. శ్రీరాజ్జమణి గత్నమాంబక కృపన్ । జెన్నాదు కొల్లాపుర
శ్రీరాజ్యంబున నున్న వారమగుటన్ । స్నేహంబుదై వార నెం
తోరాజ్యలెడు భక్తిభావములు నీ । కొప్పారె నా పట్టునన్
బ్రాంభంబులు వృద్ధిజెందవె ధరన్ । మైత్రీప్రభావోన్నతిన్. 2

శా. తాతయుఁ నలక్షియున్ జనినదానింబట్టి మహోదయస్థునన్
ఖ్యాతిగడించు సత్కృతు లనంశముగాఁ బొనరించుచుండుటన్
నీతికి లక్షణంబునుచు । నీవటు సజ్జనమార్గవ ర్తిన్
భూతలమందు మించగల । భూరియశమ్మును నిల్పినావహా. 3

శ. శివతారానళిలోనన్

గవితామాధురునిఁ గోలి । గౌరవ మొప్పన్

గవిలోకము నుతియింపగ

భువి వెలయన్ జేసినట్టి । పుణ్యండ వీవే.

4

శా. శ్రీయుత తాండవంశమున । సిద్ధచరిత్రుడవై జనించి వా
లాయముగా కవిప్రవరు । లన్ నగునీతిని నాదరించి లే

బ్రాహ్మణునిందే శేషగిరి ! రాయ ! యశంబునుగన్న నీకు దీ
ష్టాయువుగొప్ప ప్రేమకేసు ! శాగిరిహపతి సత్కృతాన్నతి. 5

శు. సుమూ కాన్యసుతుంచునెంచి 'కవితా'కాంతావిహారంబు' పై
సరురాగిమ్మునుసూపియచ్చువడంగి ! యన్నంబుగాపించి, పెం
పున గీర్తి బ్రకించినాడవు భవ ! త్వుణ్యప్రభావోన్నతి
నిరుగాపాడుత రామచంద్రుడెరిమి ! విశ్రించి యెవ్వేల. 6

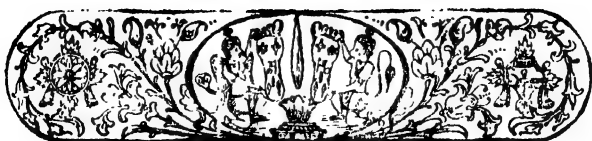
శా. అన్వేషించితి నాదుపుక్తము లా ! హ్లాదంబు సంభల్లగా
నెచ్చుముగ గణియింప కెంతయునునం ! ప్రీతి విలోకించుచున్
హెచ్చెక్కీర్తి గడించినాడవుగదా ! యిప్పట్టునన్ ధాత్రిలో
నుచ్చశీలరగాంచుమిలకి బుధులోహోయంచుని నైచ్చంగ. 7

చ. సుగుణములెల్ల ప్రాగుపడి ! శోభిల నీవయ జన్మమందెనో ?
సుగుణములన్నియున్ నెరకి ! సాంపుగ నీవగుతల్లి యుగ్గుసా
లుగ నొనరించి నీగళము ! లో నిడిపెంచెనో ? యట్లుగాని వో
సగణిత సద్గుణంబు లహ ! హా ! కనుపించునె నీదుపట్టున. 8

మ. ధన ధాన్యాది విశేషభాగ్యశతి 1 ! ద్వాబుద్ధు లార్పించుచున్
జను తారాయని మెచ్చువైఖరిని సాచ్చారిత్రముగ గాంచి మిం
చిన యాదార్యముజూపిసత్కృతుల యాశీస్సులతలన్ దాల్పుమో
యనఘా ! శ్రీయత తాండ్రశేషగిరిరా ! యా ! నీకుద్ధీర్ఘాయవ. 9

మంగళం.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీమత్పురదేవతాయైనమః.

కవితాకాంతావిహారము.

+***+

శా. శ్రీవాణీ కరుణాకటాక్షకలనా ♦ ధీరాధి నోలాడుచున్
జేనల్కగఁ గనిచ్చుమల్లుచు యశ ♦ శ్రీ వృద్ధిగాంచుచున్
దేనారాధసతత్పరుండనయి ధా ♦ త్రి గాలమున్ బుచ్చ స
ద్భానంబుల్ దయసేయుమంచునెడలో ♦ భావించుమూర్తిత్రయిన్.

ఉ. నిద్దురవీడి నన్నిటల ♦ నిచ్చలు రాత్రులయందు వాయుగా
నగ్గనియేలకందెనవు ♦ భామిని ! బద్ధకముండువేళ నా
పక్ష శ సంభవించునను ♦ వార్తలెఱుంగవో ? నీవెఱింగియున్
దగ్గయుఁ బట్టుపట్టుటలు ♦ ధర్మమె యెప్పటికేనియున్ సఖి! 2

ఉ. ఈవిధినాకునై నగన ♦ నేల దురంతవిషాదచిత్తనై
దైవమువ్రాసిపెట్టినది ♦ తప్పునె యెవ్వరికైనగాని న
నీవిధి నిద్రవీడి లిఖి ♦ యింపుమటంచు విధాతవ్రాసె నా
జీవితమిట్టలే గడచుఁ ♦ జెల్వరో ! దీనికిఁ జిత్రయేటికిన్. 3

ఉ. నిద్దురపోవుచుండినను ♦ నిల్వదు నెమ్మసమందుఁ బ్రేమ నా
నగ్గకురమ్మటంచు బల ♦ వంతముగా ననులాగుచుండు నే
నెద్దివచించినన్ వినక ♦ యిట్టలే మత్కవితాలతాంగి న
నొద్దికమీరఁజేర్చిసరఃసోక్తులు వ్రాయఁగఁజేయు నెప్పుడున్. 4

- ఉ. నాకొకనాటిరాత్రి లల ♦ నా ! కనుపించి మహాదయమ్మునన్
నాకవితాలతాంగి యొక ♦ నాడును మానకుమానకంచు నా
కేకవిధమ్మునన్ నుడివె ♦ నిట్టులె జీవితముండుదాక నా
పై కృతులకారచింపుమని భాగ్యము దాన లభించునన్ చొగిన్. 5
- ఉ. మానక దానివల్కులె ప్ర ♦ మాణములంచుఁ దలంచినాడె క
న్నోసలనాను భాష్పముల ♦ కన్ వశమాచు సరస్వతీసతీ
మానిని యిట్లువల్కు నను ♦ మానమచేటికి మానినీమణి
ఈనియమంబునన్ నడువన్ నెంచిని నాళ్లులు వెల్లెఁబుచ్చుచున్. 6
- ఉ. మానుడు మానుడంచు నను ♦ మాటికి మాటికి మానిమానికి
మానిని ! చెప్పినోకొక ♦ నాటికి ప్రసంగముకాదు కావునన్
మానుట నాకసంభవము ♦ మాని యొసర్చుప నేమిచెప్పుమా
మానెన హ్న మియోకిన్ ♦ మానుగ నాకెట్లులె సఁ జిక్కినన్. 7
- చ. కలదొక చిత్రగాథ తపన ♦ కంబున మిచ్చు రహస్యమిచ్చి నే
నిల జనియించి పెన్దనయి ♦ సొచ్చుగ బుద్ధులునేర్చినంత నా
కలవడె దైవసంగతి న ♦ మత్తిముఁ జెప్పెన నీకు భార్యవై
వెలిగెడుదానవొట ననుఁ ♦ బ్రేమనిలిర్పంగఁజూచుచుండుటన్. 8
- చ. తిరిగితి దేశదేశములు ♦ దీనికిన్ కడుచింతఁబూని నే
నరుగనిచోట్లు లేవు వయ ♦ సంభయ నీగతిఁజెల్లుచుండె సం
చెటిగి తదేకనిష్కంగాని ♦ యే జపమానుచు నేయుచుండఁగా
పరమదయాళుడైన భగ♦వంతుడు దర్శనమిచ్చె సంకటన్. 9
- ఉ. ఏనొసరించినట్టి జప ♦ మీవిధి సత్ఫలమా తెఱింగి నా
మానస మెప్పుడున్ సుకృతమార్గమునన్ జను భాగ్య మివ్వుటం
చే నపు డా మహాత్ముని భ ♦ జించితి నెక్కుడు భక్తిపెంపునన్
వాని పదారవిందములఁప్రాలుచు వందన మాచరించుచున్. 10

ఉ. అంతట లేవనెత్తి సము ♦ దంచితరీతినిఁ బుత్రువోలె న
నైంతయు నానరించి భయమెంతయు వీడుమటంచుఁ జెప్పి న
శ్యంతసుఖంబుగల్గు నడు ♦ పాయము జెప్పె నొకండు నాకు ని
శ్చింతమనమ్ముతో సతము సెప్పినంతయు నేగ్రహించితిన్. 11

చ. మనజుసర్కు బ్రధానము సమంచితసౌఖ్యము దానిఁగోరఁగాఁ
బనినడ దెంతమాత్రమును ♦ బామరకోటికి దాని నెట్లా గాం
చినమనజుండు కష్టములఁ ♦ జెందడు పొందడు తాపమేదియున్
దినదినమున్ తుణుతుణు ము ♦ దేవనిగా జప మూనిచేసెన్. 12

చ. జపములకన్న మిన్నయగునశ్శృతులన్ రచియించుచుండుటల్
విఫలమనంబుతోడ నర ♦ విందదళాతునిఁ గొల్పుచుండుటల్
గృహయును దాల్చి బీదలకుఁ నెల్లపుడున్ దగుసాయ మిచ్చుటల్
చవలసలేని చిత్తమున ♦ సాధుజనానికి మ్రొక్కుచుండుటల్. 13

ఉ. ఈ పరమార్థస్త్వగుణ ♦ మించుక నేవినంతసంతలోఁ
బాసము త్కలబాసెనని ♦ భానమునం దలపోసినాడ నే
నోపికతోఁ దనద్రమును ♦ నూరక నామనసార నెంచుచున్
దాపను లేగుమారమునుఁ ♦ ననయబట్టగ నిశ్చయించితిన్. 14

చ. వ్రతములపొందఁబోక నుపవాసపరాజ్ఞుఁడై మెలంగుచున్
సతతము నీర్థనేవయునుఁ ♦ సంధ్యలువార్చుటయున్ ద్యజించుచున్
మితముగ మాటలాడుచు సమేయగుణాధ్యులకెల్ల మ్రొక్కుచున్
కృతులను వ్రాయుచున్ గడుపఁ నెంచితి జీవిత మిట్టు లోనఖి! 15

ఉ. అప్పటినుండి నేటివర ♦ కాపరమాత్ముని యాన నించుకేఁ
దప్పక సత్తపంబులను ♦ దానము ధర్మము లెన్నియేనియున్
మెప్పుగడించుపడతు ల ♦ మేయముగాఁగ నొనర్చుచుంటి నో
యొప్పులకుప్ప! దేహబలమోర్చుకొలందిని నేవజేయుచున్. 16

శా. ఈరీతిఁ బ్రతివాసరంబు నెడనెం ♦ తేనికొ మహతోత్సాహ మే
పారంగాఁ గడుభక్తిఁదాల్చి వరదున్ ♦ ధ్యానింపఁగా సత్కృప
శ్రీ రంజల్లఁగఁజేసి దర్శనము ని ♦ చెప్పె నాకు దివ్యాకృతిఁ
బ్రారంభించితి స్తోత్రపాఠములు న ♦ స్థానంచ చిత్తంబునన్. 17

గీ. అంత నాభక్తి కెంతేని ♦ సంశయంక
మందు మెచ్చికొనుచు నంక ♦ మందుఁ జేర్చి
నరమొకండు నాకిచ్చెదన్ ♦ ద్భాగ్యమొసేసి
సంత సజ్జాచలీలలు ♦ సంతరించె. 18

మ. కలలోఁ గాంచినరీతి నెంచితిని శ ♦ స్థాధామనోదంబు లే
నిలజన్మించినదాకి నింతవర కొ ♦ క్కింపై నెఁ జేకూరలే
దల పుణ్యంబున లభ్యమయ్యె ననుచున్ ♦ స్వాంతమ్మునందెంచితిన్
విలసత్ప్రీతి నుగాంచుపు యమొసె వెన్ ♦ నిండారుసౌఖ్యంబునన్. 19

ఉ. ఆనరమెట్టిసంచు మన ♦ మందున శంక జనించునేమొ నీ
కోవనితామణి ! పిసము ♦ నోపికఁబట్టి వచింతు నిష్ట సౌ
భ్యావహమైన జీవితము ♦ సందుటకై కవితాకాంతాంగికిన్
నేన లొసర్చఁగావలయు ♦ నేనటలే యొసరింపఁబూనితిన్. 20

చ. ననువరియించె సంతట ఘ ♦ సమ్మగు వేడుకమీఱఁగా ముడి
మ్మున ననుబోలరం చెవరు ♦ పొందుగ నేనటలే వరించితిన్
మనసిజతాపభారమున ♦ మగ్నిగుఁచు దాళఁగలేక యాపయిన్
గనఁబడె సౌఖ్యసంపదలు ♦ కాంతరొ! వేటుగఁ జెప్పనేకికిన్. 21

మ. కవితాకాంతయు నేనునన్ గలసి వేడ్కల్ పిచ్చలింపంగఁ ద
త్కవితాలీలలఁ దేలుచున్ మునుఁగుచున్ ♦ గాఢానురాగమ్మునన్
సవకాంతిన్ వెనఁజల్లు పుష్పలతికన్ ♦ నానాప్రకారమ్ములన్
భువిసంచారము నేయుచుంటిమెటులో ♦ మోక్షంబు పేక్షించుచున్.

ద. సవతి తటస్థమాయెసని ♦ చానరొ ! కోపము జూపబోకు మా
కవియుట మానఁబోకు తమ ♦ కంబునఁ దీరికఁగల్గువేళలం
నవిరళప్రేమ నీపయిని ♦ హాయిగఁజూపెదఁ గాని ప్రేయసీ
కవసము వ్రాయువేళఁ బాడఁగట్టదునున్న భవత్స్వరూపమున్. 23

చి. నినువరియించి వేటొకతె ♦ నేనెటులన్ వరియించితంచు నె
స్మృతమునఁగోప మూనకుము ♦ భామినిచెప్పడ నొక్క-వాక్యమున్
పినము పొత్తుచిత్తమున ♦ నిన్నవరింపకమున్నె దానిసై
మనసును బెట్టినాడఁ బ్రథఁమంబున నాపయి నిన్నఁగోరితిన్. 24

ఉ. నాకోక నావియున్నది ♦ నానిరొ ! వేటుగఁ జెప్పనేటికో
లోక మెఱుంగు సంతయునఁలోల విశాల మృగాయతాక్షిగో !
నాకథ నీవెఱింగియు ను ♦ సమ్మన నన్న వరించుటె ? ఆ
ప్రేక్షకునికన్ వహించుటది ♦ భావ్యమె లోకమునిన్ను మెచ్చునే? 25

ఁ. నీకప్పుడేది లోటు ధరు ♦ ణీక గలచిత్రము లన్ని చూపితిన్
గాక మఱొట్టకప్రములు ♦ గల్గఁగనీయ కనేకరీతులన్
జేసొని ప్రేమభావమున ♦ నిన్నెడఁ జేర్చితిఁ గాగిలించితిన్
నాకవితాలతాంగినలె ♦ పుట్టి నిన్ను నెమ్మనమ్మున్. 26

ఉ. కాని యొకింతభేద మటు ♦ గొప్పదునన్న యదార్థవాక్యమా
దానికి నేమిసేతు గుణ ♦ ధర్మముబట్టి వచింపఁగాఁబడెన్
దీనికి నెమ్మనమ్మున స ♦ తీ ! విలపింపఁగనే ? కైతలో
దానికి నేర్పుగల్గె నిను ♦ దాటఁగ వాదము పెంచనేటికిన్. 27

ఁ. అయ్యది కారణంబు మన ♦ మర్పణఁజేయఁగ దాని కంతగాఁ
గయ్యమెఱుంగ దెప్పు నొక ♦ కాలమునందును గట్టపెట్టలే
దెయ్యడనైన నన్న వరి ♦ యించినదాది వినోదలీలలన్
నెయ్యముదియ్యమున్ సలిపి నేర్పునగీర్తిగడించె ధాత్రిలోన్. 28

- ఉ. నీవును దానివోలె నన ♦ నీత సమానమనంబుతోడ స
ద్యావముదాల్చి కైతమును ♦ వాసి రసజ్ఞులు మెచ్చురీతిగాఁ
బై వివరించినట్లు నను ♦ వక దలపెట్టుమ నీసయిన్ బ్రിയ
శ్రీవిలసిల్లజేయుదుఁ బరిస్కృతభంగిఁ బ్రయోక్తలాడుచున్. 29
- ఉ. ఏదినమందు నన్ను వరి ♦ యిలచెనొ మహావితాలతాంగి నా
పై దీయనాటి పాయుటకు ♦ భావమునం దెప్పుడైన నోర్వఁగాఁ
బోదు క్షణంబునైన నెల ♦ పొందికి చూతూమిటన్న జెప్పఁగా
రాదు విలాసభంగిముల ♦ రాజులజేయు మనోహరఁబుగన్. 30
- మ. పనిమీఁదన్ బొరుగుని కేగునెడ స ♦ త్యాగిన్యా మేపారఁగా
నెరువెంటన్ వలనన్న మాన దెరుదన్ ♦ నెటాడఁగా నన్న నీ
మనినన్ మారు వదిల దెచ్చ నుగిసాన్ వాన్తిన్ నిద్రాల్పు నె
మ్మనమా మెన్నదానిఁబోలె నెరున్ ♦ భామామనోరత్నమా!
- ఉ. నీవునులెప్పుడైనను గ ♦ గించితి నన్నటు వెంటడింపఁగా
భావము నాపయిన్ నిలిసి ♦ భామరొ సత్యము జెప్పు మొంటిగా
నాపిధి యిట్టలుండెనని ♦ నన్నెడ నింగనచేసేకొం చెటి
పోనగఁగెంచుచుంటి నలఁపున్ దలపున్ బసరింపజేయుచున్. 31
- ఉ. తానను తోడుగీడనలె ♦ స్థయు ధర్మనిబద్ధచిత్తయై
మానకనచ్చి యూహిని ♦ మానసమందున డాగి బద్ధకం
బూనినవేళ మైచుటచి ♦ యుండెడివేళ సదానరక్తయై
మే సూక్ష్మార్థుల నట్టగనెఁ మేల్కొనుదున్ సరసోక్తలాడఁగన్. 32
- చ. కలమును పూనినంత వడి ♦ గా లిఖియించెను మేటిశక్తి నా
కలవడునంతలోన మన ♦ మందున బద్ధకమూడిపోవు ని
ర్మలమగు చిత్త మేర్పడు సమస్తము జక్కఁగఁ గానపించెడిన్
సలితధారయో యనెడు చందమునకరచియింతుఁ బద్యమల్.

గీ. నాడుమొదలు నేటివఱ కే ♦ నాడునైన

బంగళం బనుమాట నా ♦ నన్నలేదు

ఎట్టి శుభమునూర్తియును వ ♦ రించెనొక్కొక్క ?

సకలసద్గుణసాంధ్ర నా ♦ చంద్రవరస.

35

ఉ. దానికేలాసస్థైర్యవము ♦ దానిమనోహర హాసకాంతియున్

దానిప్రసన్న దృష్టియును ♦ దానిచనుస్కృతీయున్ బ్రభావమున్

దానిపాశాలనీశములు ♦ దానియొమారము దానిశీవియున్

దానిమిత్రాచిహ్నులును ♦ ధాతవనైన వచింపశక్యమే ? 36

ఉ. దానికే నీకు సాహసకల ♦ దా? యొక్కతైనను జెప్పుదన్న నె

క్షానికగారు నీమహిమ ♦ దిర్ఘము బూరుచు మాహిమాని కో

హూనిని! స్తోత్రపాఠములుమామ్ర మామముమామమన్న నె

దేలియు నాసలేక వచి ♦ యించెన వేటికి? ఇచ్చిమాటలన్ .37 .

ఉ. పోకిరి బిచ్చియించు నను ♦ నెల్లప్పుడు గిడునింపనేయగా

పోకి నాలతొడివలు ♦ నేలనహింతువు కిన్న దానితో

మాటలు సెప్పగూడగ ను ♦ మధ్యశయున్నదే నీకుజెప్పుమో

బోటి వృథాప్రసంగముల ♦ బుచ్చెడివేటికి గాల మీగతిన్ .38

శా. పాపపుణ్యవిడులీల యా సతిని జేర ♦ బట్టంగఁ గల్యాణముల్

ప్రాపించెన్ శుభమున్ ఘటించె ధన మా ♦ పాదంపగానయ్యె ని

హృదయగా నొసరించె సత్కృతులు న ♦ ల్పజేసి సౌఖ్యంబు నా

కేపారెన్ మనమందు శాంతిఁగాని తెం ♦ తేనిన్ సఖిరన్నమా! 39

మ. కవితారాజ్యము చేతికిచ్చె మిగులన్ ♦ గారుణ్యమున్ బూని దా

ని వినోదంబులు సెప్పగూడరమె వా ♦ ణీపీఠణంబబ్బె దా

ని వరింపంగ నికేమికావలయునో ♦ నీరేజపత్రేక్షణ !

వివరింపన్ బనిలేదు చేనికయినన్ ♦ విజ్ఞానలౌ వారికిన్ . 40

- ఉ. అంతట చక్రవర్తినియి ♦ హాయిగ భోగము భాగ్యమెల్ల న
త్యంజముపొందుచునుఖమునందుచుమెత్తిని పుష్పశయ్యలన్
వింతగుండనంబులను ♦ నిండగుచుండు చారుచర్మలం
దెంతయునానతిన్ గలసి ♦ స్వచ్ఛగినాల్లులు బుచ్చుచుంటాగిన్. 41
- చ. పిలిచినయంతలోనఁ గడు ♦ బ్రేముడిజూపుచు వచ్చి నాదెసన్
నిలచి మనోహరాకృతిని ♦ నీకుగఁజూపుదుఁ బ్రాణనాథ! నన్
బిలచిన కార్యమేచుచు ♦ కెయ్యము దియ్యము నెంతయేనియున్
జలుకుచుఁ జలువల్లులను ♦ జెప్పెడిదెల్వను గూడఁగాఁ గున్. 42
- చ. మఱియొకనాటిరాత్రి తుణఁమాత్రము గన్నలుమూసినంత నా
కరమునుబట్టి లేచి యిటు ♦ గాఢశయంబగు నిద్రజెందఁగాఁ
గరము విషాదమయ్యెనుని ♦ గాసినిజెందె నీకేమిచెప్పదున్
మఱువఁగలంచినన్ మఱువఁనాతనమాతృణకాలమేనియున్. 43
- ఉ. నీకునుదానికిన్ గలదు ♦ నీరజగంధ ! యొకింతభేదమున్
నీకెఱిగింతు విన్నతన ♦ నే స్థాయింపఁగఁజేయు నెప్పుడున్
నీకునువంకీమూర్ఖత గ ♦ గించినఁ గన్నడబోదు కాన చీ
కాకును జెంఁలేదెప్పుడు ♦ కాదోరొ! నీకు గొప్పయేకదా! 44
- చ. తనవనికన్న వేటొకటి ♦ తప్పుగఁజూచు సహింప దెప్పుడున్
ఒనిఁగొని చేసి ధేని కను ♦ పట్టును గన్నలఁ గట్టనట్లు ; ఎం
తనిబ్రతిమాలువాడఁ గులధర్మము నప్పని సాధ్య యటాటచే
డనవశమైతి నెల్లప్పుడు ♦ దానికి దాన సుఖంబు గల్గుటన్. 45
- ఉ. స్నానము సంధ్యయున్ వడలి ♦ నాడను నిద్రయు మానివేసితిన్
మానితి సర్వకార్యములు ♦ మానిని గూడినదాది నీపయిన్
మానితిఁ బ్రేమనుంచుట న ♦ మస్తసుఖంబులు ధారవోసితిన్
దానికిఁ గాన్కఁగా సఖయ! ♦ నాకును నీకును వాదమేటికిన్. 46

గీ. అగ్నిసాక్షిగ నిన్ను బెం ♦ జ్ఞాడుకతన
విడువరాదింక నిన్నెప్పు ♦ వినుతశీల
కొఱతరానీక సౌఖ్యము ♦ గూర్చుచుందు
నగనసేటికి నీవింక ♦ ననితమిన్న.

47

ఉ. నిన్నువరించినంత తరు ♦ ణీ! గృహకృత్యములన్ని శృద్ధతో
నెన్నడు బంధగించక వ ♦ హించుటఁ జేసి యశంబునిల్చె; భా
గ్యోన్నతిఁ గాంచఁగిల్లితిఁ బ్రియోక్తులనొప్పెడు లక్ష్మీవాట సా
భ్యోన్నతిఁ గూడగాంచితి యథోచితరీతిని నైహికేచ్ఛలన్. 48

మ. ఒకవో ఒంధులనాడఁగించు తెలులం ♦ చూహింతువేమో సఖి!
యకలంకంబగు చిత్తవృత్తి నిపుడా ♦ యూచార వృత్తంబులన్
ప్రకటింపఁ బనిలేదుగాని గృహమ ♦ ర్యావల్ విలోకించుచో
సకలంబున్ భవదీయవృత్తిపయిచన్ ♦ సాంశ్చుగా నిల్చెడిన్. 49

చ. అందుకుగాను నిన్ను మన ♦ మందున నిల్పితిఁ బెద్దభార్యగా
డెరిగమునందు నీచులు గ ♦ డిందిప్రియమ్మును దాల్చినాడ నా
నంతముతోడ నిన్ను సన ♦ సంబున నిల్పితి నాలతాంగితోఁ
బొందికమీరనుండుచు ప్రమోదముగూర్చుచు సౌఖ్యమేర్పడన్.

ఉ. మానక మీరిట్లుల్ కలహ ♦ మాడినవేళఁ బ్రశాంతముండునే
మానసమందు నాకు లవ ♦ మాత్రమునైన నెదదేకనిష్ఠతో
దేనినిఁగాని చేయుటకు ♦ దీరదుగావున మీర లిద్దఱున్
జ్ఞానగుణాధ్యతాచు నొక ♦ కాలమునైనను బాయబోకుడి. 51

చ. నినువిడనాడినట్లు నను ♦ నీవును వీడెనవం చెటింగి నీ
కనుగుణమైన కైతమును ♦ నంతగఁ జెప్పఁగలేదు చెప్పినన్
బనులను గట్టిపెట్టుదువు ♦ నావలె నంతట నెట్టికార్య సా
ధనము లభించఁబోదు వనితా! గృహధర్మము లాచరింపుమా.

గీ. భార్య లేకున్న సంతాన ♦ భాగ్య మెట్టి ?

సంతతిగనలేని నరుని ♦ జన్మమేల ?

కననమెఱుంగని వానికే ♦ ఘనతవచ్చు

గాన ముఖ్యంబు లే మూడు ♦ గాంత నాకు.

53

గీ. ఆ సరస్వతీకృప గల్గి ♦ వంశం గల్గె

గవిజనారాధ్య బిరుదు వై ♦ భవము నాకు

సరయ శిష్యుల నిల్వితీ ♦ సచ్చటచట

గీర్తి బ్రకటింపఁగాఁచి ♦ కీర్తవాణి !

54

చ. నిలిపితి నాంధ్రదేశము ♦ నేర్పలరాఁడు శిష్యులంతటి

జెలగితి దేశదేశముల ♦ సిద్ధయశంబుఁ గాంచి సౌఖ్యయు

గాలిచితి లక్ష్మరాయ స్మృత ♦ కంజరుని గవితాలతాంత్రో

వెలసితి రాత్నుభక్త గవిత ♦ విద్రుతికెక్క నికేమికానలె.

55

ఉ. కొల్లపురంబునందున న ♦ కంకశభక్తిని వెల్లడించి నే

చల్లన పెళ్లవార లహా ♦ హా! యని మెచ్చుగ నంఘముఁచోకి

మెల్లఁ గూర్చినాడె నరు ♦ ణీ! కవితానాని ప్రాశస్తహింసగా

నెల్లవిధమ్ముల గణన ♦ కెక్కితి మిత్తులు నావరింపఁగె.

56

ఉ. దానిబలంబుచేతకె గ ♦ దా యొకసంఘముటంచు గూర్చి య

క్రాన జయంబుఁ గాంచోమితశ్చయస్కృతు లెన్నియేనియు

మానక జేయఁచుట నున ♦ మానబలంబును బానియందుచే

దానికి నాంధ్రలోకమునఁజక్కునగాని యశంబు నిల్పెడి.

57

ఉ. ఈ హాక సభ్యురాలవయి ♦ యీవిషయంబు నెఱుంగకుంటివే

యేవిషయంబుగూర్చి లిఖింతుమొయ్యదియప్పడప్పడే

శ్రీవిలసిల్లె బ్రోకలం ♦ జేరుటలేదె ? సృపాలచంద్రు లా

హా! వినియుండలేననె ♦ యట్టి యపూర్వ విచిత్రసంగతుల్.

58

కా. ప్రారంభించినదాది విఘ్నమెప్పుడు ♦ రాసీక పోషింపగా
శ్రీరాజ్జీమణి రత్నమాంబ సతియు ♦ జేయూతనిచ్చె గదా
శ్రీరమ్యంబగు “వైజయంతి” విభన ♦ శ్రీకాంతి జేకూర్చి వి
స్తారామోక్షము సింహదేవులకు కాంతా! యేటికీవాదముల్.59

ఉ. ఈ విషయం బహుళయుగ ♦ నించుక గాని కొఱంజలేక స
ద్భావముతోడ నన్న గురు ♦ వర్జునిగా భజించుచుండు శి
ష్యావళికా వచించితి స ♦ మంచితబుద్ధి గ్రహించె సంతయు
దానిని నా “సంస్కృతి” ముక్షమున నీవరమాధ్యక్ష స్తవము.60

ఉ. నాయుపదేశవాక్యము ల ♦ నానీయుగ స్మరియించి చేర్చితో
నాయుపగుల్ భజించి యొకనాడునుమానక భక్తిభావముల్
నాయెడ స్తవనంగతి ఘ ♦ సమ్మగనిల్పు సరస్వతీసతి
శ్రీయుగవాణియుగలసి ♦ చెల్వుగజూతురుగాక నిచ్చలు.61

ఉ. నేనును నా “సంస్కృతి” యు ♦ చేర్చున జీవితముండుదాక యి
స్కనియమలబులబూని లిఖియింతుమురాత్రులయందునిద్రయే
మాని విచారమేటి కింక ♦ మానిని! సత్కవితాలతాంగి మా
స్మై నెచమానె లోనిగనుపట్టదు మాకొక యింపు కేనియు.62

శా. కాంతా! యంతసుఖంబునిచ్చె గవితాకాంతావిహారంబు నే
నెంతో గవ్యమొనర్చి కాంచిత నితే ♦ యేడేండ్లు పాలించిత
బంతంబు వహించి మానుమనుచు ♦ మాట్లాడగఁజెల్లునే?
జింతింప వలదింక దీనికొఱకై ♦ జీకాసుల జెందుచు. 63

చ. తుదిపలుకు వచింతునిక ♦ తొయ్యలి! శ్రద్ధనబూని విన్నునీ
కిది శుభముల్ ఘటించు నిది ♦ యెక్కుడుభక్తిని విన్నవారికి
జదివినవారికి గలుగు ♦ సౌఖ్యము మోక్షము నిందు నందున
విదితముగాగఁ జెప్పితిని ♦ వీడకు దీని బరించుచుండుటల్.64

అశ్వాసాంతము.

—॥॥॥—

- చ. అరనిముసంబులోఁజెడెడు ♦ నట్టి శరీరము నన్ని సర్వమున్
 నిరమని యెంచి మూర్ఖుడను ♦ జేసితిం జేయఁగరాని కార్యముల్
 దురితము గట్టుకొంటినిని ♦ దూపిలుచుంటి నుమామహేశ్వరా
 కరుణఁజల్పి నన్ననితఁ ♦ గాతువా శ్రోత్రువా యేమి సేతుహా?1
- చ. కొడుకులు నాన్తలంపువులు ♦ గూర్చి నొగింకెనునట్టి భార్యయున్
 విడువరు భాగ్యంబునలు ♦ పెంపుగనుండెనువేళెల్లను ; ఎ
 ప్పడఁగించె గాలువంగుతఁ ♦ మోమునటినప్పగఁజూతు రంచుచే
 విడిచెడి నట్టిలోకమున ♦ వీడిన నీవనవచ్చ మీశ్వరా ! 2
- చ. కలిలఁగినక నన్నెపుడు ♦ గామము చుట్టుకొనంగ నాపమున్
 మెలఁగినక కోరికమున ♦ మిక్కిటమాగితి శాసనట్ట నే
 కమరునలేక సంపదలు ♦ కూపములందఱి మగ్నిగుంచుంటి ని
 వలకఁగొల్పుచుంటి యదఁ ♦ వా? ననుభ్రోనను మామహేశ్వరా!3
- చ. పరుల కనంబుఁగోరి ♦ భామల కాననిగుడ్డిగ గూర్చిమా
 దురితము లాచరింప చుట్టి ♦ మృతనమైతి నేయె గండకా
 వమున గన్నగాలక న ♦ పర్వలు సేయుటమాన నేమోకో
 కరుణ యొకింతరాదు కలి ♦ కాలమహిష్మయ నాదుకిన్మమో?4

—♦ గ ద్య ము. ♦—

ఇది శ్రీమత్స్వరదేవతా కరుణాకటాక్షుల్ల కపితావిచిత్ర వాస
 కేయయాసకలపక్ష రామనాథపుర కమలానారాధ్య
 బిరుదగేయ సుబ్రహ్మణ్యేయ రామసుబ్బరాయ
 ప్రణీతంబైన కపితాకాంతావిహారము
 దేకాశ్వాసము సర్వము
 సంపూర్ణము.

ఓం తత్సత్.

**స్నేహలతా కవితాసంఘమువారిచే ప్రకటింపబడిన
గ్రంథములు.**

		రు. అ. పై.		
1	రాఘవశతకము	...	0	2 0
2	మాధవశతకము	...	0	2 0
3	ధృవచరిత్ర	...	0	4 0
4	సరిష్వతీశతకము	...	0	2 0
5	సరిష్వతీ రామాయణము	...	1	0 0
6	వజ్జివ్రతాశతకము	...	0	4 0
7	భారతపీఠము (Approved.)	...	0	4 0
8	పోశన్నభక్తివైరాగ్యములు	...	0	2 0
9	నై జయంతివార్షిక పత్రిక	...	1	0 0
10	రామాయణ సంగ్రహము	...	0	4 0
11	లక్ష్మీశారదాగీతములు	...	0	10 0
12	లక్ష్మీశారదాసఖ్యాశతకము	...	0	8 0
13	లక్ష్మీశారదాశతకములు	...	0	5 0
14	వీరగాథలు	...	0	5 0
15	సూక్త్య	...	0	2 0
16	ప్రహరశ్రీపాఖ్యానము (అను) పొగాకుచరిత్ర	...	0	3 0

వలయువారికి కవితా సంఘము రిపోస్టు ఉచితముగ పంపబడును. అందు సర్వవిషయములును గోచరము లగును. పై అన్ని గ్రంథములు ఒకేసారి కొనువారికి గుఱుమునారిచే ప్రకటింపబడిన మఱికొన్ని గ్రంథము లుచితముగ నిర్వహింపబడును.

అడ్డెసు :—పేరిసిడెంటు : స్నేహలతా కవితా సంఘము,

కొల్లూపురం, మొదలగొండ పోస్టు,

(కన్నులుకల్లా.)

PRINTED AT
SREE VAISHNAVA PRINTING PRESS,
PENTAPADU.

శ్రీకృష్ణ.

శ్రీకృష్ణాశ్రమము.

కవిత్రయము - చారిత్రక దృశ్యము.

శ్రీకృష్ణాశ్రమము.

శ్రీకృష్ణాశ్రమము, గామిని, గామిని, గామిని,

శ్రీకృష్ణాశ్రమము.

శ్రీకృష్ణాశ్రమము, గామిని, గామిని, గామిని.

శ్రీకృష్ణాశ్రమము.

శ్రీకృష్ణాశ్రమము, గామిని, గామిని, గామిని,

శ్రీకృష్ణాశ్రమము.

శ్రీకృష్ణాశ్రమము, గామిని, గామిని, గామిని.

శ్రీకృష్ణాశ్రమము.

శ్రీకృష్ణాశ్రమము, గామిని, గామిని, గామిని.

శ్రీకృష్ణాశ్రమము.

శ్రీకృష్ణాశ్రమము, గామిని, గామిని, గామిని.

శ్రీకృష్ణాశ్రమము.

కీర్తన.

శ్రీహరిహరేశ్వరము.

కవిత్వము - దారిద్ర్యము.

ఇవి రెండును బుచ్చంబును దావియునుబోలె, భార్యాభర్తల
కుసుపున, యన్నదమ్ముల భంగి కలసి మెలసి యున్నవను ప్రసక్తి
గోకవిదితమే. పూర్వ కవులవలె నీనాటి కవులు వర్తమానదలబులు
గోపించునను వారికిగల దారిద్ర్యము మాత్రము వంశవరంపరగా
చ్చుచున్నదో యనునట్లు కవియని పేరుపెట్టుకొన్న వారికందరికిని
భించుచున్నది.

ఈమూలవి ప్రబంధమున మానవుల జీవితము తలపెట్టినను
దృష్టుముగ ముగిసలేదు. కార్యసిద్ధి కలుగుటకై తగినంత సుత్రి
లమైనను, సర్థులమైనను, వాక్యహేయమైన మండవలెను. ఈకా
వులకు పూర్వ కవిలాభము మిక్కిలి కొరతయనియే నాభావము.
ప్రావీణ్యము కలుగక, తగినంత ప్రోత్సాహమును బోత్సాహము
కలుగదోడు ధనవాక్యహేయమును గలుగుటయేకాక వారికైతె
రాజకాన్యముచే నాగోకమున నుపరించిన దైవసమానులని పూజం
పబడిరి. రాజులు వారిని భక్తికాత్వర్యములతో గొల్పుటయే
కాక వారికి సంసారి దారిద్ర్యమును దొంగించు ధనధాన్యసంపత్తిని
ఁబ్రించిరి. ఎట్టినిచారమునులేక మహానంద సంభరితాత్ములై, రాజు
నిరాజులచే గౌరవింపబడి, వారి సూక్ష్మాన విద్వాంసులై, కవులై,
కవులై వేదముల? బ్రహ్మయ్యెవ్వ పూర్వకవి శిఖామణుల కసా
స్యంబులగు కార్యంబు లుండునా? 'ధనమూల మిదం జగత్త' ని
దా? సాధింపరాని మహాసాధనము లన్నియు ధనసాధనముచే సాధిం

వచ్చును గదా? అట్టిచో రాజాస్థానముం దున్నవారికి ధనమున్న 'సంకస్థితార్థపేటి' కదా. తస్మాదమున్న మహావైభవ విభ్రాజతులై యేకొదవయునులేక యనేక సద్గ్రంథములను రచించి వన్నెయు వాసియుం గాంచిరి. ఈనాటికపులు వరప్రసాదలబ్ధులు కాకపోవుట యటుండగా నంతసమర్థత కలిగియున్నను నంతరాయము లెన్నియో కలుగుచు, చారిద్ర్యబాధలచే నలిగిపోవుచు నెట్టికార్యములయందును సంకల్పసిద్ధులు కాకున్నవారు. కాలవైపరీత్యముకూడ కొంతకారణమని చెప్పవచ్చును. ఒకచో నిపురుగప్పిన నిప్పువలె సత్కవిరాజము ప్రకాశించుచున్నను, వారి జేజుఃప్రభావము గురైఱుంగువారెవరు?

ఈనాడు విద్యాగంధమెఱిగిన రాజరాజనరేంద్రునివంటిరాజశేఖరుండును, కవితాసారమెఱుంగు శ్రీకృష్ణదేవరాయలవంటి సృష్టపుంగవుండును, కవితారసజ్ఞుండగు భోజరాజువంటిసత్ప్రభువును నుదయించినచో గవితాకంజాక్షి కమూల్యాధరణంబులను గట్టిపెట్టి, కవితాలతాంగులను జేబట్టి, కవితాకన్యా ప్రదాతలను బంగరు పల్లకి నెక్కించి యూరేగించి వారికి బ్రహ్మరథము పెట్టి పోదురా?

కవులు రాజుల నాశ్రయించుట, రాజులు కవిరాజుల బోషించుట విధ్యుక్తధర్మమై యున్నది. ఈబాంధవ్య మినాటిది కాదు. తరతరములనుండియు వచ్చుచున్నది. రాజధర్మములలో నిది ప్రధానమైనది. ధనరాజులు విద్యాధనరాజులకన్న మిన్నయని తలంచుట భావ్యముకాదనియో?

‘తద్ధనాధికులపట్టున గర్వము మానుటొప్పుగూ’

అని వచించిన భర్తృహరివాక్యము సార్థకముచేయ నెంచియో? శ్రీకృష్ణదేవరాయలు పెద్దసార్కు నెట్లుగారవించెనో విశదమేకదా! విద్యాగంధ మెఱిగినవానికే తత్ప్రభావమును దెలియగలదు. ధనమెట్లై

నను నార్జింపవచ్చును కాని విన్యాసము నార్జించుట సులభము కాదు. బహుజన్మకృత సుకృతలెవరికిఁగలము చేతనుగాని విద్యలభించదు.

‘ విద్యలలోపల నుత్తమవిద్య కవిత్వము ’

కాన నది శ్రీసంస్వృత కరుణాకటాక్ష శ్రీలచే లభించునుగాని యన్య ధాసిద్ధింపదు. వికాసనిచోటుల కవి చూడగలడు. ఏవిషయముం దెట్టిరసంబు చొప్పించవలయునో, యేపట్టున నేరసంబు జలుకవల యునో మిగిలిన బుల నొప్పు మృదువద బాలమునుబోగు చేసి సము సూనుకూలముగ, కవిత్వమతల్లి జనుల నానందార్ణవమగులుగ జేయగల వాడై పుణ్యము కవికిగాక మరేకి గలదు ?

ఇట్టి సవరసంబు లొలికించు కవితానామధ్యము కలిగి, సర్వజ నాక్షరణీయమై ఎఱగు శక్తిని గాంచిన స్కవిరాజుల కేమూలల నుండి దానించుచున్నచోగాని జలప్రవాహమున కడ్డుపడినట్లు వారి కవితాధారం ప్రవాహమున కడ్డుగనిలచి యీదుర్భర దుస్సహ దారి ద్రవ్యము వారిని వాల్చిపిసి దగ్గము చేయుచున్నది.

ఎట్లో సత్ప్రభుధముల రచించినను ధనలేమిచే నట్టిగంధరా జములు నచ్చుపడక మూలమూలల దాగవలసి యుండె ఇట్టి సంద ర్భములో పూర్వకపులలో నట్టివిషయమునందైనను, యీనాటి కపుల సరిపోవుట న్యాయముకాదు. ఒక్కొక్క కవి కొక్కొక్క శక్తియుండును. విహితముష్మిత సుఖ బులిచ్చు శ్రీమద్భాగవతము రచించిన పోతనామాత్యుని దారిద్ర్య దుఃఖంబు తెలఁచుకొన్న నేమా నవుని హృదయము నీటుకాదును? కాని యీసందర్భమున నొక్క వాక్యము చెప్పవలసియున్నది. మహాకవులు తామెంత దారిద్ర్యబాధ లచే గడుంగడు స్రుక్తి తపించుచున్నను జేసాచి యెఱుంగరు. ఇది వారికి ఘోరశపథమై యున్నది. ప్రాణములనయినను గోల్పోవుట కిష్టపడినవారు కాని ‘ దేహి ’ యను శబ్దము వారినోటనుండి వెడల

లేదు. కవియనునట్టివానికది తగదనియే వారిభావము. అనేకమంది మహాకవులు ప్రకాశమానమైన రత్నములు వజ్రవైడూర్యములు సముద్రములో నణగిపోవునట్లు వారల యోగ్యతా, ప్రభావములువారు సజీవులై యుండగా లోకవిదితము కాకుండగ నేమరణించిరి. కానిమ్ము నహజమగు కీర్తి నశింపదు కదా? అట్టివారు భౌతికశరీరము చాలించినను వారి కీర్తికాయము నలెసల నాటికినేటికి వ్యాపించుచున్నది కదా?

పాపము! భగవత్స్వరూపుండగు పోతనార్యుని దారిద్ర్యము వర్జింప నలవికానిదని యూదిగువ నుదహరించిన బ్రహ్మశ్రీవడ్డాది నుబ్బారాయ కవిశేఖరుని పద్యమువలన వెల్లడియగుచున్నది.

సీ. రాజరాజేంద్ర సా • మ్రోజ్య భోగములందు

నన్నయభట్టు పా • ల్లోన్న పాడు

మనుమసిద్ధిశ త • మాచక్క మరుదార

దిక్కన్న తనచేత • దిగ్విపాడు

వీరభద్రారెడ్డి విరివియకా • విభవంబు

శ్రీనాథుడెంతో భు • జించినాడు

రాయలయొద్ద గా • రవమొంద పెద్దన్న

యెక్కుయందలము నూ • రేగినాడు

గీ. వెరగుపడనేల? వారి క • విత్వమునకు

బ్రదుకుపై యాసగూడను • బాడునేయు

ఘోర దారిద్ర్య దుఃఖంబు • గుడుచుచకట

యేగతిని బల్కె బోతన్న • భాగవతము?

“ బాలరసాలసాల నవపల్లవ కోమల కావ్యకన్యకా ”

“ ఇన్సునుజేశ్వరాధముల ” కియ్యనని ప్రతిజ్ఞ బట్టుటచే పోతన్న చారిద్ర్య మనుభవింపవలసి వచ్చినదిగాని లేకున్న తక్కినవారి వలె నేరాజునో యాశ్రయించిన నట్టిబాధలకు లావుండక పోవును. కాని కృషులనమ్ముట హేయమనితలచు పోతనాధ్యునివంటి వేదాంతునికి జేసెడు పొట్టకై పుల నాశ్రయించుట చెల్లదుగదా ! అటులే జీవితాంతమువరకు తనప్రతిజ్ఞ నెరవేర్చుకొని ధన్యుడైన పోతనామాత్యుని కేమిలోటు ఘటించె ? “ జాతెస్య మరణం ధృవం ” వుట్టినవారి జీవాటికో గట్టకమానదు అట్టిచో జీవితమున ప్రధానమగు యశస్సును బాడొనరింపనేల ? కవిత్వము రచించుటకు మనకుపూర్వకవు లెట్టి యాధారులో నడతయందును వారినే సర్వవిధముల నాధారముగా తీసికొనుట న్యాయము.

సప్తసంతానములలోను శాశ్వతమై, ఖలముగానిది యాదం ద్రితారాకమ్ము శోభితమైనది సత్కృతి యగుటంజేసి చారాజులు తనకీర్తి శాశ్వతముగ నుండుటకై కవుల నాశ్రయించి కృతుల రచింపజేసి తిన్ములమున ధన్యుఁగుచుండిరి. ఇది యదార్థము గానిచో నాగర్భశ్రీమంతుడై “ సప్తాంబోధి వేష్టిభవ త్సకల ద్విపకలాప భూప మకుటాంచ త్పద్మరాగోజ్జ్వల ప్రకటానర్గళ నిర్గళత్కిరణ శుంభత్పాదుడైనట్టి ” కృష్ణదేవరాయు లేడ ? పెద్దన్న యేడ ? సమానప్రతిభను గాంచులేడ ?

ఈదిగువ నుదహరించిన పెద్దనాధ్యుని చాటుధారయే శ్రీకృష్ణదేవరాయలు పెద్దన్న నేరీతిగ పెద్దగ తద్దయు గౌరవించునో దీనికి నాశ్చర్యమిచ్చుచున్నది.

సీ. ఎదురైనచోఁ దన • మదకరీంద్రమునిల్చి

కేలూత యొసఁగి యె • క్కించు కొనియె

మమచరిత్రం బాదు • కొనువేళెఱురి మేగఁ

బల్లకి తనకేలఁ • బట్టి యెత్తె

బిరుదై నకవిగండ • పెండేమునకీవె

తగుదనినాదుచా • నమునదొడిగె

గోటకగ్రామాద్య • నేకాగ్రహారము

లడిగినీమల • యందునిచ్చె

గీ. నాంధ్ర కవితా పితామహ • యల్లనాని

కెద్దన కవీంద్రయనినన్నఁ • బిలుచునట్టి

కృష్ణగాయలతో దివి • కేగఁలే

వసుధ బ్రతికితి జీవచ్చ • వంబవగుచు.

అట్టి చిత్రంబు లేనాడెచ్చటైనను గలవా ? అంతటి గౌరవము లభింపకున్నను దలదాచుకొనుటకైనను, కొంత దయారసము వెదజల్లువారున్న చాలుగదా !

కవులకున్న భారమును విస్తరించి తద్భారమెఱుంగఁగఁగల నృపుఁడొక్కఁడున్న చాలని శ్రీతిరుపతి కవీచంద్రములు రచించియే యుండిరిదా !

సీ. చదువఁగా వలె శబ్ద • శాస్త్రాక్షరమృదు

వీక్షింపఁగావలె • విద్యలెల్లఁ

జూడఁగావలె రాజ • చూడఁమునుల సభల్

పొందఁగావలె మహా • భాగములను

వినఁగావలె పూర్వ • విద్యచ్చరిత్రీమల్

దర్శింపవలె సుధం • దాపిశంస

తిరుగఁగావలె జేశ • జేశాల వెంబడిఁ

బడవలె బడరాని • పాటులెల్ల

గీ. కవులు కవులన్న మాతాన • కవులు గారు
ఎంతభారమ్ము గలదొ క • పితృకులకు
నెఱుంగకుదలే ? సినాటి • స్వపతిసులులు
శ్రీమదానంద గజపతి • క్షితితలేందరి !

౧. కవి తానాధురిచాగ్రహించి "యిదిజ్ఞాప్త్యం బిద్ధిజ్ఞాప్త్యంబుగా
దు పితృకుల నిర్విశేషములు మా • ధ్యాయవిభా వహ్వారే ?
కవిగాజా!" యని మెచ్చియిచ్చు నృపుడొ • క్షంజై నగర్వైసచో
గవియై పుట్టుటకన్న బాప సరివా • కంబుందునే ? భూవరా !

పూర్వకపులయందుగల చారిత్ర్యమునం దెట్టి సమభాగములు
యందుకొనినో యట్లే వారి గౌరవ శ్రీ పౌత్రభా పితృవములయందును
నేటికపులు పట్టినవారు. అంతయుగాని, యుదరపోషణార్థమై
పులమని యానాటి కవులును బయలుదేరినవారు కారు. వారి
పతే వీరును సర్వదా సత్కరింపఁ బడుచునే యున్నవారు.

శ్రీశ్రీరుపతికపు లనాధారణ పండితీగరిమ కలవారై, సత్కి
చిగాజులై, నానారాజ సందర్శనార్థమై, కృతార్థమై సన్మానింపబడి
రను వివరము మానము కన్నులార చూచినచే కాని యతిశయోక్తి
కాజాలదు గదా ? కేవలము ప్రభుకటాక్షిక్రియనే కోరినవారనియు,
ద్రవ్యాసక్తికా కీర్తియే ప్రధానముగా తీసికొని రాజదర్శనార్థమై
వెడలినవారనియు యాదిగువపద్యములుక్రమముగ వెల్లడించుచున్నవి.

ఉ. ఏనాగు నెక్కినాము ధర • ణీంద్రులు మ్రొక్క గ నిక్కినాము స
న్మానము లందినాముబహుమానములగ్రహించినార మె
వ్యానిని లెక్కపెట్ట కని • వారణ దిగ్విజయం బొనర్చి పృ
జ్ఞానిధులంచు బేరు గొని • నారము నీవలన సరస్వతీ.

ఆ. ఎట్టిదానికైన • నిలలోన వెలఁజెప్ప
వచ్చుగానికపుల • పద్యములకు

వృధుకటాక్షమునకు • బరికింప వెల లేదు

గాన రామభూప ! • దాసి సిమ్మ.

సీ. అనుభవించితిమి దీ • వ్యధోగములను గా

జాధిరాజులకిన్న • సధికమిగను

సంచరించితిమి గా • జ్యహానముల పూర్వ

కవులకన్నను నిరా • ఘాటముగను

అర్జించితిమియింపి • యతిధులకడేమేము

ననుభవింపఁగిజాలు • నట్టివృత్తి

రచియించితిమి వచో • రమణీయమగురస

వంతిమలై నప్పి • బంధములను

గీ. రాజమిత్రుల మదిగాక • రాజబంధు

గులము కవిరాజులము పదు • గురుకిలట్టి

కొలమువారము మాకెందు • కొదువ లేదు

కీర్తికై రాజజుమి వస • పర్తిభూప.

సీ. తగ నాత్మకూరు సీ • తారామభూపాలుఁ

జేన్ద్ర నెక్కించి యూ • రేగఁజేసె

గద్వాల రామభూ • శాంతుండు గౌరవ

స్థీతికై బంగారు • బిరుదు లిచ్చె

నానంద గజపతి • క్షౌరేతయును దగి

న కవీంద్రులంచు మ • న్నన యొనర్చె

క్రీరాజ గోపాల • కృష్ణయాచనృపాలుఁ

డవధానలంచు గా • రవము చూపె

గీ. జెన్నపురిరాజ్యమందు వ • సింఁచు రాజ

వరులు మిము గారివింపసి • వారు గలరె ?

జగమెఱిగిన బ్రాహ్మణునకు • జందెమేల ?

సరస తిరుపతి వేంకటే • శ కవులార !

శ్రీనాథుడు సంస్కృతాంధ్ర కవితాసామ్రాజ్య సింహాసనా
రూఢుడయ్య నాంధ్రకవితా ప్రపంచమును జగజ్జేగీయమానంబుగ
పరిపాలించి, యాంధ్రకవితామతల్లిని ఆనేతుహిమాచలపర్యంతము
బంగరు తూగుటుయ్యలలో నూరేగించియు, మితిలేని కానుకలను,
వెలలేని రత్నభూషణాలంకారములను బిరుద రాజులను బడసి నిర్మల
యశశ్చంద్రికల నల్లెనల న్యాపింపఁజేసి రాజాధిరాజులచే నన్మానం
బులను బొంది యాంధ్రకవితాలలామకు వివిధమణిమయ మాణిక్యం
బరములు గట్టిఁబెట్టి యాంధ్రకవితాదేశమునకు బెద్దయని పొగడ్త
కెక్కి నన్నెయు వాసియుం గాంచి ప్రకాశించుచు నాకసంబున వెలుంగు
చంద్రబింబమున కీడువచ్చు సత్ప్రతిభను వెదజల్లినవాడయ్య నవ
సావదళయందు ఘోర దారిద్ర్యము ననుభవించినట్లు లీక్రిందిపద్యములు
తెచ్చుచున్నయవి. తన ప్రతిభావిశేషముచే మహాద్వైశ్వర్యమును
గడించినను, తొలుదొల్త నావరించిన దారిద్ర్య దేవత విడువదు
కాబోలు. దీనినిబట్టి కవియనువానికి దారిద్ర్యము తోడునీడవలె
వెనువెంట నంటుకొనియుండును గాని వదలదని నిశ్చయమగుచున్నది.
ఈకవిపడినపాట్లు తలచుకొన్న గుండెలు బ్రద్దలగుచున్నవి :—

సీ. కవిరాజు కంఠంబుఁ • గొగిలించెను గదా

పురవీధి నెదురెండ • పొగడదండ

సార్వభౌముని భుజా • స్తంభ మెక్కినుగదా

నగరివాకిట నుండు • నల్లగుండు

ఆంధ్రనైషధకర్త • యంఘ్రియుగ్మంబున

దగిలియుండెను గదా • నిగళయుగము

వీరభద్రారెడ్డి • విద్వాంసు ముండేరి

వియ్యమందెను గదా • వెదురుగొడియ

గీ. కృష్ణవేణమ్మ కొనిపోయెఁ ♦ నింతఫలము
 బిలబిలాక్షులు దినిపోయె ♦ నిలలుఁ బెసలు
 బొడ్డుపల్లెను గొడ్డటి ♦ మోసపోతి
 నెట్లు చెల్లింతుఁ డంకంబు ♦ లేకునూర్దు.

సీ. కాళికావిశ్వేశుఁ ♦ గలిసె వీరారెడ్డి
 రత్నాంబరంబు లే ♦ రాయఁడిచ్చుఁ
 గైలాసగిరిబండ ♦ మైలారువిభుఁడేగ
 దినవెచ్చ మేరాజు ♦ తీర్చుగలదు
 రంభఁగూడఁ దెనుంగు ♦ రాయరాహుత్తుండు
 కస్తురి కేరాజు ♦ బ్రస్తుతింతు
 స్వర్గస్థుఁడయ్యె వి ♦ స్సనమంత్రీ మఱి హేమ
 పాత్రాన్న మెవ్వని ♦ పంక్తి గలదు

గీ. భాస్కరుఁడు మున్నె చేవుని ♦ పాలి కరిగెఁ
 కలియుగంబున నికనుండ ♦ గప్తమనుచు
 దివిజ కవివరు గుండియల్ ♦ దిగ్గురవఁగ
 నరుగుచున్నాడు శ్రీనాథుఁ ♦ డమరపురికి.

అహ! యీవాక్యములు హృదయపుటభేదన మగుచున్నవిగదా! ఇట్టి
 వచనంబులు మహాకవివాక్కుననుండి వెడలవలసివచ్చెను గదా!

అంధ్రకపులబుండ సంస్కృతకవిరాజులు పడ్డపాట్లు వారికేయె
 టుకగాని యిట్టిదని వర్ణింపఁ జాలము. దారిద్ర్యదేవత కాళీవరప్ర
 సాదలబ్ధుండై 'త్వమేవాహం' అని కాళికాదేవిచేతనే బహూకరిం
 పఁబడిన కాళిదాస మహాకవికిని లేవ్పడయ్యె. 'మాఘే మేఘే గతం
 వయః' అను మల్లినాథ సూరి వచనార్హమైన మాఘశ్రావ్యకర్తయగు
 మాఘమహాకవికిని-తటస్థమయ్యె.

శ్లో. జాతేః జగతి వాల్మీకా కవి రిత్యభిధా భవత్.

కవి ఇతి తతో వ్యాసే కవయ స్వయి దండిని.

అను లోకోత్తరప్రశంసకు బాత్మ్యుడగు దండిమహాకవికిని దాపుర మయ్యె. ఏమి వారననేల? దారిద్ర్యదేవత సామాన్యకవులనే వరించుచుండ నసాధారణ ప్రజ్ఞాదురంధరులగు మహాకవులను జేబట్టకవిడచునా? తుదకు మాఘకవి ప్రాణములనుగూడ నపహరించె. నాపము! ఈకవి సంతుష్టహృదయుడయ్యు నింటివద్ద భాగ్యాపుత్రుల వేదనలచే పీడింపబడి కుచేలునిచందాన యాచనావృత్తిచేత కాకున్నను పోవలసిన దుస్థితిరాగా నెటో రాజాశ్రయమును గాంచినవాడయ్యె. ఆరాజును సకలసద్గుణ సంపన్నుండును, ధర్మావతారుండును, విద్యావినయాభి రాముండును నగుటచే నాకవి కెట్టిసత్కారమిచ్చిన నాతని విద్యకు సమానమగునా యని సందేహాడోలికల నూగులాడుచు నెట్లకేలకు నాలోచనామగ్నుడై సత్కారమియ్యకనే వానిని పంపె.

అయ్యో! తుదకు సామాన్యసన్మానమునకైనను స్వతలేకున్నవా? ఆబ్బ! దారిద్ర్యప్రభావ మెంతబలమైనదో? యని వగచుచునే మాఘకవి ప్రాణములనువదలె. ఈవృత్తాంతమెఱింగి, రాజు విచారాకాంక్షుండై 'తానొకటి తలచిన దైవముకటి తలచె' నని దుఃఖించి వాని భార్యాబిడ్డలకు తగిన ధనధాన్యసంపత్తి కల్పించి రక్షించె. కాని తనజీవితకాలములో మాఘకవికి మాత్రము దారిద్ర్యమే శరణమైనది.

పర్షియా ఉద్దు మహాకవులును నిట్టిబాధలకు లోబడినవారే. 'సాది' అను మహాకవికృత గ్రంథములు నేటివరకును మన భారత గ్రంథమువలననే పంచమవేదమనబడుచు విరాజిల్లుచున్నవి. శ్రీమద్రామాయణ మహాకావ్యమువలె నీతులచే నలరారుచు, శ్రీమ.ద్భాగవతంబు కై నడి భగవానుని లీలావిశేషంబులచే నొప్పిడమైయున్నది.

కాని " సాది " మహాకవి యంతటి సమర్థుడయ్యు ఘోరచారిద్ర్య మనుభవించె.

ఆరీష్, హాలీం యను ప్రసిద్ధచరిత్రకారుల జీవితములును చిరస్మరణీయంబులే. నవలలు వ్రాయుటలో నుద్దభావయందు వీరికన్న మిన్నులులేరు. హాలీం మహాకవియయ్యు మరణానంతరకర్మల నాచరించుటకై నను తగిన ద్రవ్యములేనివాడై మరణించెను. మహాకవుల చరిత్రము లిట్లులున్నవి. రతన్ నాన్ అను కవిశేఖరుండు ' ఫసానె ఆజాద్ ' అను నవలారాజంబుచేలోకమునపూజింపఁబడుచున్నవాడు.

ఇందలి కథాభాగము చిన్నదైనను తన భాషాజ్ఞానము పెద్దది గనుక యీకథకు వన్నెలు చిన్నెలు గల్పించి నవసంబులు జలికించి రచించిన మహాకావ్యమువలె రచించినాఁడు యనునట్లొక మహాప్రబంధమురీతి రచించినాడు. ఆనవల నాలుగుభాగములుగ భాగింప బడినను నొక్కొక్కవానిలో 1000 పేజీలు కలవు. మొత్తముమీద రచనావిమ 4000 పేజీలుగల యిట్టిగ్రంథరాజము మరేభావయందును గానరావనియే నానమ్మిక. అనగా నవలలో నింత పెద్దగ్రంథము లేదని నాభావము. ఇది 1908 సంవత్సరమున ముద్రింపఁబడినది. ఇక్రాలవు నవనాగరికీతి, దేశకాలపరిస్థితులు నందుఁగల మార్పు కథానాయకుండగు ' ఆజాత ' మహాపురుషుని ధీరోదారసంపత్తియు, గాంభీర్యాదిగుణంబులును, నౌదార్యప్రభావంబును సత్యవాక్పటిమయు శ్రీరామచంద్రులవలె నేకపత్నీవ్రతుండనఁడగు హేతువులును గల్పించి రచింపఁబడిన ముద్దులు యీటఁగట్టు నవలారత్నమాయని చెప్పదగు సద్గ్రంథము. అట్టి మహానీయుఁడును చారిద్ర్యదుఃఖంబుల గుఱువ వలసివచ్చె.

ఈచారిద్ర్యము కవుల నేల నాశ్రయింపవలయునని తర్కించి యందుకు కారణము లూహించి ' ఆరీష్ ' యనుకవి తన జీవితచరి

తల్లిలో నిట్లు రచించెనని నామిత్రులొకరు వక్కాణించిరి. ఆభావ మిచట వెల్లడించి యందుపై నాయభిప్రాయమును రచించుచున్నాడను.

కవులు పడరానివాల్లు బడి, గురుకులవాసముచేసి క్రమమగు శిక్షనుబొంది సంపాదించిన కవిత్వముగదా. అట్టి సర్వోత్కృష్టమైన విజ్ఞానమును ఊణమాలిముగో సశాశ్వతంబగు భోగభాగ్యముల కాశించి మారుత్రోవల నుపయోగించుచుండుట యదార్థముగదా? కానిచో సస్థిగమైన యాగుక్కడు ప్రాణమునకై నిన్ని బాధల బాల్పడవలయునా? ఆణో? అలమో? తిని నిర్మలాంబువుల ద్రాగి, వాయుభుక్తులై, కాలము గడపుకొనరాదా? నిత్యమై, సత్యమై, పరబ్రహ్మస్వరూపమై విరాజిల్లు మహాపదార్థమును దెలుసుకొనుట యందే కాలమును బుద్ధిని నియోగింపరాదా? సామాన్యజనులను రాజాధిగాజులకన్న మిన్నలనియు, రాజులను బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులకన్న నెక్కుడుగను, సామాన్యస్త్రీలను మహావతివ్రతా శిరోమణులగు సీతా ద్రౌపది యనసూయలకన్న గొప్పగను కల్పనజేసి యదార్థమును గప్పిపుచ్చి, గోరంతి గొండంతచేసి రచించుటచే మూసపధర్మము సశించినదనియు, నిజస్వరూపము లడంగిపోవుచున్న వనియు దన్తూలముగ సత్యహాని కలుగుచున్నదనియు, సద్దాన పాపపుహోగు పెద్దదై దారిద్ర్యమును మహారోగముచే కవులు వీడింపఁజుచున్నారనియు సమర్థించె. 'అతిష్' మొక్క భావము గొప్పది. అదియటులుండ నీపషయము సూక్ష్మముగ నాలోచించిన రాజాధి రాజులయెడ లక్ష్మీసరస్వతులు నైరంబులుమాని సంచరించుచున్నారకదా. శృష్ట భోజ గాన్ముణులు మహావిద్వాంసులై, మహాకవులై యుండుటచేతనే కవితాగంధ మెఱింగినవారై యానాటి కవులను సత్కరించిరి. అట్టిచో దారిద్ర్యము వారినేల నేచలేదు? మహారా

జాంత్యపురంబుల దేవేంద్రభోగము లనుభవించుటమాని, కుటీరముల నివసించు పేదకవుల నాశ్రయించిన లాభమెంతకలుగు ? దీనికిగల హేతువు కవులనలె నొరులనాశ్రయించు దుర్భాగ్యము వారికి పట్టలేదు గనుక యిందుగ్రహించి ముగ్ధులని యెఱుఁగు నట్లయి నవసరము వారికి గలుగలేదు. అట్టి నిదర్శనములును గానరావు. అందుచే వారు ధన్యులై, పూతాత్ములై, కృతార్థులై యెట్టివృక్షములను బొందరైరి. సరోవకారార్థమై పాబుపడుటయందె వారు గాంచిన కవితావిజ్ఞానమును సార్థకము చేసుకొనిరి. కేవలము కవులన్న నో యట్లుగాక నిరాధారులగుటచే నొగులపై నాధారపడి వారిజీవితములను ధారపోయవలసిన వారైరి,

అందరును పోతవామ్యము కాగలరా ? అందుచే సమయానుకూలముగ రస మొప్పించి వారిహృదయాన్ని గ్రహింప సాధనముని భావించుచు వాంఛనకైలే బంధింపఁబడి తదనుకూలముగ కైతిము సెప్పి కాలము వెళ్లుచున్నచుండిరి. కేవలము పేని వారిని పొగడుటయందె తమకాలమును వెళ్లుచున్నట్ల లేదుకదా ? కాము మరణించినను తమ యశస్సు మరణించకుండునటుల వెళ్లుచున్న భిక్షులను రదించుచున్నారుకదా ? ఇట్టి కవికృతగ్రంథము లనేకములుండుటచేతనే యనేక చరిత్రకారులు, మహాపురుషుల జీవితచరిత్రలును, రాజరాజుల సత్పరిపాలనావిధానమును, నాటి పరిస్థితులును మనకు తెలుసుకొనుటకు నవకాశము కలుగుచున్నది. సకలత్పరునియందును బుద్ధిలయముచేసి పద్యగూఢమున తన్మహిమను గానము చేయుటకు కవికి నవకాశమున్నటుల మరేదికినిలేదు. ఎన్ని పద్యసహస్రంబులు కేవలము భగవంతునిపై దొర్లునో చెప్పగలమా ? బ్రహ్మజ్ఞానపర్యంతము తెలుసుకొనినగాని యనుభవమునగాని ప్రకృతిని వర్ణింపఁ జాలరుగదా ? కవులన్న బ్రహ్మలని తలచుటకు సందేహమేల ? పరా

కృషిని లీలావతారములు వర్ణించు సప్తస్థిరాక్షరము లెన్నికలవో ? అందుచేతనే భగవంతుని స్మరించుటకును, గొల్చుటకును, ధ్యానించుటకును కవులకే నెక్కుడు వీలగుచున్నది. అట్టి సందర్భమున తన నుగూరించి యెనడుకీర్తితురో వారియెడల సత్సంతానురాగము కల వాడై వారిమేలును గోరి వారికే బల్ చిక్కులను నెక్కుడుగ గల్పించి వారికి చారిత్రియము ప్రధానముగ నిత్తుననియు, వారలె తనస్వరూప మెఱింగినవారలనియు శ్రీకృష్ణభగవానుడు భగవద్దీర్ఘముగ నుడివెనుకదా !

అందుచే కవులు భగవద్దీర్ఘములై చారిత్రియ మనుభవించుచున్నారని నానమ్మకము. అశాశ్వతములగు భోగభాగ్యములతో పనియేల ? క్షణభంగురములగు సంపదల కాశింపనేల ? విద్యుల్లతవలె మాయమగు జీవితమునకు భవకాంక్షయేల ? చారిత్రియమునుటచేతనే భగవంతునియొక దౌష్ట్యమైనను తనబుద్ధి నియోగించి ధ్యానించుటకు నవకాశము కలుగుచున్నది. ముఖ్యమయమున భగవంతుని నుద్దేశించి తిట్టినను భగవద్వాక్యము నుచ్చరించినందులకై భగవంతునికి ప్రియమేయగును. ఏకాగ్రముచేతనైనను క్షణక్షణమును భగవంతుని యెడఁబాటుక తలంచిన మోక్షకారణమని యీదిగువ పద్యములు బోధించుచున్నవి.

ఆ. అలుక నైన జెలిమి • నైనఁ గామంబున
నైన బంధవమున • నైన భీతి
నైనఁ జగిలి తలఁప • నఖిలాత్ముడగు హరిఁ
జేరవచ్చు వేటు • సేయఁ డతఁడు.

క. వైరానుబంధనంబునఁ
జేరిన చందమున విష్ణుఁ • జరితరథ క్తిం
జేరఁగ రాదని తోచును
నారాయణ భక్తియుక్తి • నాది త్తమునఁ.

శా. కామోత్తంత త సోపికల్ భయమునం • గంసుండు వైరక్రియా
సాచుగ్రిన్ శిశుపాలముఖ్యనృపతుల్ • సంబంధులై వృష్ణులుం
బ్రేమన్ మీరలు భక్తి నేము నిదె • చక్రింగంటి మెట్టైన ను
ద్దామధ్యానగర్భిణుడైన వారి జెం • దక్షిణవచ్చు ధాతీశ్వరా.

ఏమార్గముచేతనైనను కవులు శిబ్దధ్యానపరాయణులై ధన్యులగు
చున్నారని చెప్పట సమంజసమని నాలభిప్రాయము. ఉప్పేటాతిశ
యోక్తులతో గూడినయుక్తమైన నొప్పు కావ్వ మే సద్బ్రంధముకదా.
అట్టి సరసమైన కవిత్వము చెప్పి కవియేకదా కపి. అట్టిచో నూహ
కల్పనచేసి చమత్కారమైన పదలాలిత్యముతో రచించిటయే ప్రభా
నము గాని తదితరంబులు గానరావు. అందుచే పొగడి కవిత్వము
చెప్పటచే దారిద్ర్యము గలుగుచున్నదనిగాని, యున్నది లేనిదాని
వలె, లేనిది యున్నటుల పొగడి రచించుటచే కలుగుచున్నదనిగాని
చెప్పట సమృతిమని తోచదు ఇది కేవలము మహదోషమున్న కాళి
దానాదిమహాకవులు కూడ నిట్టిదోషమునకు బాల్పడియుంటారా?
నరాంకితిమే చేయని పోతనామాత్యుని కేల దారిద్ర్యము సంభవించె?

బ్రహ్మసందజనితంబులగు గద్యపద్యముల ప్రాసకొనిటకును
తన్మూలమున సర్వసౌఖ్యములును బొందుటకును కవిత్వమే ప్రధాన
మైనది. కవితాసంద రసాట్ల నోలలాడు మహాభాగ్యముకిన్న మిన్న
యగు పదార్థము వేరొకటిలేదు. ఇంతకంటె సఖిలమించు పదార్థంబు
వేరొండు గానరాదు. ఇంతకంటె కర్ణపుటంబులనాకర్షించుమరొండు
సంగీతిగవంబు లేదు. ఇంతకంటె సయనచకోరంబుల కింవిగు పాఠం
బులేదు. ఇంతకంటె జెందం బయందానందంబు గావించు ఇంద్ర
మహేంద్రజాలంబులేదు. ఇంతకంటె కరింబులు పపిత్రంబుగ జేయు
పుణ్యంబు లేదు. ఇంతకంటె జిహ్వేంద్రియంబుల నలగకరించు జీవ
నంబు లేదు. ఇట్టి సౌభాగ్య భాగ్యవిభవశ్రీ సంపదఁ జేబట్టుట కవి

యనునానికి బహుకృత సుకృత తపఃఫలంబులచే లభించిన దీప్యద్భృ
గంబుగదా! రాజాజులు మెచ్చు విద్యమే విద్య. అందుచే రాజా
స్థానపదవి నభిలషించి, సంపాదించి కవులు కృతార్థులై, ధన్యులగు
చుండిరి. అట్లులని నాటికవులుగాని నేటికవులుగాని యాత్మిగౌరవ
మును జంపుకొని కేవల ముదరపోషణార్థమై పాటుపడినవారు కార
సియు, పూర్వరాస్త్రములవలెనే నేటిరాజశిఖామణులును గవుల వాద
రించుచుండిరినియు, వారివారి మహిమములచే బట్టి మున్నుండు రాజా
ధిరాజులచే సన్మానింపబడి, సగౌరవపూర్వకంబుగ బహూకరింపబడి
కృతిపతికిని కృతికర్తకును సుఖయలోకములయందును శాశ్వతకీర్తిని
సంపాదించు కృతులను రచించిరినియు నీదిగున గ్రంథరాజుంబుల
వెలయు పద్యంబులు ప్రమాణంబులై చెప్పచున్నవి.

—♦ శ్రీ మ దాంధ్రీ ను హా భా ర త ము. ♦—

1. చ. అమల సువర్ణశృంగముర ♦ మై కపిలంబగు గోశతంబు ను
త్తమ బహువేదవిప్రులకు ♦ దానముసేసిన తత్ఫలంబు త
థ్యమ సమకూరు భారతక ♦ ధాశ్వినగాభిరతిక మదీయచి
త్తము ననిశంబు భారతక ♦ ధా శ్వినగాప్రసంబకాపునక.
2. క. జనమత కృష్ణద్వైపా
యనముని వృషభాభిహిత మ ♦ హాభారత బ
ద్ధ నిరూపితార్థ మేర్పడఁ
దెనుఁగున రచియింపు మధిక ♦ ధీయుక్తి మెరుక.

—॥ శ్రీ భీమేశ్వర పురాణము. ॥—

శ్లోకము

1. సీ. వినిపించినాడవు ॥ వేమధూవాలన
 కఖలపురాణని ॥ ద్యాగమములు
 కల్పించినాడవు ॥ గాఢపాకంబైన
 హర్షనైవధకావ్య ॥ మాంధ్రీభావ
 భాషించినాడవు ॥ బహుదేశబుధులని
 విద్యాపరీక్షణ ॥ నేళలందు
 వెదజల్లినాడవు ॥ విశదకీర్తిస్సూర్తి
 కన్నూరములు దిశం ॥ గణములందు
 గీ. బాకనాటింటినాడవు ॥ బాంధవుడవు
 కమలనాభుని మనుమడు ॥ వమలమహివి
 నాకుగృవసేయు మొకప్రబంధం ॥ ధంబునీవు
 కలితగుణగణ్య శ్రీనాథ ॥ కవివరేణ్య.
2. గీ. సప్త సంతానములు నాకు ॥ సంధించె
 నొకప్రబంధంబు వెలితిగా ॥ సుకృతగరిమ
 నావెలితి మాన నాపేర ॥ సంకితముగ
 శివపురాణంబు తెనుగుగాఁ ॥ జేయు మొకటి.

—॥ వసుచరిత్రము. ॥—

శ్లోకము

1. మ. నను శ్రీరామపదారవింద భజనా ॥ సందుఁ జగత్పాణిణం
 దన కారుణ్య కటాక్ష లబ్ధ కవితా ॥ ధారా సుధారాశి సం
 జనితైకైక దినప్రబంధ ఘటికా ॥ సద్యశ్చతగ్రంథక
 ల్పమ సంగీత కళారహస్యనిధి ॥ ల్పంబంచి వల్లెం గృహ.

గీ. తరులటాకాది సంతతుల్ ♦ ధరణి నెచట
నిలిపి రచటనే యుండు వా ♦ నికిని గృతియు
ఖంబుననె విశ్వవిఖ్యాతి ♦ గాన కృతియె
సంతతివతంస మాది మాకు ♦ సంఘటింపు.

—♦ స్వా రో చి వ మ ను చ రి త్రి ము. ♦—

శాస్త్రము

క. భువనవిజయాఖ్య సంస
దృవనస్థిత సింహాపీఠి ♦ బ్రాజులగోష్ఠిం
గవితామధురిమ డెందము
దవులం గొలుపుంజి సదయ ♦ తక్ష ననుఁబల్కెన్.

గీ. సప్తసంతానములలోఁ బ్రీ ♦ శస్త్ర గాంచి
ఖలము గాకుండునది ధాత్రీఁ ♦ గృతియకాన
కృతిరచింపుము మాకు శి ♦ రీషకుసుమ
పేళల సుధామయోక్తులఁ ♦ బెద్దనార్య.

—♦ క థా పూ ర్ణో ద య ము. ♦—

శాస్త్రము

ఆ. బ్రీయము సంధిలంగఁ ♦ బిలిపించి బహువక్త్ర
భూషణాది దాన ♦ ములఁ గరంబు
సంతసం బొనర్చి ♦ యెంతయు గౌరవ
మెనఁగ మధురఫణితి ♦ నిట్టు లనియె.

శా. నీచే నొక్కమహాప్రబంధము కడున్ ♦ నిర్ణద్రసారస్యలీ
లాదిత్రంబగుదాని నో యనఘ వా ♦ యంబు సేయించుకో

మాచిత్తంబు న వేడ్చునుండునది నీమాధుర్యధుర్యోరువా
 వైదితిగ సఫలంబు నేయుము సుధీ • వర్గంబు లోహా
 యనన్.

• పాండురంగ నూహాత్మ్యము. •

1. క. నను రామకృష్ణకవి గవి
 జన సహకారావళి వ • సంహితైన సూ
 క్తినిధి బిలిపించి యర్హా.
 సనమున గూర్చుండ బనిచి • చతురత సనియెన్.
2. క. యశము గలిగించు నీయ్యదు
 విశదోక్తుల బాండవీక • భు చరితః జతు
 ర్తభువన వినుతముగ శుభ
 వశెచుతి నాపేర నుకువు • వరతత్వనిధి !
3. మ. పలుకుందొయ్యలిమాళికాంతికెసహా • బాగాలునయ్యంతిచె
 క్తులగాలుం దెలనాకు లయ్యువిద ప • ప్లులటి కసంపుఁబ
 ప్లులతో గూడిచవీడియం బొనగె నాకుం బద్మనాభార్చనా
 కలనాపావన హస్తకంకణ ఝణ • శ్రారంబు తోరంబుగన్.

— పద్మపురాణము. —

1. క. ఆవరమేశ్వర మకుట
 వ్యాపుత గంగాప్రవాహ • వరకపితా స
 ల్లాపుడగు కవిసి సింగన
 జేపట్టక కీర్తిగలదె • శ్రీమంతులకున్.

—♦ ఏ లా మా హా త్యము. ♦—

1. క. ఏలానది వేలాభువి

నీలీలల నిఖిలసుఖము ♦ తెన సెడి నాక

య్యేలమహా త్వమ్మును వినఁ

గా లోలత మించె సుకవి ♦ కల్పితకృతిగఁ.

2. ఉ. కావున నన్నదీమహిను ♦ గా నొకచిన్నకృతిఁ రచించి యం

దేవియునేనిఁ బుణ్యకథ ♦ లేరిది కూర్చి మదంకితమ్ముగాఁ

గావను నన్ను జేయఁగలఁ భారము మీయదియంచుగ ప్రపుం

దావినొసంగు వీటి కల ♦ శాతమయమ్మును తట్టఁజెట్టినఁ.

—♦ బుద్ధ చ రి త్రీ ము. ♦—

1. మ. ఘనఁడతండొక నాడనూనమగు వేఙ్గంగొల్వుగూర్చుండిమ

మ్మును కీమత్తుర దేవతాపహిను సం ♦ భూతాశుధారా కవి

త్వ విశాంత ప్రతిభావిశేష రచితా ♦ పార ప్రబంధానుబం

ధములఁ దివ్యత తావధానధనులఁ ♦ దర్శించి నల్లెం గృపఁ.

2. ఆ. ఉద్ధతేజఃజైన ♦ బుద్ధదేవు చరిత్ర

మశ్వహోషముఖు ♦ ననునరించి

యస్మదంకితమగు ♦ నాంధ్రీకావ్య మొనర్చు

డనుచు వీడ్యమిచ్చె ♦ నాదరమున.

ఇవిధంబున రాజులు కవిరాజుల సత్కరించుచుండిరి. కవిరాజులు రాజాధిరాజులచే సత్సానంబు లందుకొనుచు, తదాస్థాన విద్వాంసులై యలరారుచు, నిరుపమాన గౌరవాతిశయంబులచే శోభిల్లుచుండ, దారిద్ర్య దుఃఖంబుచే గుందుచుండిరిని వగవనేల ? జీవి

తాంతుమునగూడ శాశ్వతమైన కీర్తి నిలచియుండునుగదా? అట్టి మహద్భాగ్యంబు లభించుచుండ సత్కృతులమూలంబున తరతరము లవారును తరించుచుండ, నొక్క చారిద్ర్యదుఃఖంబు వేచిననేమి? 'నావిష్ట్యవృధివీపతి' యను న్యాయంబున కొందరు కవులు రాజులకు సత్కృతులనిచ్చి ధన్యులగుచుండిరి. మఱికొందఱు వారివారి పురాకృత పుణ్యవిశేషంబున కేవలము భగవంతుడు వారిస్వప్నముల యందు సాక్షాత్కరించి సత్కృతి శనపేర సంకితమిమ్ముని వేడుటయు నద్దాన తమకావ్యములు భగవదర్పితములుచేసి పునర్జన్మములేని జన్మ సాఫల్యమును గాంచి కృతార్థు లగుచుండిరి. ఇట్టి నిదర్శనంబు లనే కంబులు గలవు. ఇట్టి భాగ్యము కవులకే విశేషముగ లభించినది. వేయేల? కవులన్నిటను ధన్యులని చెప్పవచ్చును. భాగవతాది సన్న్యసింధములయందే నిదర్శనములు గానవచ్చును. అందును గుచ్చనకొక్క పద్య ముదహరించెదను.

క. ఘన రుక్మాంగదచరితముఁ

దనకిమ్ముని భీమశివుడు • దానన్ధ్యంక

గనుటయె పౌఢకిషిమ్యున

కి నయము నణిమాది శుభము • లందుటశిలచక్ర.

అహా! ఇంతకన్న మించుభాగ్యంబు మరొండు లేదుకదా. భగవత్సానిధ్యమున నిలచు శక్తి ప్రభావములను గాంచిన కవులయదృష్టమే యదృష్టము. ప్రపంచమునందు దేనికైనను సాటి మరొండుచెప్పవచ్చునుగాని విద్యామహత్వంబునకు వేరొండుసాటిలేదు. దాని మహిమాతిశయంబు లిట్టివని వర్ణింప నలవికాదు. తదానందమే యానందము. అందు కవితామాధురిగ్రహించినవాని భాగ్యంబుభాగ్యంబు. వానిజన్మయే జన్మ. వేయేల? వాడే మానవుడు.

శ్రీమంతంబగు నీభరతఖండమునందలియాంధ్రదేశమున ననేక మహాకవులు వెలసివారు. వారివారి ప్రజ్ఞావిశేషంబులచే నద్దగ్రంథముల రచించి నిర్మలకీర్తించుదిగలు శాశ్వతముగ వ్యాపించునట్లు ప్రకాశింపజేసిరి. ఆందువలననే నేటివరకు నాంధ్రభాష మేరతస్పక కట్టుబాటు గలిగి చెల్వొందుచుండె. “కవితా యద్యస్తిరాజ్యేన కి” న్మును నమృతవాక్య మిహాఁడు పుట్టినదికాదు. ఆంగ్లేయమహాకవులుగూడా కవియనువానికి సగృహ్ణాన మిచ్చిరి. ఏసభయందైనను మొదటితాంబూలమును గ్రహించుటకు కవియేచాతుర్యము. కవులు భాషాగురువులు. నైసర్గికమహత్వ తత్వరహస్య స్వరూపంబుల నెఱింగి సుధారసధారల నింపుకృతులచే ప్రపంచముననిరంకుశాధిపత్యమును వహించి సంచరించుచున్నవారు. స్వేచ్ఛయన్న వారిదే.

శ్లో. నియతీకృత నియమరహితాం

హ్లాదైకమయీ మనస్యపరితంక్రా,

సవరిసరుచిరా మాశృతి

మాదధతీ భారతీ కవే ర్జయతీ.

కవియనువాడు దేశదేశాంతరములకు బోవు సామర్థ్యము గాంచకున్నను, తోడబుట్టిన చారిద్ర్యమహామణిఖంబుచే తనకాలపువారిచే సగౌరవింపబడకున్నను, బీదతనమ్మున కైకిరిలేకున్నను సహజమగు కవితాశక్తి యుండునబడదు కదా.

శ్లో. అమౌజినీ వనవిహారవిలాస మేవ

హంసస్య హస్త నితరాం కుపితో విధాతా

సత్వస్య దుగ్ధ జలభేద విధౌ ప్రసిద్ధాం

వైదగ్ధ్యకీర్తి మపహర్తు మసా సమర్థః.

తనకవిత నిరంకుశ ప్రతిభచే భేదించుకొని ప్రపంచము దంతటను వ్యాపింపగలదు. ఇన్నిమాటలేల? కవితాప్రసక్తి జ్ఞానమునకును,

మహనగా కృతులనిచ్చుటదోషముకాదు. భావకేచ్ఛలన్నియునుచచ్చములని సాభావించుటచే నద్వాని భావమున కృతుల సరానికితిము చేయక పోతనాద్యుడు భగవద్భక్తిము చేసి కృతార్థుడయ్యె. లక్ష్మీనకి పులు కృతులనిచ్చుటలో పెద్దభావము ను వహించిరి. వా రైహి కేచ్ఛల నాశించి కృతుల వమ్మినవారుకాదు. కేవలము భోగార్థము నిచ్చినవారు కాదు. కొంత భూభాగమున కధికారము వహించి ప్రజాసంరక్షణార్థము పాటుపడు మహనీయులలో బ్రహ్మాంశము కొంతయు న్నుదని గ్రహించిరి. గొప్పగొప్ప భావములను వెల్లడించుచు సత్సధర్మ శౌచవిధులతో నలరారు గ్రంథరాజములు నట్టిపూజార్థులగు రాజశీవామములు కోరినంత వారికి కృతనిచ్చుట దోషము కాదనియు తెన్నూలమున నట్టి మహత్తులకూడను వెరవేర్చినవారిగుటచే కాక జన్మజన్మములకును శాశ్వతమైన కీర్తిని సంపాదించుకొనవచ్చుననియు నిహమందును కొంతవరకు సౌఖ్య మనుభవించవచ్చుననియు భావించి కృతులనిచ్చిరి. వారివారిగ్రంథములు ధర్మోక్తుల చాటుచుండుటచే ప్రతీయ గమనానికిని యపి శిరస్యములై నవి. అందుచే కృతీధర్మమును కృతీకర్తలును ధన్యులగుచుండిరి.

నర్మపరత్యాగులై కృతులవ్రాసి సరానికితిము చేసినచెప్పి యంగిమాతీమన వారలకు మాలిన్యమాపించి సుకృతగతులు లేవనిచెప్పట సాహసవాక్యమునయే నానబ్బినది. సరానికితిముచేయని పోతనాద్యుని కెట్టి సద్గతులున్నవని మనము నమ్ముచున్నామో కృతులనిచ్చిన సత్సత్వోపకరణము నట్టిప్రత్యాకలము తెప్పక లభించునని నా నిశ్చయము.

ఈచారిత్రియము కవి మొగమునందే పుట్టలేదు. కవియనువానినే యుండినట్టుకొని యుండలేదు. ప్రపంచమున దుద్భవించిన ప్రతిమానపుడును బాల్య యౌవన కౌమార వార్ధకదశలకు లోనై

రాపభేదములను గాంచునట్లు తనదశ మాతినప్పు డిట్టిదారిద్ర్య మను
వింపక తీరదు. ఏనస్తువునకును స్థిరత్వము లేదు. ఈదారిద్ర్యము
అతికఠిరసంబంధమైనది. కాని మోక్షపదమునకు భంగము వాటి
లనది కాదు.

ఒకచో దారిద్ర్యమున్నదని యెప్పుకొన్నను కవులు దానినం
యకనే చూచిరి. ఆనందపారవశ్యమున రసయుక్తమైన కవితారచన
యందే కాలము గడపును తన్మయులై దారిద్ర్యదుఃఖమును మఱి
పించుచిరి. సాధారణమునుష్టల కిట్టి ప్రజ్ఞావిశేషములుండవు గనుక
దారిద్ర్యదుఃఖంబును చాటనేలేరు. ఏనాటికైనను, దేనిని చాటు
నైనను కవియనువాడే సర్వవిధముల సమర్థుడు. కనుక యేసం
యమునందైనను కవియనువాడే యున్నతస్థానమును నిలంకరించుటకు
రాత్తుడు.

వేయేల ? కవిజన్మమే జన్మము.

“ Full many a gem of purest ray serene,
The dark unfathomed caves of ocean bear,
Full many a flower is born to blush unseen,
And waste its fragrance in the desert air.”

(Thomas Gray.)

“ Poverty quenched their lofty aspirations, labour
and want numbed the soul naturally sensitive and
cooled the blood that once ran hot in their veins.”

“ Slow rises worth by poverty depressed.”

(Johnson.)

“ There is many a rich stone laid up in the
bowels of the earth, many a fair pearl in the bosom
of the sea that never was seen, nor never shall be seen.”

(Bishop Halls' Contemplations.)

"There kept many charms concealed from mortal eye,

Like roses that in deserts bloom and die."

(Pope's Rake of the Lock.)

Poverty freezes the very life stream of genius. For instance, Oliver Goldsmith the great novelist travelled over Europe earning a precarious living with his flute or by begging. He was ever in debt and in distress. The life of Maculay the great essayist was reduced to such straits that he had to sell his Cambridge gold medal.

The great poets are teachers. Their whole teaching may be thus summed up:—

"To console the afflicted, to add sunshine to daylight by making the happy happier, to teach the young and the gracious of every age to see, to think and feel and therefore to become more actively and sincerely Virtuous."

V. RAMASUBBARAYUDU, B. A.,

Headmaster,

Sree Raja Surabhi Lakshmaraya Middle School &

President, Snehalata Kavita Sangham,

KOLLAPURAM,

Jataprole Samastanam.

1931.

స్నేహలతా కవితాసంఘ పుష్పము 25.

శ్రీ వాల్మీకి నమః.

❖ రామాయణ సంగ్రహము. ❖

గ్రంథకర్త:

పత్రి విశ్వేశ్వర శాస్త్రి,

శైవగురి పండితుడు.

శ్రీ లక్ష్మణరాయ మిడిక్ స్కూలు,

కొల్లూపురి,

శ్రీ బళ్లారి సంస్థానం.

శ్రీ వైష్ణవ ముద్రాక్షరశాల, పెంటపాడు.

1934.

కాపీరైట్ రిజర్వుడ్.]

[వెల రు 0-4-0 లు.

స్నేహాలతా కవితాసంఘ పుష్పము 25.

శ్రీ వాక్యైశ్వర్య సమయము.

రామాయణ సం గ్రహము.

+***+

గ్రంథకర్త:

స త్రి వి శ్వే శ్వ ర శా స్త్రి,

తెలంగాణపరిషత్తు.

=====

శ్రీ లక్ష్మణరాయ మిడిల్ స్కూలు,

కొల్లూపురం,

శ్రీ కృష్ణాపురం సమీపము.

=====

శ్రీ వెంకట ముద్రాక్షరశాల,

పెంజుపాడు.

=====

1934.

కాపీరైట్ రిజర్వుడ్.]

[వెల రు 0-4-0 లు.

తొలి పలుకు.

విద్యాన్, యన్. విశ్వనాథశాస్త్రిగారు, యం. ఏ.,
ఆంధ్రగీర్వాణ ప్రధానోపన్యాసకులు,
నైజాం కాలేజి, హైదరాబాద్.

శ్రీజటప్రోలు సంస్థానాధీశులకు సుఖావాసమగు కొల్లాపురమునగల శ్రీరాజా వేంకట లక్ష్మరాయ మిశిక్ స్కూలులో నాంధ్రాధ్యాపకులును, స్నేహాలతా కవితాసంఘ సభ్యులలో నొక్కరునునగు శ్రీయుతులు పత్తి విశ్వేశ్వర శాస్త్రిగారు రచించిన యాంధ్ర రామాయణ సంగ్రహమును నూటపదారుపద్యముల చిన్ని సంపుటియొక్క వ్రాతప్రతి నామూలాగ్రముగఁ జూచితిని. సంస్కృత శబ్దము జరియందుఁ దుండగానగు శ్రీరామాయణ సంగ్రహమునకుఁ బరియించుమించు సరియైన యాంధ్రీకరణము. శ్రీశాస్త్రిగారి రాంధ్రీమునఁ గృపసల్పనెంచి యొనర్చిన ప్రథమ ప్రయత్న మీ యనువాద సూపముం దాల్చినది.

అనునాది మునుట నిందితి భావముల నెక్కువగాఁ దడవఁ జనదు. తొలి ప్రయత్నముననే యిట్టి పద్యాత్మకంబగు రచన యుత్సాహమున కాలవాలము. భాషపైఁగల యధికారముం జూడ స్వతంత్రరచనకుం బూనుకొన్నఁ గళాసాష్టవం బలవడి తెనుఁగుతల్లి కలంకారము లొండురెండు చేకూరిఁ గలవను నాశ వొడముచున్నది.

ఇందలి వస్తు వతివవిశ్రము. ప్రయత్న ముభయ తారకము. ఎంద రెన్నివిధముల కీర్తించినను విసువు జనియింపఁజేయని రామ కథాసుధ నాని తనివిజెందు మానవుండు గలఁడే ?

అట్టి రామకథను కొలది సమయములలో సంగ్రహముగ వినఁ జదువఁ జాలు సౌకర్యము గలుగఁజేసి భక్తి విశ్వాసములుగల యాంధ్రలోకమున బాహుదూరముగ నొనర్పఁజాలెడు నీకవిప్రయత్నము ప్రశంసా పాత్రము. నానరణీయమును నూటపదార్లు కాన్క వెట్టి శ్రీరామ పరమేశ్వరహంబుల నీకవి యర్పించె. అందుఁ బొల్పావి యాంధ్రలోకము తరించుఁగాత !

ఇతోధిక కావ్యకల్పనా చాతురి నీకవి యశోకాంకితుఁడేపట్టి యలరారుఁగాత !

శ్రీవాల్మీకి సమః.

రామాయణ సంగ్రహము.

అష్టమా

[బా ల కా ం డ ము.]

శ్రీ రామచంద్ర పద సర
 నీరుహముల మొక్కి యిష్టసిద్ధులు వెలయన్
 శ్రీరామాయణ సంగ్రహ
 మే రచియించెదను బాల హితబోధలకై . 1

శ్రీలకుఁ దానలంబగుచుఁ జెల్వగు కోసల దేశమందు మో
 తొలయ పట్టణాన్య గణాన్హా నయోన్యను రాజధానిగా
 నేలుచు నుండె నేలవలె నీతఁడె శాశ్వత మంచు లోకులెం
 తో లలిఁగొల్వఁగా నశరధుండను రాజు గుణాభిరాముడై . 2

కౌసల్యయు సుమిత్ర కై కేయి యని మువ్వు
 రసనికి భార్యలై యలరి రందు
 రాజత సుగుణాభిరాముఁడు రాముఁడు
 జననంబు నొందె కౌసల్యయందు
 భ్రాతృచరణ భక్తిభరితుఁడు భరతుఁడు
 ప్రభవించె కైక గర్భంబునందు
 మహిత లక్షణులు లక్ష్మణుఁడు శత్రుఘ్నుఁడు
 నుదయించిరి సుమిత్ర యుదరమందు

గీ. దశరథ సుహీవిభుండు యథావిధిగ నొ

నర్చి సుతులకు చొలోపనయన విధులు

శాస్త్ర పాఠంగతులచేత సకల విద్య

లెలమిఁ జెప్పించి బుద్ధిమంతులను చేసె.

3

ఉ. అంతట గాధిపతినినుండు యాగము లన్నియు రాక్షసాధముల్
పంతము బూని నాశనము భంగము జేయఁగి దానిమాన్య భూ
కాంతుని రామలక్ష్మణులుఁ గానఁగి బంధు మటంచు వేడఁ
శ్యంతభయంబునొంది యశుడలపెముసేంద్రునివెంటఁ బుత్రులన్. 4

చ. మునివరుఁ డంత సత్కీర్తిల బోధలు నేయుచు రామలక్ష్మణుల్
నరమునఁ బోవుచున్నను లవలబు శ్రమంబును గల్గిసేసి పు
లిక కృపచే బలాశుల వ్యభిచార నేర్పుచు కేసమండఁగా
నినుజుల సత్కథానయను తాపని చారల కష్టని పుగిన్. 5

క. పగ నపకారినో యని యె
చి గురుండు గానసుతురాజు ఖేదించి వానిన్
మగువ యలుచును పరక
వెగిలొచ్చెను రామపథుఁడు వేట మెల్లప్పున్. 6

శా. నారాచలముల పృథకాదుల మహాసంపదలఁగఁ గొలిపిం
జారాజుల కిచ్చి భూశక్తిమమునన్ యజ్ఞవశ్రం బూసఁగా
ఘోరాకాదులు తాటకాసుతులు పరిత్యోభంబుఁ గావించి రా
మారీచుండు సుబాహుఁ జిరువు సస్మక్తాంసాద్రి వర్షంబులన్. 7

మ. అనుమానింపక మారుతాస్త్రమున రామాఖ్యుండు మారీచునిన్
వనధన్ దోసి సుబాహుముఖ్య దనుజవ్రాతంబు నొక్కమ్ముచే
దురుమన్ యజ్ఞసమాప్తిఁ జేసి మునిచంద్రుఁ డాత్మనుబొంగి నీ
తను శ్రీరామునిఁ గూర్చునెంచి మిథిలన్ దర్శింపఁగానేగినన్. 8

రామహరిము సోది వక్ర్యోహుః
మయి గాతము భార్య యహల్యపూః
సంకులైతి వారు మిథిలకు సరసి
పాపసకుల దెల్పు వచ్చిన పని సతండు.

9

- శివ చాపంబును జూపిన
సనలీలంగ విటచె నశరధాత్మజుడు విదే
హవసుమతీధవుడు గుటుం
బువేష్టని గోసలాధిపతిఁ బిలిపించెన్.

10

మ. జనకత్నాపతి రామచంద్రునికు భూజాతక ద్విలోక్తకమా
తను నీతక విజయిని చూర్మిళ సుమిత్రా పుత్రుడౌ లక్ష్మణా
ఖ్యులకుఁ గూర్చి జగత్ప్రతీతముగ సత్యత్సాహుడై మంగళ
ధ్వనిలెం జేనిఁజెలంగఁ జేసెసుముహూర్తంబందుఁగళ్యాణముల్. 11

- గీ. ద్విగుణి తోత్సాహుడగుచు విదేహ సృపతి
నిజ సహోదరుడౌ కుశధ్వజుని సుతల
మాండవీ శుశ్రీక్షియిల మాన్య గుణవ
తుల నొసంగెను భరత శత్రుఘ్నులకును.

12

చ. సుతులు నిజానురూప గుణశోభిత దారలఁ గూడి కొల్వనం
చితుడయి కోసలాధిపతి స్వీయ పురంబున కేగుచుండ భా
పతి విజిగ్మ సచ్చటికి వచ్చిన భార్గవరాము రాఘవుం
డతిసులభంబుగా గెలువ నాతడు గొగిటఁ జేర్చె నాత్మజున్. 13

- గీ. ఈవిధి విజయలక్ష్మీ సమావృతుండు
సగుచు సాకేత పురమున కరగి యందు
సరస శృంగార సల్లాప జలధిఁ జేలి
జావళిని గూడి శ్రీరామ చంద్రుఁడుండె.

14

—♦ గద్యము. ♦—

ఇది శ్రీ వాణీ కరుణా కటాక్షలబ్ధ కవితా విచిత్ర పత్రికుల
 పవిత్ర పురుషోత్తమ శాస్త్రి పుత్ర విశ్వేశ్వర పణి
 తంబైన రామాయణ సంగ్రహమందు
 బాలకాండము సర్గము
 సంపూర్ణము.

శ్రీవాణ్యే నమః.

—♦ రామాయణసంగ్రహము. ♦—

అశ్లోకము

[అయోధ్యాకాండము.]

- క. ఘనమగు సంతసమున నిజ
 జనకుని యానతిని భరణ శత్రుఘ్నులు గై
 కొని రయమునకై యుధాఙ్గతుఁ
 డను మాతులుని పురమునకు నరుగఁగ నంతకై. 1
- గీ. ఓశరధుఁడు రాజ్యభార భేదమున మిగులఁ
 జెంది రామునిఁ బట్టాభిషిక్తుఁ జేయఁ
 దలఁచి యున్నంత మంధరాకులిత చిత్త
 యగుచు కైకేయి దుర్భాషలాడె పఱిని. 2
- చ. అనయము సత్యపాలకుఁడవై శగుచో మును శంబరాజి ని
 చ్చిన వరయుగ్మమం దొకట శ్రీరఘరాముని సత్వరంబుగా
 ననమునకన్పు మొండొకట పార్థివుఁ జేయుమ మత్తుమారుఁ గా
 దనిన విషంబుఁగ్రోలి యిదె ప్రాణము వీడెద నీవు చూడఁగన్. 3

క. ఈలీలఁ బరుష భాషల

నాలించిన తన నాంబ హా యని ధరపైఁ

గూలెను మూర్ఖిలి ధరణీ

పాలుఁడు పవిభిన్నపక్ష పర్వతమువలెన్.

4

చ. పలికియు బొంకునట్టి యలవా టిసుమంతయు లేక కన్నపు

త్తుల విడలేక యాశరథుం డలరాముని కాన కంపఁగా

వలదని యెంత వేడినను బట్టిన పట్టును గైక వీడఁగా

దలఁప దొకింతయైనను బడంచడి నాథుఁడు శోక మొందఁగన్.

5

చ. వశమున కేగుచుంటి సెలవా జనకా యని పాదవందనం

బును బొసరించి బ్రక్షిగుఁడు భూసుతయున్ దన వెంట రాగ స్యం

దనమునఁ జేరి శాన్వల పథంబునఁ బొరుల మోసగించుచున్

జనియె నిశీధకాలమున బాహ్నవి చెంతకు రాముఁడంతటన్.

6

గీ. అచట వెలయునట్టి గుహ సహాయమునను

సమరిసది దాటి చిత్రకూటమున కరిగి

య. దు సౌమిప్రిస్థిత సప్తర్షులను గొనుచు

సీతయును రాఘవుండును జెలఁగి రచట.

7

క. ఘనమైన పుత్రశోకం

బున దశరథ విభుఁడు స్వర్గమునకుం జనినం

తంనె దూత మంత్రులజ్ఞ

చని భరతుని తోడితెచ్చె సరభస గతితోన్.

8

చ. జరిగిన దుష్ప్రవృత్తుల నిజంబుగఁ దెల్పఁగ విన్నతోడ మై

మఱచి ధరాస్థలిన్ బడి క్రమంబుగఁ దెల్పినఁ గాంచి లేచి యా

భరతుఁడు పెద్దలెల్ల రిది భావ్యము గాదని తెల్పఁ గైక మం

ధరలను దూఱఁబోక కులధర్మముగా సలిపెన్ బిత్మక్రియల్.

9

- ఉ. పౌరులు వెంటనంటి నడునన్ భరతుండెటో చిత్రకూటముం
జేరి రిఘూత్తమాంఘ్రి సరసీరుహ యుగ్మమునందు వాగ్రిల నీ
తారిమణుండు నంతఁ దనతల్లికి గతించిన వార్త వీనులన్
దూరఁగ దుర్భరంబయిన దుఃఖమునన్ విడిచెన్ జలాంజలుల్.10
- చ. భరతుండు వచ్చి పాదిములపై బడి వేడుచున్న భర్తమా
స్వర్తుండు గాన రాముండు పురంబునకుం జనకున్న సన్న యు
త్తరువు నొకింతయేని జనదాటక రాముని పాదుకా న్వయం
బురుతర భక్తికైకొని యయోధ్యకుఁ బారసమేతుడై చనెన్.
- ఉ. నందిపురంబుఁ జేరి రిఘునందను చందము నారిచీరలన్
గుండక దాల్చి పాదుకలకుం భరతుండట ర్వాత్యశత్రుముల్
ముందుగఁ దెల్పుచున్ రిఘువిభుం డల సీతయు లక్ష్మణుండుఁ గొ
ల్పిం దయసేయువాసరిములన్ గణియించుచుండె సచ్చటన్.12
- గీ. సూర్యవంశ పయోదధి నాముడైన
రామచంద్రుండు మునిజనా శ్రమములందు
సతిధి సత్కాలముల మనలోన్నతినిఁ బడసి
దండకావన దుర్గమ స్థలముఁ జేరె.

13

♦ గ ద్య ము. ♦—

ఇది శ్రీ వాణీ కరుణా కటాక్షలబ్ధ కవితా విచిత్ర పత్రికుల
పవిత్ర పురుషోత్తమ శాస్త్రిపుత్ర విశ్వేశ్వర ప్రణీతం
బైన రామాయణ సంగ్రహమం దయోధ్య
కాండము సర్వము
సంపూర్ణము.

శ్రీకృష్ణ సమ.

— రామాయణసంగ్రహము. —

అరణ్యకాండము

[అరణ్యకాండము.]

- చ. అటవిని బోవుచుండఁ బలలాశనుడైన విరాధు దున్నియ
చ్చట బిలమందు వైచిమునిచంద్రుల మ్రొక్కియగస్త్యదత్తమా
పటుశర శక్రకార్ముకము భక్తినిఁ గైకొని భూమిపుత్రితో
నుటజమునందు రామవిభుఁ డుండెను బంచవటీ స్థలంబునన్. 1
- గీ. రావణానుజయెన శూర్పణఖ వచ్చి
లలిత సద్గుణ సౌందర్య సలిల శరధి
దాశరథిఁ జూచి నాకు భర్తవగు మనుచు
జాలఁ గ్రొద్దించె హేమంత కాలమందు. 2
- ఉ. ఎంశయు వేడ దాశరథు లిద్దురుఁ డిన్న వరింపకున్న న
త్యంశ రుషాకషాయిశ హృదంతరయై ధరణీసుతన్ మహీ
కాంతు సతీన్ నిశాచరి యకారణ వైరమునన్ గ్రసింపఁబోఁ
గుంతముచేత లక్ష్మణుఁడు గోసెను వెంటనె కర్ణనాసముల్. 3
- ఉ. ఆనన మెత్తి శూర్పణఖ యద్రుగుహంతర సుప్త సింహముల్
మానసమందు భీతిల విలాప నినాదము జేయుచున్ జన
స్థానముజేరి యచ్చటి నిశాచరులన్ ఖర దూషణాదులన్
సేనలతోడఁ బంచె నిరసింపఁగ రాముని శత్రుభీమునిన్. 4
- ను. దనుజానీకము వచ్చుచుండఁ గని సీతారక్షణార్థంబు త
మ్ముని సౌమిత్రిని నిల్పి యంత రఘురాముం డొక్కడే యేగి చే
ధనువున్ బూని శరౌఘ వృష్టి సల దైత్యవ్రాతమున్ దున్నిరాఁ
గని సీతాసతికొఁగిలించుకొనియెన్ గాఢంబుగాఁ గాంతునిన్. 5

- గీ. అజనస్థాన మంత శూన్యముగ దోపఁ
బర్చిడుచు లంక కేగి శూర్పణఖ రావ
ణుని సభాస్థానమందు గోదనము జేసి
చెప్పి సకలంబుఁ బూసగుచ్చిన విధంబు. 6
- క. నినుజ విభుండా శూర్పణ
ఖను వికృతానననుఁ జూచి కటకట పెడుచుకొ
జనకనుతను గొని చెచ్చెన
ననుచుకొ యతిరాజ భూమికా చ్ఛాదితుడై. 7
- గీ. అపుడు మారీచుడు సువర్ణ హరిణి నెట్టి
ధరుడు నెనెను నహయ భూతముగ రాగి
భూసుతాకాంతు ప్తశాలా సమీప
మునకు ననుదించి మరుగునఁ బొంది యుండె. 8
- చ. కరుగొనిసంతమాత్రమునఁ గన్నుల పండుగ నేయఁజాలు కాల
చన హరిణంబు నెవ్వల శృణంబుల మేయుచు నంచరింపఁగాఁ
గనుగొని స్తన్ననంచకముగాఁ నలపోయక దానిఁ బట్టి తె
మ్మని కరణేజ మూఢమతోయై నిజవల్లభు నెంచె నెరిగెనె. 9
- చ. కృతక మృగంబు చిత్రగళి కీతులఁ జూపుచు దూర మేగి దు
ర్మతులగు రాక్షసాశముల మాయ లటంచుఁ దలంచి రామ భూ
పతి విశిఖింబుచే దురుమఁ బ్రాణము వీడుచు నా కురంగముకొ
క్షీతిఁబడి లక్ష్మణునిజ నభే సఖ మైధిలి యంచు నేడ్చినకొ. 10
- గీ. ఆర్త నాదంబు విన్నంత నాత్మ పతి వి
పన్న సంత్రాస శీలుఁ దాపన్నుఁ డయ్యె
ననుచు మది నెంచి యెన్ని చెప్పినను వినక
చనుము చనుమని నీత లక్ష్మణునిఁ బనిచె. 11

ఉ. ఈ సమయంబ మంచినని యెంచి దశాస్యుడు మోసగించి నీ
తాసరసీరుహాక్షిని రిథంబున నుంచుక నేగుచుండగా
నాపతి గావ సడ్డము జటాయువు వచ్చిన వాని రెక్కలక
గోసి విరూపుఁ జేయుచు నకుంతిత లీలల నేగె లంకకున్. 12

మ. అవసీపుత్రిని విప్రప త్రిశయ నంధ్యక రామచంద్ర క్షమా
ధిపు సర్థాంగి రమాసతారిమగు నీతక ఘోర దుర్వార దై
త్య సధాటీవుత గాన శోకవన మధ్యక నిల్పుండి యంచు దా
సన రాజేంద్రుడు రాక్షసాధముల కాక్షక జేసె తీవ్రంబుగన్. 13

గీ. అచట మార్గమ్ము సర్వచ్చ సమజుఁ జూచి
జానకీసతి యుద్విగ్నమాఁ మఱిని
చాన సర్థ శాలను లేమి చాల వగచి
వెనుక చుండిరి నీతకై విసినమందు. 14 .

మ. అరయక బోవుచు జానకీ ధవుడు శీర్ణాంగుడు గృధ్రేశుఁ డా
శరరాట్రుశ్యము దెల్పి స్వర్ణతుడుగాక శాస్త్రాక్ష సంస్తారముక
గరుణక జేసి కంఠంబు నైత్య వికృతుం గావించి సామితితో
దరిగింపక జనెఁ బూతనీరి విలస త్వంపా సర స్తీరమున్. 15

—♦ గ ద్య ము. ♦—

ఇది శ్రీ వాణీ కరుణా కటాక్షలబ్ధ కవితా విచిత్ర పత్రికుల
పవిత్ర పురుషోత్తమ శాస్త్రి పుత్ర విశ్వేశ్వర ప్రణీతం
బైన రామాయణ సంగ్రహమందు అరణ్య
కాండము సర్వము
సంపూర్ణము.

శ్రీరామాయణము.

— రామాయణసంగ్రహము. —

అష్టాశ్వాసములు

[కిష్కింధకాండము.]

- గీ. ఋష్యమూకాద్రియందు సుగ్రీవుఁ డంత
వాలిభీతిని లీనుఁడై బాణచాప
ధరుల నిర్దుర రాజనందనులఁ జూచి
యగ్నిజుని భృత్యులంచు భయంబుఁ జెందె. 1
- చ. హిత మొనగూర్చ నాశనికి నెంచి యతీంద్రుని వేష మంజనా
సుతుఁడు ధరించి భూమిపతి సూనుల నిర్దురఁ చెంత కేగి యా
కృతిఁ గనినంతనే గుణమెరింగెను నేర్పరి గాన వారి సం
చితగతి తోడితెచ్చి కపిశేఖరు మిత్రుల జేసె సంతటన్. 2
- ఉ. పావన భూరిసత్త్వ మృదుపాద సఖాగ్రముచేత రాముఁ డా
దేవ విరోధి దుందుభుని దేహము లీలఁగఁ జమ్మి సత్త సా
లావనిభృ ద్భుజంగ నిలయంబుల నస్త్రముచేతఁ ద్రుంచె సు
గ్రీవుఁడు విశ్వసించి భళిచే విజయం బగునంచు నెంచగన్. 3
- క. సురపతి పుత్రునితోఁ గపి
వరుఁ డతిఘోరముగఁ జేసె బవరంబును వా
రిరువురిలోనన్ భేదం
బెరుగన్ లేకురక రాఘవేంద్రుఁడు నిలచెన్. 4
- గీ. వాలి బలము సహింపక పారివచ్చు
నానతగ్రీవు సుగ్రీవు సూనదామ
భూషితగ్రీవు నొనరించి పోరు సేయఁ
బొమ్మనుచు రాముఁ డనిపె ధైర్యమ్ము సెప్పి. 5

ఈ లీల సుగ్రీవుం

దాలమునకుఁ జనఁగ భూరుహంతర్హితుడై

వాలిఁ గురు బల శాలిఁ

గోలఁ గొని రామవిభుఁడు గూలఁ జేసెఁ.

6

తొరయు వానర గణమును

దారేయుఁడు దరణి సుతుఁడు దద్భర్తు ధరి

తీరమణ జనక సోదర

మారణ దుఃఖార్హమున మృగిరి మిగులఁ.

7

ఆల మొసర్చి పిమ్మట నిజాగ్రజుఁ డౌట సురేంద్ర పుత్రుడౌ

వాలికిఁ బారతౌకికము వానర నాథుఁడు జేసె సంత భూ

పాల పదంబు నాతనికిఁ బట్టము గట్టుచు మాల్యవంతముఁ

శైలమునందు రామస్వపచంద్రుఁడు పుచ్చెను ప్రావృషాహముల్.

రాముని యాక్షి లక్ష్మణుఁడు రాజ్య సుఖానుభవ ప్రమత్త శా

ఖామృగ నాథునిఁ బిలువఁగా జనుదెంచి యతండు వానర

గ్రామిణులారి భూసుతను గన్గొని మాసములోన మీర లీ

ధామము జేరుడంచు శపథంబుగ నాన నొసంగె వారికిఁ.

9

హనుమ జ్ఞాంబన దాదిగ

వనౌకసులు యామ్యదిశకు బలములతోడఁ

జని యిరిణము ద్వాదశ యో

జన మితమిఁ జేరి మిగుల శ్రమయుతు లగుచుఁ.

10

5. వనమున కేగి హేమమయ పాదపయైన స్వయంప్రభా గుహఁ

వనచరులెల్లఁ జేరి మధుపానము సేయుచు కార్యముల్ మనం

బునఁదలపోయ కే సమయముఁ గడుపఁ దొడఁగఁ బ్రబోధముఁ

బొనరుప వారిలో నొకఁడు మోదపయోధినిఁ దేలిరండఱు. 11

గీ. అగుహాధీశ్వరి యగు స్వయంప్రభ యట
వాసరుల రామదూతలగా నెఱింగి
ఫలము లర్పించి మీలితాక్షులుగఁ జేసి
క్షణములో వారి వింధ్యనగంబుఁ జేర్చె.

12

మ. సమయంబుఁ గడువంగ వచ్చె నెచటఁ త్రొప్పుత్రికఁ గాంచమై
తి మటంచుఁ గపిసేనలెల్లఁ గడు భీతిం జెంది ప్రియోపవే
శము గావింప జటాయు రగ్రజుడు దా సంపాతి యాలంకలో
మహీనందన సీత యున్నదనుచుఁ మార్గంబు చూపింపఁగఁ.13

ఉ. పెన్నిధిఁ గన్న పేదవలెఁ బ్రీతిగ లంకకుఁ బోదలంచి వా
రాన్నిధిఁ గాంచినంత నపురాయని వాసరులెల్ల భీతులై
యున్నెడ జాంబవంతుడు బ్రయోక్తుల వేడఁగ వాయుసూనుడం
త న్నిమిషంబులో నుదధి దాపెదనంచు వచించె వారితో.14

గ ద్య ము. ♦

ఇది శ్రీ వాణీ కరుణా కటాక్షలబ్ధ కవితా విచిత్ర పత్రికల
పవిత్ర పురుషోత్తమ శాస్త్రి పుత్ర విశ్వేశ్వర ప్రణీ
తంబైన రామాయణ సంగ్రహమందుఁ
గిష్కింధ కాండము సర్వము
సంపూర్ణము.

ప్రకాశితము.

—♦ రా మా చు ణ స ం గ్ర హ ము. ♦—

శ్లోకము

[సుందరకాండము.]

౪. గురు వేగోద్ధతుడై మహేంద్ర శిఖరి గుప్పించి లంఘించుచున్
సురసా సింహికలన్ మదం బణగఁగా సోలించి లంకాపురాం
శరమున్ జేరి మరుత్పుత్రుం డెచటనైనన్ జానకి గానలే
కరయంగా జనియె దినాంతమున వై త్యస్వామి శుద్ధాంతమున్.
౫. అతిమోదంబున రావణుం గలసి పర్యంకంబునందున్న ర
మృతమాకారి విలాస నిర్జిత రతి మంజోదరి జూచి గాం
చితి వై దర్శింపటంచు నుబ్బి సిగవన్ జింతించి కాదంచు ని
శ్చితుడై కాంచె నశఁ డశోకవనికన్ సీతన్ నిశాటీ వృతన్. 2
౬. కనుగొని భీకర దనుజుం
గనలు కనక సాలభంజక యనందగు సీ
తను బెనరింపఁగ వినుచున్
వనచర వరుడుండె శింశుపా వృక్షమునన్. 3
౭. అంత నిశాంతమందున దశాస్యుడు మేల్కొని వచ్చి మన్మథా
కాంత మనంబుచేతఁ గులకాంతను సీతను భార్యవౌచు శు
ద్ధాంతమునందు నుండుమని యాచనసేయఁ దృణంబుఁబూని య
త్యంతము సీత నిఘరము లాడఁగ నేగెను మానహీనుడై. 4
౮. రాక్షస స్త్రీలు కోధ సంరబ్ధ లగుచుఁ
దర్జనము సేయ నాబాధఁ దాళలేక
ప్రాణములవీడ జానకి పాదపమున
జడను ముడివేయుచున్న తత్త ణమునందు.

మ. హనుమంతుం డవతీర్ణుడై పిదప సాష్టాంగంబుగా పాద వం
దనమున్ భక్తికొనర్చి రామవిభుదూతగా ననున్ జూడుమో
జననీ యంచన సీత వాని నపు డిచ్చావిగ్రహుండౌ దశా
ననుగా నెంచిన రామముద్రికను చిహ్నంబంచు నర్పించుచున్. 6

క. ఆ కాంతా రత్నమునకుఁ

గాకాశుర కథను దెలుపగాఁ దన పతి దూ

తే కావలెనని తలచిన

దై కపితోఁ బలికె నతిరహస్యము గాఁగన్. 7

ఉ. రాముఁడు నీవు లక్ష్మణుఁడు రండాక మానములోన రానిచో
నేమరణింతు నంచు ధరణీసుత పల్కి యనర మైన చూ
డామణి చీరకొంగున నృశంబుగఁ గట్టి యొసంగ వానర
గ్రామణి యంతటన్ సెలవుఁ గైకొనె నేగఁగ హర్షచిత్తుడై. 8

క. రావణుఁడు తన్ను నెఱుంగన్

గావలెనని వాయుజుఁడు వసంబును విఱువన్

గా విని దశవదనుఁడు రో

షావృత్తుడై పనిచె రాక్షసా నీకములన్. 9

గీ. అపు డసీతి సహస్ర సైన్యంబులను బ్ర

హస్తు సుతుంబుమాలి దశాస్య పుత్రు

సక్షుని యమాలయమ్మున కనిపి యంత

నాంజనేయుఁడు గన్పట్టె యముని పగిది. 10

మ. పవమానాశ్మజు నిండజి త్తపుడు దా బ్రహ్మశ్రుమున్ బూని జీ
వ విశిష్టంబుగఁ గట్టివేయ నతఁడా బంధంబులన్ బాసి దీ
నవిభాతిఁ శరణజ్ఞ బద్ధుఁ డగుచున్ గార్యాధియై నిల్చి దా
నవ రాజేంద్రు సభాస్థలి గనుగొనంగా నెగె ధైర్యంబునన్. 11

౪. పవన సుతుండు రావణుని బంగరు గడ్డను మించియున్న నై
జ విజయ వాలవీరమున జంకక కూర్చునియుండఁ జూచి నీ
వెనుడవు నిన్నెవండనిపె నెచ్చట నుండు విటేల వచ్చి యుం
టి ననుచు రావణుం డడుగ నిక్కము దెల్పె నతండు వానికిఁ.12

౫. కలఁడొక రాజనందనుఁ డఖర్ష మదోన్ధత దైత్య సంగర
స్థల సుర రాట్సహాయకర చండ పరాక్రమ లబ్ధ కీర్తి కో
సల ధరణీంద్రు గర్భమున సర్వ నిశాచర భక్షణార్థమై
వెలసిన విష్ణుమూర్తి రఘువీరుఁడు రామసమాఖ్యుఁ డిద్దరఁ.13

౬. తాటకానామ దై త్యాటవీ దాహదా
నకృషీటయోనిగాఁ బరఁగె నెవఁడు ?
ప్రబల మారీచ సుబాహు ముఖి పలాసి
తూల వాతూలుఁడై గాల్గె నెవఁడు ?
దర్పక దర్పిత శూర్పణఖాస్య వికార
కారి యటఁచు మీరె నెవఁడు ?
ఖరదూషణాది రాక్షస గణ కక్షౌశు
శుక్షణి యనఁ బొడనూపె నెవఁడు ?

గీ. సాపరాధ విరాధ సంహారుఁ డెవఁడు ?
శాపితాంధ కబంధ నాశకుఁ డెవఁడు ?
నామహాత్ముండు లోక విఖ్యాత పూత
నాముఁడు గుణాభిరాముఁడు రాముఁ డలరు.

14

౮. హృదయమునందు రావణ ! స్మరింతువా లేదో ధనుర్గుణంబుచే
గదలఁగనీక బాహువులఁ గట్టుచు నిన్ జెరసాలలోన నాఁ
డదయత కార్తవీర్యుడను నర్జునుఁ డుంచిన వార్త, వాని డు
ర్మనము నడంచు తత్పరశురాముని గర్వమతండుగూల్పఁడే? 15

చ. మఱచితివేమొ కీటక సమంబుగ నెంచి సిరంబు లంఘుల్
గరముల వాలరజ్జవునఁ గట్టిగ గట్టి సమస్తవార్ధులన్
వరుసగ నిత్యకృత్యమును వ్యాజముచే నిను ముంచువాని త
ద్గురుబలశాలి వాలి నొక కోలనఁ గూలఁగ రాముఁడేయడే? 16

ఉ. ఆ సరవర్యుఁ డొప్పు నిటు లాజ్ఞ నొసంగిన నీపురంబు వై
శ్వాసర సాత్కృతంబు సలువన్ బరికించెడు సోదరుండు ప్ర
జ్ఞానిధి లక్ష్మణుండు దిననాథ సుతుండు సఖుండు గొల్వఁగా
వాసరసేనఁ గూడి త్రిదివప్రభు చందము మాల్యవద్గిరి. 17

ఆ. గీ. జంబుకంబు హరుల జాడఁ ద్రొక్కుని భంగి
రాజసింహ యుగ్మ రహిత పర్ణ
శాలఁ జేరి కపట సంయమి వేషివె
ముచ్చిలించి సీతఁ దెచ్చినావు. 18

ఉ. ఆ జనకాత్మజాత సరయన్ జనుడెంచిన వాసరేంద్రుని లం
దే జలధిఁ దరించి పురమెంతయు నారసి సీతఁ గాంచి నా
యోజను నీవెఱుంగుటకు నుజ్జ్వలమైన వనంబుఁ ద్రొంచితిన్
దేజముమీర దైత్యుల వధించిన దాదిగ నీవెఱుంగవో. 19

గీ. కుమతివై నీవు భార్యగాఁ గోరినట్టి
రఘువరుని పత్ని సీత నీ ప్రాణవాత
జాలము హరింపఁ బుట్టిన కాల భుజగ
కన్యక యటంచుఁ దల్పవుగా దురాత్మ. 20

ఉ. రావణ! నీవు జానకిని రామ స్పృహలున కిచ్చి వేడుమా
కావుము కావుమం చటులఁ గాదనుడేని భవత్పురంబు ర
క్షో విధవాదిలాప రవ ఘోషిత దిక్తటమౌ నటంచు ను
గ్రీవుఁడు నీసఖుండు బలికెన్ హితవాక్యము లాలకింపుమా. 22

అని వాయుసుతుఁడు బల్కినఁ

దనుజేంద్రుఁడు వానిఁ జంపఁ దలఁపఁగ దూతఁ

జనదు వధింపఁగ వీరుల

కనుచు విభీషణుఁడు బల్కె న్యాయముగాఁగఁ.

22

రావణుఁడు వాలమునకు వస్త్రములు జాట్టి

స్త్రైలమున ముంచి యగ్ని తేష్టంబు సేయు

తెఱిగి సీత పతివ్రత నేని నేను

పనసనుతుఁ గాల్పవలదని వహ్ని వేడె.

23

అసలుఁడు లూమలోమమునునైన దహింపక వెల్లుచుండఁ బా

నని కడు సంతసించి నిజబంధములఁ దెగఁ ద్రుంచి దైత్యులఁ

బనిఁగొని చంపుచుఁ బురము భస్మము సేయుచు వాలవహ్నిచే

జనికడనుఁ సమస్కృతులు సల్పి సముద్రముదాటె వెండియుఁ.

సేమము సీతకంచుఁ గపిసేనకు మారుతి తెల్పినంత చే

తోముదమంది వానరులు తోకలఁ ద్రిప్పుచు గంతు లేయుచుఁ

రామున కీప్రవృత్తి సచిరంబుగఁ దెల్పుద మంచు వాలిజా

జా మదమత్తులై మధువసంబునఁ దేనెలఁ గ్రోలుచుండఁగఁ.

25

వనపాలకుఁడు నధిముఖుఁడు

గని వారల నడ్డగింపఁగా భూ) దంతా

ది నిజావయవములఁ బ్రద

ర్శనమును గావించి గేలి సలుపుచుఁ గవులుఁ.

26

పాదములచేతఁ దన్నుచుఁ బండ్లచేతఁ

గొరుకుచును జీల్చివేయుచు గోళ్లచేత

బాహువులచే చపేటముల్ బరసి వాల

దండములచేతఁ దరిమిరి పిండిఁ జేసి.

27

- చ. వనచరు లెల్లఁ బర్విడుచు వచ్చి సలక్ష్యుఁడైన రామచంద్రున కటు నేను నేసనుచు మ్రొక్కినయంత మరుత్పుతుండునే గనుకొనినాడ నీతను సుఖంబుగ నున్ననటంచుఁ దెల్పఁగా ఘనముగఁ గాఁగిలించుకొనఁ గాంతను నెమ్మది సంస్మరించుచున్.

—♦ గ ద్య ము. ♦—

ఇది శ్రీ వాణీ కరుణా కటాక్షులబ్ధ కవితా విచిత్ర పత్రికల
పవిత్ర పురుషోత్తమ శాస్త్రి పుత్ర విశ్వేశ్వర ప్రిణీ
తంబైన రామాయణ సంగ్రహమందు
సుందరకాండము సర్వము
సంపూర్ణము.

శ్లోకాంత్యము.

రామాయణసంగ్రహము. ♦—

శ్లోకాంత్యము.

యథాకాండము.]

- క. దనుజేంద్రుని పురవరంబున
జనకజ యున్నదని రామచంద్రుఁడు వినినం
తనె కనియెఁ దూణ యుగమున్
ధనువున్ బ్రళయాన్ని సదృశ దాహక దృష్టిన్. 1
- మ. స్లవగాధీశుఁడు జంబవంతుఁడును గోలాంగూల భల్లూక సై
స్య విశిష్టంబుగ వెంటసంటి నడువన్ రాముండు సౌమిత్రి యా
హవ వాంఛా ద్విగుణీకృతాంగబల ధైర్య భ్రాజమానాంజనా
భవతారేయ రథాధిపాఘలగుచున్ బ్రస్తాసముజ్జేయుచున్. 2

- గీ. ససములు సదీనదంబులు సర్వశములు
దాటుచు మహేంద్రశిఖర కాంతారమందు
జేరి మాగ్నశ్రమంబు సశింప ఫల మ
ధూచహారంబు లొనరించుచుండి రంత. 3
- ఉ. చారులచేత వానరుల సైన్యము దుర్జయమాచు వచ్చె నా
వారిధి చెంతకం చెటిగి పంక్తిముఖుం డపుడేమి చేయలే
కూరిక నాత్మ జింతిలుచు నుండిన యంత సమాత్యు లెల్లరున్
ఘోరరణంబు నేయఁ బురికొల్పి రతండు ముదంబుఁజెందఁగన్.
- గీ. జానకిని రామున కొసంగి శరణు వేడు
మనుచు హితమును బోధింప ననుజుడనుచు
దలంపక విభీషణుని కాలదన్ని వెడలఁ
గొట్టెను న శాసనండు కొల్వకూటమందు. 5
- క. శరణు శరణంచుఁ బరువునఁ
బట తెంచి పిభీషణుండు పశముల వాల్మీ
గరుణించుచు రామ మహి
వరుఁ డతనికి రాజ్యమును బట్టము గట్టెన్. 6
- చ. పలుమరు మాగ్న మిమ్మనెడు ప్రాధన లెల్ల నువేక్షి నేయఁగా
సలిగి ధనంజయాశ్రమమున నభిని రాముండు గాల్ప నంతలో
జలధియు రాముపాదముల సాగిలి మ్రొక్కుచు మాగ్న మివ్వఁగా
నలుఁ డొనరించె నేతువు ఘనంబుగ వానర సైన్య యుక్తుడై.
- క. జలనిధి దాటి సువేలా
చలము ప్రవేశించు కపుల సంఖ్య లెఱుంగన్
దలంచుచు శుక సారణ చా
రులు రా వారలను గపివరుండు బంధించెన్. 8

గీ. లంత నాదాశరధిని దయాశరధిని

శరణు వేడి విముక్తై యరిగి వారు

తెలుపగ విని విద్యుష్టహ్వం బిలచి యాన

శాస్త్రుఁ డేమేము పలికె రహస్యముగను.

9

ఉ. రావణు పంపున గవట రాము శిరంబు శరాసనంబు మా

యావి యొసంగఁ జూచి జనకాశ్మజ మూర్ఛనుజెంద నంతలో,

బావనియా విభీషణుని భార్య యెఱింగి వచించె నిక్కముల్

గావని యాప్తభాషణములన్ ట్టితినందన నూటడించుచున్. 10

క. ధరణీసుత నొసగుము రఘు

వరుసకు నని హితము మాల్వవంతుఁడు తెలుపఁ

బరిహస మాడి నేనను

బురికొల్పెను రావణుండు పోనొసరింపఁ.

11

చ. ననచరుఁ డధిశ ప్రబల వాహినులన్ బరికించి మేఘవా

హనుఁ డురుగాస్త్రమున్ బరపి యాకసమందున డాగి రాజనం

దగులను గట్టివేసి చనఁ దాల్చుఁడు తత్సవనాశ నాస్త్ర ౪౦

ధనములుబాసె వానరులు దస్థయు నమ్ముదమందిచూడఁగన్. 12

ఉ. లంగదుఁ డాంజనేయుఁడు ప్రహస్త ముఖానుర వాహినీశులన్

సంగరమందు దున్నినె చారులు దెల్ప నెఱింగి దుర్జయౌ

త్తుంగ భయంకరాకృతి యుతుండగుచున్ రథచారియై సమి

ద్రంగము జేరె రావణుఁ డరాతి నిరాకరణ ప్రచండుడై. 13

గీ. శరమాల బరిపి వానర సైన్యములను

జంపి లక్ష్మణుఁ బడదొసి శక్తిచేత

రామ బాణవశేషిత ప్రాణుఁ డగుచు

పం క్తిముఖుఁడు పురమునకుఁ బారిపోయె.

14

- క. బవరమునఁ గపి బలంబులఁ
గవియుచు దినుచున్న కంభకర్ణుని నీతా
ధివ్రుడు గతాసునిఁ జేసెను
నదిరళముగఁ గుసుమ వృష్టి సమరులు గుటియన్. 15
- ఉ. ఈవిధి దైత్యసైన్య పతులెల్లరు నంగడ వాయుపుత్ర సు
గ్రీవులచేతఁ జచ్చుట లెఱింగిన పెంటనే మేఘనాథుఁ డ
స్తానలిచే వలీముఖుల సందఱి మూర్ఛిలఁ జేసె సంశ సం
జీవి సగంబుఁ దెచ్చుచు సజీవుల మారుతి చేసె సందఱన్. 16
- ఁ. నెండియు మేఘవాహనుడు విష్ణువదంబున లీనుడై సము
ద్గండఁ కేళసైన్యముల దర్ప మడంచుచు రామచంద్ర కో
డండ విముక్త బాణములఁ దానక పారి పురంబు ముంగల్
మంచుచు గోసె వాయుజు సమక్షము కృత్రిమయైన జానకిన్. 17
- వ. అతఁడు నిరాశచే దశరథాత్మజుఁ జేరి చనన్ నికుంభిలా
క్రితువును మేఘవాహనుడుకైకొని నేయుచునుండ రామునిన్
క్షీతిసుతఁ గూర్చి దుఃఖమును జెందఁగనీక విభీషణుండు త
త్తతువును భంగమున్ సలిపి రండని పంపెను వాసరేంద్రులన్. 18
౧. అంచనా తనయాది సైన్యంబు లరిగి
మఖము భంగంబుఁ గావించ మంశిపదుచు
కాలరుద్రుని చందంబు గదలి వచ్చె
రావణాత్మజుఁ డారణ రంగమునకు. 19
- ఉ. ధీరుఁడు లక్ష్మణుం డతని దివ్యరథంబున కన్న మిన్నయా
మారుతిపై వసించి రిపుమండలి భండనమందు దున్ని వృ
త్రారిశరంబు కైకొని దశాస్య సుతుండగు మేఘనాథు సం
హారము జేసె భూరి కసుమంబులఁ జల్లగ దేవతావళుల్. 20

మ. సురరాక్షీకర మేఘనాథుడు గతాసుంధాట యాలించి చు
 స్థర దుఃఖాబ్ధి మునింగి రావణుడు విశ్వస్తారవోద్భిన్న ది
 గ్భరితాత్మీయ పుంజు గన్గొనుచు గోపవ్యాప్తి చిత్తంబుతో
 నరిగెఁ ఘోరి విజాంగిణంబునకు భార్యాబోధ మాలింపకన్. 21

ఉ. దానవ నాథుడుఁ బ్రళయ దాన ధనంజయ భీషణాంగుడై
 వానర సేనలఁ నిజ కృపాణము నైకొని చించి చెండునుఁ
 మానిత విష్టవ త్రితయమారిణ దారుణ శక్తచేత రా
 మానుజ నింద్రజిత్తుని నానిమూర్ఖుల నొంకఁజేయఁగన్. 22

గీ. అంత సంచేదనీ జీవితానుజన్ము
 గాంచి సంతోష మంది రాఘవుండు శివోద్ధరి
 కున్నత తురంగ మాశలి యుక్త దివ్య
 రథముం బంప నధిష్ఠించె రణమునందు.

23

సీ. వైశ్వానరముఁ రావణుడు ప్రయోగింప
 వారుణాస్త్రమును వమ్ముఁ జేసి
 దాంకశూకంబును దశవదనుఁడు వైవ
 గారుడాస్త్రమున దగంబుఁ జేసి
 జైమూతముఁ రాక్షసవరేణ్యుడు వయివ
 మామతాస్త్రమున భస్మమ్ముఁజేసి
 తామిశ్రముఁ దైశ్య భూమిశుండు వయివ
 వైకృతసమ్మున బారదటిమి.

గీ. అమర కిన్నర గంధర్వ యక్షు లంబ
 రమునఁ జూచుచు భీత్యాదరములఁ జెంద
 దశవదనుతోడ దశరథ తనయుఁ డపుడు
 రణ మొనర్చె సభూత పూర్వంబుగాఁగ.

24

శిరములచేసే ప్రసరించు బాహు మెలవ మాదిగూటి
 సోములు బుట్టుచుండి సరిసీథవా వ్రేముచేత రావగా
 మదిను ద్రిలోక కంటరి ని శూరుని గుండెను రామచంద్రుండు
 సముద్ర భేరికాన్వహులు బాష్ప సూత సమువృష్టి చేయఁగా. 25

సహజము నిహ్యలంబై

సని పిచి మలజోకనీ పెంఖాంగనలు గతి

చిను పతులను సుతులను గను

గొంతుమఁ పలపించి రిపుడు ఘోరముగాఁగా.

26

రణ మొనరించి విశ్రుణ పరాక్రముఁడొ నిజసోదరుండు రా
 వామండు గివంబుఁజేర రిపుభావము నెంతయుఁ బాసి యాత్మదూ
 షణ మొనరించి దుఃఖమయ సాగరమందు మునిగి యావిభీ
 మామడటఁ బొరలొకకమునలై యధావిధి భక్తియు క్తుడై. 27

అపుడు విభీషణు లంకా

ధిపతిని గావించి యగ్ని దేవునిచే నీ

త పవిత్రుగా లనుచుఁ దెలి

సి పరిగ్రహణంబుఁ జేసి శ్రీరాముడటఁ.

28

కపులఁ గూడి పుష్పకవిమాన యానుడై

నేతు బంధనాని చిత్ర కథల

నీతతోడఁ దెల్పి చేరె భరద్వాజు

నాశ్రమంబు దశరథాత్మజుండు.

29

భరతుండు సైన్య యుక్తుడయి వత్స వియుక్త నవప్రసూత సం
 తరిత గవీసమానలగు తల్లులఁ గూడి వశిష్ఠుండు మునీ
 శ్వర యుతుడై యెదుర్కొనఁగ సర్వశుభావహతూర్యనాదముల్
 బరవనయోధ్యజేరెరఘవంశలలాముండురాముడయ్యెడఁ. 30

ఉ. వారిధి నీరపూరిత సువర్ణ ఘటంబులఁ గేలఁ బూని బం
గారపు పట్టికన్ నొసటఁ గట్టి వశిష్ట పురోగ మాని బృం
దారకు లెల్ల గూడి ప్రమదంబున ధర్మసతీ సమేతుడౌ
శ్రీరఘురామమూర్తి నభిషిక్తునిఁ జేసిరి రాజ్యలక్ష్మీకిన్. 31

ఉ. ఆ సరనాధుడౌ దశరథాత్మజుడౌ స్వకుల కృమాగతు
బైన కిరీటమున్ శిరమునందు ధరించుచు భద్ర వీరికన్
భానునిభంగి రాజలి నభాస్థలవాసుల గౌరవించె నెం
తేని మునీశులన్ వసుమతీశులఁ గీశుల సత్కవీశులన్. 32

—♦ గ ద్య ము. ♦—

ఇది శ్రీ వాణీ కరుణా కటాక్షలబ్ధ కవితా విచిత్ర పత్రికుల
హస్త పురుషోత్తమ శాస్త్రిపుత్ర విశ్వేశ్వర ప్రణీతం
బైన రామాయణ సంగ్రహమం దుద్ధ
కాండము సర్వము
సంపూర్ణము.

శ్రీవాల్మీకి సమః.

—♦ రా మా య ణ స ం గ్ర హ ము. ♦—

అక్షరప్రకాశము

[ఉత్తరకాండము.]

శా. శ్రీరాముండు నిజస్థిలంబులక. సుగ్రీవాదులక బంపి శృం
గారాకార గుణాధ్యతా కుశలవృత్తనాక బుత్రులక గాంచి వి
స్తారాసంహమునక సహోదరులు పుత్రద్వంద్వముక గొల్వఁగా
ధారాశంబుగ నేల రాజ్యము సయోధ్యక రామరాజ్యంబనక.

వర పత్నిగోత్ర జనితుఁడు

పురుషోత్తమ పిబుధవర్య పుత్రుఁడు విశ్వే

శ్వరుఁడు రచించెను దీనిక

గరుణక శ్రీరాఘవుండు గైకొనుగాతక.

శ్రీ రామచంద్రార్పణ మస్తు.

**న్నే హలతా కవితా సంఘమువారిచే ప్రకటింపబడిన
గ్రంథములు.**

		రూ.	అ.	పై.
1 రాఘవశతకము	...	0	2	0
2 మాధవశతకము	...	0	2	0
3 ధృవచరిత్ర	...	0	4	0
4 సరస్వతీశతకము	...	0	2	0
5 సరస్వతీ రామాయణము	...	1	0	0
6 పతిప్రీతాశతకము	...	0	4	0
7 వైజయంతివార్షిక పత్రిక	...	1	0	0
8 భారతసీతలు (Approved.)	...	0	4	0
9 పోతన్నభక్తివైరాగ్యములు	...	0	2	0
10 లక్ష్మీశారదాగీతములు	...	0	10	0
11 లక్ష్మీశారదాశతకములు	...	0	5	0
12 లక్ష్మీశారదాసుభాషితము	...	0	8	0
13 వీరగాధలు	...	0	5	0
14 సుకన్య	...	0	2	0
15 బ్రహ్మపత్నీపాఖ్యానము (అను) పొగాకు చరిత్ర	...	0	3	0

వలయువారికి కవితా సంఘము రిపోర్టు ఉచితముగ పంపబడును. అందు సర్వవిషయములును గోచరము లగును. పై అన్ని గ్రంథములు ఒకేసారి కొనువారికి సంఘమువారిచే రచింపబడిన మఱికొన్ని గ్రంథము లుచితముగ నియ్యబడును.

అడ్రెసు :— పెరిసిడెంటు : న్నే హలతా కవితా సంఘము,
కొల్లాపురం, మొరవకొండ పోస్టు,
(కర్నూలుజిల్లా.)

